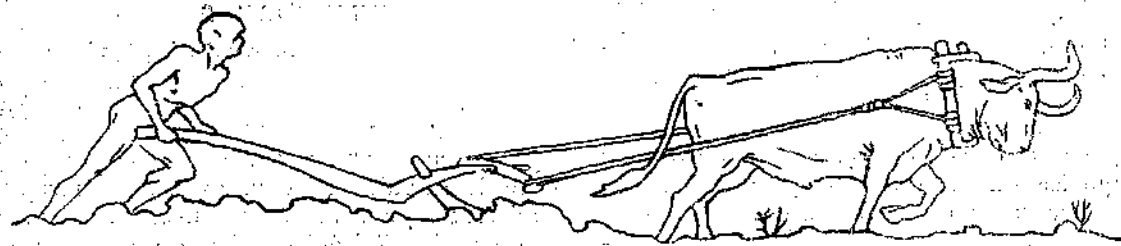

ΑΠΟΛΛΩΝ — ΥΠΟ Α. PONTEN

ΠΑΝΔΘΗΝΔΙΑ

ΕΤΟΣ ΙΒ' 16
ΜΑΙΟΥ 1912

ΑΝΕΚΔΟΤΟΙ ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ ΔΟΡΑΣ Δ' ΙΣΤΡΙΑ

Τὸ ὄνομα τῆς περιφανοῦς ταύτης προικηρίσσης δὲν εἶνε ἀγνωστον εἰς τοὺς περὶ τὰ γράμματα ἀσχολουμένους. Καὶ ἔχουσι μὲν γραφῇ πολλὰ παρὰ πολλῶν περὶ τε τοῦ βίου καὶ τῶν ἔργων αὐτῆς, οὐχ ἥττον σύντομον βιογραφικὸν περὶ αὐτῆς σημείωμα, τῇ βάσει ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ τῶν γραφέντων, ἀναγκαῖον θεωροῦμεν νὰ προτάξωμεν ἐνταῦθα, προκειμένου νὰ δημοσιεύσωμεν ἀνεκδότους τινὰς ἐπιστολάς αὐτῆς πρὸς ἓνα τῶν θαυμαστῶν της, τὸν μὲθ' οὗ διὰ φιλίας καὶ ἐκτιμῆσεως συνεδέετο ἑπτανήσιον ἱστοριογράφον ἀείμνηστον Παναγιώτην Χιώτην.

Θυγάτηρ ἦ, ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον Δόρα δ' Ἰστρία, Ἑλένη Γκίκα, τοῦ ἐν Βλαχία πρωθυπουργοῦ Μιχαὴλ Γκίκα, ἀδελφοῦ τῶν ἡγεμόνων Βλαχίας Γρηγορίου καὶ Ἀλεξάνδρου Γκίκα, ἐγεννήθη ἐν Βουκουρεστίῳ τῇ 22 Ἰανουαρίου 1828. Ἡ φύσις δάφιλῶς ἐπροίκισεν αὐτὴν δι' ὄλως ἐκτάκτων σωματικῶν καὶ πνευματικῶν προτερημάτων, τὰ ὁποῖα σὺν τῷ χρόνῳ δεόντως καλλιεργηθέντα ἀπέδειξαν αὐτὴν ἔχουσαν προσωπικότητα τοῦ παρελθόντος αἰῶνος. Ὑπὸ τὸν καθηγητὴν τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων Γρηγόριον Παπαδόπουλον διαπλασθεῖσα τὸ πνεῦμα καὶ τὴν ψυχὴν, περιηγήθη, χάριν εὐρύτερων σπουδῶν, διαφόρους τῆς Ἑσπερίας πόλεις, ἐνθα ἐχετίσθη μετὰ πολλῶν ἐπιφανῶν, μετὰ τῶν ὁποίων καὶ ἐκράτει ἀλληλογραφίαν. Ἐπανελθοῦσα, μετὰ ἑπταετῆ ἐν τῇ ξένῃ διαμονῇ, εἰς τὴν πατρίδα της, συνεξέυχθη, τῷ 1849, τὸν Ρῶσον προικητὰ Ἀλέξανδρον Κολτζῶφ Μασσάλσκιν, γόνον ἀρχαίας ἀριστοκρατικῆς ἐν Ρωσίᾳ οἰκογενείας, κατὰ δὲ τὸ 1855 ἀναχωρήσασα ἐκ Ρωσίας, μετέβη εἰς τὴν δυτικὴν Εὐρώπην, καὶ δὴ εἰς Ἑλβετίαν καὶ Φλωρεντίαν, ἐνθα ἐπεδόθη

εἰς ἐμβριθεῖς φιλολογικὰς καὶ κοινωνικὰς μελέτας καὶ διὰ νευρώδους καλάμου δημοσιογραφοῦσα, ἐνθέρμως συνήγορει ὑπὲρ τῆς πνευματικῆς καὶ πολιτικῆς ἀνεξαρτησίας τῶν χριστιανικῶν λαῶν, ἐφελκύουσα τὴν προσοχὴν ἐξεχόντων ἀνδρῶν, ἐν οἷς καὶ τοῦ βασιλέως τῆς Ἰταλίας Οὐμβέρτου, ὁ ὁποῖος ἰδιαζόντως ἔτιμα αὐτὴν. Ὑποκάρδιον δ' ἐκκληροῦσα πόθον, κατήλθεν εἰς Ἑλλάδα, τῷ 1860, τὴν ὁποίαν ἀπὸ ἀκροῦ εἰς ἄκρον περιηγήθη, πλουσίον συγκομιζούσα ἐκ τῆς χώρας τοῦ πνεύματος τὸν πνευματικὸν ἀμῆτόν διὸ καὶ ἡ Ἑλληνικὴ Βουλὴ εὐγνωμόνως ἔχουσα πρὸς τὴν διαπρύσιον συνήγορον τῶν δικαιωμάτων τῆς Ἑλλάδος, ἐπολιτογράφησεν αὐτὴν.

Ἐκτὸς τῶν διαφορῶν εὐρωπαϊκῶν γλωσσῶν, τὰς ὁποίας ἡ Δόρα δ' Ἰστρία φιλολογικῶς ἐγνώριζε καὶ ἀπαιτίως ἀμίλει, σπανίαν προσέτι ἐκέκτητο πολυμάθειαν καὶ πείραν ἐκ τῶν ἀνά τὰς διαφόρους χώρας περιηγήσεών της καὶ τῶν συναστροφῶν μετὰ προσώπων ὑψηλῆς κοινωνίας, ὅπου ἔλαμπε διὰ τῆς εὐφυίας, τῆς δευδερχείας καὶ τῆς παρατηρητικότητός της ἐπὶ παντὸς ἀντικειμένου.

Ἡ Δόρα δ' Ἰστρία συνέγραψε πολλοῦ λόγου ἄξια ἔργα δυνάμενα νὰ διαρθεῶσιν εἰς ἐθνολογικά, ἠθικοπολιτικά, θρησκευτικά, πολιτικά, ἱστορικά, γραμματολογικά, μῦθιστορικά καὶ περιηγητικά, κατέλιπε δὲ καὶ σπουδαιότατον ἔργον ὑπὸ τὸν τίτλον «Αἱ γυναῖκες ἐν Ἀνατολῇ».

Μεταξὺ τῶν προσώπων, τὰ ὁποῖα ἰδιαζόντως ἡ Δόρα δ' Ἰστρία ἐξέτιμα καὶ μετὰ τῶν ὁποίων διτέλει εἰς ἀλληλογραφίαν, ἦτο καὶ ὁ, ὡς ἀνωτέρω ἐρρήθη, ἐκ Ζακύνθου ἱστορικὸς Π. Χιώτης, ὁ ὁποῖος ἐκκληρῶν ὑπόσχεσιν δοθεῖσαν

εἰς αὐτήν, κατὰ τὴν ἐν Λιβόρνω μετ' αὐτῆς
περὶ ποιήσεως συνδιάλεξίν του, ἔγραψε, τῷ 1863,
ἐν εἰδει ἐπιστολῆς, διακριθὴν περὶ ποιήσεως
τῶν Ζακυνθίων, δημοσιευθεῖσαν εἰς συνεχῆ
φύλλα τοῦ τότε ἐν Ζακύνθῳ ἐκδιδόμενου φιλο-
λογικοῦ περιοδικῷ «Ἰπποκρήνη», ὅπου ὁ αὐτὸς
ἐδημοσίευσεν καὶ ἐπιενῆ αὐτῆς βιογραφίαν, ἀνα-
δημοσιευθεῖσαν μετὰ προσθηκῶν, τῷ 1875, ἐν
τῷ περιοδικῷ «Ζακυνθίῳ Ἀνθῶνι». Εἰς ἀπάν-
τησιν τῶν ἐν τῇ «Ἰπποκρήνη» δημοσιευθέντων,
ἡ Δόρα δ' Ἰστρία ἐπεμψε τὴν ὑπ' ἀριθ. 2
καὶ ἀπὸ 27 Ἰουνίου 1863 πρὸς τὸν Χιώτην ἐδα-
ριστήριον ἐπιστολήν. Αἱ δὲ ὑπ' ἀριθ. 1 ἀπὸ 29
Ἰουλίου 1860 ἑλληνιστὶ καὶ ὑπ' ἀριθ. 3 ἀπὸ
22 Νοεμβρίου 1878 γαλλιστὶ ἐπιστολαὶ ἐστῆλη-
σαν, κατόπιν τῆς πρὸς αὐτὴν ἀποστολῆς τοῦ Α'
καὶ Β' τόμου τῶν «Ἱστορικῶν Ἀπομνημονευ-
μάτων τῆς γῆσου Ζακύνθου» ὑπὸ Π. Χιώτου,
μετὰ πολυτίμου ἐσθῆτος διὰ τὴν κυρίαν Χιώτου.

Πλὴν τοῦ ιστοριογράφου Χιώτου, ἡ Δόρα
δ' Ἰστρία ἐτήρει ἀλληλογραφίαν καὶ πρὸς λίαν
εὐπαίθετον κυρίαν, τὴν κ. Ἰ. Σ. Δ.

Ἡ Δόρα δ' Ἰστρία ἀπέθανεν ἐν Φλωρεν-
τίᾳ, ὅπου τὰς διατριβὰς ἤγεν, ἐν θαλερῷ γή-
ρατι, τὸ ἑξηκοστὸν περὶ τοῦ ἔτος τῆς ἡλικίας
τῆς ἄγουσα!

Περὶ ἄλλων ἐπιστολῶν ἀνεκδότων τῆς προκη-
πίσεως Δόρας δ' Ἰστρία θὰ διαλάβωμεν ἄλλοτε.

Ζάκυνθος 1912

ΛΕΩΝΙΔΑΣ Χ. ΖΩΗΣ

ΕΠΙΣΤΟΛΗ Ι

Ἐν Ἀθήναις τῇ 29 Ἰουλίου 1860

Ἐλλογιμώτατε Κύριε,

Ἀσμένως ἀνέγνων τὴν ὑμετέραν ἐπιστολήν
καὶ εὐγνωμονῶ ὑμῖν διὰ τὴν ἀποστολήν τοῦ
δευτέρου τόμου τοῦ ἀξιολόγου ὑμῶν πονήματος
περὶ τῆς ἱστορίας τῆς Ζακύνθου, οὗ τὸν πρῶτον
τόμον ἐγκαίρως ἔλαβον παρὰ τοῦ Κυρίου Ραγ-
καβῆ ἀνέγνων δὲ ἀμφοτέρους μετὰ πλείστης
ἐπιστασίας ἐπαινοῦσα τὴν τε πολυμαθεῖαν ὑμῶν
καὶ τὸν ζῆλον. Ἐτι δὲ μᾶλλον εὐγνωμονῶ διὰ
τὰ ὑπὲρ ἐμοῦ αἰσθήματα ὑμῶν, ἅπερ ἐμφαί-
νουσι φιλότιμον εὐαισθησίαν, διότι τὰ ὑπὲρ τῆς
Ἑλλάδος αἰσθήματά μου εἶναι, οὐ μόνον δίκαια,
ἀλλὰ καὶ πάτρια εἰς ἐμέ, καθῆκον μου δὲ θεωρῶ
ἔτι μᾶλλον ὑπὲρ αὐτῆς νὰ συνεγορήσω ἐν τῇ
Ἑσπερίᾳ, ἐπ' ἀγαθῷ τῆς Ἀνατολῆς εἰς ἣν πάν-
τες ἀνήκομεν.

Λέγετε τὴν διαβεβαίωσιν τῆς ὑπολήψεώς μου.

Π. ΚΟΛΤΖΟΦ ΜΑΣΣΑΛΣΚΗ
ΔΩΡΑ ΙΣΤΡΙΑΣ

ΕΠΙΣΤΟΛΗ 2

Livourne, Italie 27 Juin 1863

Villa Caprilli, Ardenaa

Monsieur le Professeur,

J'ai reçu le n° de l' *Ἰπποκρήνη* qui ren-
ferme le travail que vous avez bien voulu
m'adresser. Je veux commencer par vous
dire combien j'ai été touchée de ce cordial
souvenir et par vous remercier des termes
sympathiques avec lesquels vous l'avez si
heureusement exprimé.

Vous avez eu raison de supposer que
l'étude que vous avez commencée aurait
pour moi un intérêt spécial. Il y a déjà
plusieurs années que j'ai appelé l'attention
des Occidentaux sur la condition des nobles
populations des Iles-Joniennes, et révé-
lé les aspirations patriotiques qui semblent à
la veille de se réaliser. J'ai vivement re-
gretté de n'avoir pu, en 1860, voir Zante,
Corfu et Céphalonie, et compléter ainsi
mon voyage dans les provinces helléniques
échappées au joug des barbares. Je me con-
sole un peu en songeant combien il sera
prochainement facile de visiter vos îles.
Quand les chemins de fer de l'Adriatique
seront terminés, le port de Brindisi ouvert
aux paquebots, il suffira de quelques heu-
res pour aller à Corfou, et grâce à l'Italie
régénérée, l'Occident et l'Orient se don-
nent la main!

Vous me demandiez dans votre dernière
lettre si j'avais reçu les poésies de Monsieur
Tipaldo. Elles m'ont été remises fort exa-
ctement, et je vous prie de vouloir bien re-
mercier et féliciter l'auteur de cette intéres-
sante et belle publication. Si je ne l'ai pas
fait moi-même, il faut l'attribuer à un voy-
age à Florence qui m'a beaucoup occupée.

Agréez, Monsieur le Professeur, avec
toutes mes sympathies, l'expression de ma
haute considération

DORA D'ISTRIA

ΕΠΙΣΤΟΛΗ 3

Florence, Villa d'Istria, Via Leonardo da Vinci

22 Novembre 1878

Monsieur,

J'ai reçu votre lettre et le tome second
du grand travail que vous avez consacré
à une des parties les plus intéressantes du
territoire hellénique. Tous vos compatriotes

devront vous savoir gré d'avoir mené à
bon terme une entreprise qui était de na-
ture à décourager un homme lequel n'aurait
pas été préparé comme vous par de per-
sévéranes recherches sur les annales de
votre pays natal. Je sais par expérience
combien il est peu aisé dans nos contrées
orientales de traiter avec succès les sujets
historiques. En Occident, les ressources
sont innombrables. On a à sa disposition
d'immenses bibliothèques, des collections
des documents historiques, des revues et
même des journaux importants! Réunir les
matériaux indispensables à toute étude
historique, est déjà un labeur propre à
effrayer tous ceux qui ne seraient pas ani-
més d'un grand amour de la science. En
outre, il est fort difficile, au milieu des con-
tradictions de partis acharnés à se com-
battre et intéressés à se diffamer, de savoir
de quel côté est la vérité. On doit tâcher
de trouver, en dehors du champ de bataille,
des témoins qui aient assez de sagacité,
d'indépendance et d'impartialité pour que
leur disposition inspire une réelle confiance.
Or, ce n'est pas assurément une petite be-
sogne, j'en sais quelque chose!

En effet, quand j'eus l'idée d'écrire l'his-
toire de ma famille, je fus d'abord frappée
du peu de garanties que donnaient ces
narrations acceptées sans aucune espèce de

critique. Les correspondances des diploma-
tes vénitiens me fournirent d'abord un ter-
rain solide, dont l'étendue grandissait à
mesure que se multipliaient mes recherches
dans les archives européennes. C'est ainsi
que les Ghika du XVII et du XVIII siècles
ont cessé d'être des êtres demi-mythiques
pour devenir des personnages vraiment
historiques.

L'époque dont vous vous êtes occupé,
Monsieur, prête moins sans doute aux fa-
bles et aux falsifications que les temps qui
nous ont précédés. Mais elle a aussi son
genre de difficultés, difficultés que vous
avez surmontées d'une façon assez heureuse
pour mériter la gratitude et les félicitations
de tous ceux — et le nombre en est chaque
jour plus grand — qui s'intéressent à l'his-
toire de notre Orient. Cet Orient, déjà
éprouvé par tant de cruelles calamités, est
maintenant soumis à de nouvelles tribu-
lations. J'aime à croire que les Hellènes
soumis encore à la domination étrangère
trouveront dans le récit si instructif des
luttres de leurs frères des Iles-Ioniennes
les encouragements et les conseils dont
ils ont tant besoin dans les circonstances
présentes.

Agréez, Monsieur, avec mes bien sincères
remercements, l'assurance de ma haute con-
sidération.

P^{se} KOLTZOFF MASSALSKY
DORA D'ISTRIA

ΤΟ ΠΑΥΣΙΜΟ ΤΩΝ ΚΑΡΦΩΝ
Ἐπιθεσις τοῦ Ζακύνθου

ΕΠ. ΘΩΜΟΠΟΥΛΟΥ

ΤΟ ΒΥΣΣΙΝΙ ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟ

[Τὸ «Βύσσινι Τριαντάφυλλο» εἶχε ἀρχίσει νὰ δημοσιεύεται πρὸ τριῶν ἐτῶν εἰς τὴν «Ἀκρόπολιν», ἀλλ' ὁ συγγραφεὺς τὸ διέκοψε. Τώρα παραλείπει τὸ πρῶτον μέρος, ποὺ ἦταν σὺν πρόλογος, καὶ δημοσιεύει τὸ καθ'αυτὸ διήγημα].

Α

φοροῦσε μεγάλο ψάθινο καπέλλο καὶ κρατῶντας στὰ γόνατα ἓνα χοντρὸ βάζο κρυστάλλινο γεμάτο νερὸ, ἀνέβριζε μὲ προσοχὴ ἀπὸ κεῖ μέσα κεράσια καὶ τοὺς ἔβγαζε τὰ κουκούτσια. Μοῦ εἶπε πὼς σκόπευε νὰ φτιαχῆ γλυκὸ γιὰ τὸν ἀδερφὸ τῆς τὸν Τάκη, γιὰτ' ἦταν τὰ γενέθλιά του μεθαύριο. Ὁ μικρὸς ποὺ ἔπαιζεν ἐκεῖ κοντὰ μὲ ἓνα βατραχό, ἔτρεξε σπῆτι καὶ σὲ λίγο παρουσιάστηκε μὲ τὴ μπόνα του.

— Βλέπετε αὐτὸ ποὺ κρατᾷ ἡ μὴς Μπέτσι; μοῦ εἶπεν ἡ Βέρα, ἀφίνοντας χάμω τὸ χοντρὸ κρυστάλλινο δοχεῖο χωρὶς νὰ προφτάξω νὰ τὸ πιάσω ἀπὸ τὰ χέρια τῆς. Εἶναι συλλογὴ ἀπὸ λουλούδια τοῦ κάμπου ποὺ τὰ ξεραίνουν κ' ἔπειτα τὰ κολλοῦν στὸ μεσοξωτὸ χαρτί. Κάθε βράδυ, γυρμένοι ἐπάνω ἀπὸ τὸ τραπέζι, καταγίνονται καὶ οἱ δύο τους σ' αὐτὴ τῆ δουλειά. Καὶ εἶναι τόσο παραξένο πράμα. Ὑπάρχουν λουλούδια ποὺ μοιάζουν σὺν ξεραθοῦν μὲ πεταλοῦδες καὶ ἄλλα μὲ ἔντομα περιεργα, ὅλο πόδια μακρὰ σὺν μαῦρες κλωστές, ἴδια τὰ ζωῦφια ποὺ πετοῦν πάνω ἀπὸ τίς λίμνες...

Ἐπειτα εἶπε κοκκινίζοντας:

— Ὑπάρχουν καὶ πανσέδες ἀγριοί... Καὶ σὲ λίγο πρόσθεσε κυττάζοντάς με κατάματα:

— Πανσέδες μὲ μικρούλκα μουτράκια, ποὺ δταν τοὺς πατοῦν μέσα στὸ καμπάκι γιὰ νὰ τοὺς ἀφαιρέσουν τὴ δροσιά, κάτω ἀπὸ τὸ φῶς τῆς λάμπας, μοῦ δίνουν τὴ συναίσθησι τοῦ πόνου των... Ἴσως γι' αὐτὸ νὰ μοῦ φαίνεται πὼς κ' ἐγὼ μικραῖνω, στενεύω, μαζώνομαι, καὶ γίνομαι ἴδιο ἀνθᾶκι τοῦ ἀγροῦ μικρὴ... Ἔτσι θὰ ἤθελα τότες νὰ μὲ πέραναγε, πέρα ὡς πέρα, μὴ χρυσὴ καρφίτσα καὶ νὰ μ' ἀκούμπαιγε στὸ στήθος σου... Ποτέ μου δὲ θὰ μαραινόμουνα. Ἡ πνοή σου θάτανε γιὰ μένα, τὸ μυρωμένο ἀγερᾶκι τῆς ἀνοιξῆς...

Δίχως ἡμερομηνία

Ὡ, βραδιά ἀλησμόνητη! Κάθε ἀστὲρι σου καὶ μὴ καινούρια νότα τῶν ἐρωτικῶν μου τραγουδιῶν, κάθε ἀχτίδα τοῦ φεγγαριοῦ σου καὶ ἓνα μαγεμένο δάχτυλο ἐπάνω στῆς ψυχῆς μου τίς χορδές. Ἦτανε ἡ βασίλισσα μέσ' στὶς κερνίτες ὁμορφιές τῶν κοριτσιῶν. Μὲ τί χάρη

τὸ χαμόγελό τῆς μοιραζότανε σὺν νέκταρ στὶς ματιές ποὺ τὸ ρουφοῦσαν μὲ ἡδονισμό. Καὶ ὁ χορὸς τῆς; Ὅπως ἡ πεταλοῦδα φέρνεται ἐπάνω ἀπὸ τοὺς ἀνθούς, ἔτσι στὸ γλυστερὸ παρκέτο ἔβρασαρίζε μαζί μου, σὺν αὐτοκρατορίσσεια ποὺ τρέμει μὴ τῆς πέσῃ τὸ διάδημα. Ἐπειτα βγήκαμε στὸν κῆπο κάτω ἀπὸ τίς πορτοκαλιές χρωματισμένες μὲ ἐνετικούς φανούς, καὶ χωρὶς νὰ τὸ θέμει περιπλανηθήκαμε σὲ μαῦρες, ἔρημες γωνιές. Στὸ στίγμα μου γυρμένη, ἀνοίξε τὴ φιλιτισένια τῆς βεντάγια, ἔτσι γιὰ νὰ μὴ μᾶς βλέπουν οἱ σκιές... Τὴν ἴδιαν ὥρα ποὺ τῆς νύχτας ἡ ἰέρεια τοὺς πέπλους τῆς τοὺς ἀσπρούς σέρνοντας, ἀκούμπαιγε στὴν κόχη τοῦ βουνοῦ ἓνα μεγάλο κάτοπτρο ἀπὸ πυρακτωμένο μέταλλο, κ' ἔπλεκε τίς χαλκῆς πλεξίδες τῆς πρὶν πῆσῃ στοῦ ὠκεανοῦ τὴν ἀγκυλιὰ νὰ κοιμηθῆ.

Αὐγουστος 12

Ἐχει τόσον ἐνδιαφέρον γιὰ μένα... Σήμερα μὲ ρώτησε γιὰ τὰ μαθήματά μου καὶ γιὰ τὸ εἶδος τῆς ζωγραφικῆς ὅπου θὰ δεῖξω τὴ δύναμι τῆς φαντασίας καὶ τοῦ γούστου μου δταν θὰ βγῶ ἀπ' τὸ Πολυτεχνεῖο. Ἐπειτα μοῦ μίλησε γιὰ τὰ ἐρχόμενα χρόνια καὶ μοῦ τὰ παρουσίασε ζωγραφισμένα μέσα σὲ κορνίζες χρυσοῦς εὐτυχίας. Καὶ ἦτανε τόσον ὄραια μέσα στὸ ζεστὸ ἀπομειήμερο. Ἐνα μαριουδάκι τοῦ κάμπου, τρυπωμένο κάπου ἐκεῖ σὲ μὴ πέτρα, ἔσκουζεν ἓνα σφύριγμα τόσο ζεματιστὸ ποὺ σοῦ ἔδινε τὴν ἀνατριχίλα τοῦ καλοκαιριοῦ ὀλοζώντανη. Ἡ Βέρα, μὲ τὰ κεράσια ποὺ ἐκαθάρισε χθές, εἶχεν ἐτοιμάσει ἓνα γλυκὸ γιὰ τὸν Τάκη καὶ ἦτανε ἀκόμη δρωμένη ἐπειδὴ εἶχεν ἐπιστατήσει στὸ καβούρδιμα τῶν ἀμυγδαλῶν. Ὡ, ἐκείνη ἡ εὐωδία ποὺ ἀναδίνεται ἀπὸ τὸ γυναικίω λαιμῷ, ὅπως ἀπὸ τὸ βερούκοκκο τὸ καμωμένο, σταλαγματιὰ σταλαγματιὰ, ἡ γλύνια πάνω στὰ κλαδιά λαμποκοπᾷ... Νὰ καὶ μὴ παραξένη ἰδέα. Κάθε ἀνθρώπος, μοῦ φαίνεται πὼς ἀπὸ μὴ ζωὴ προσηγούμενη διατηρεῖ ἀκόμη τὸ ἰδιαιτερο χαρακτηριστικὸ τοῦ ζώου, τοῦ πουλιοῦ ἢ τοῦ φυτοῦ, ποὺ ἦτανε πρὶν γεννηθῆ. Γι' αὐτὸ, δταν ἡ Βέρα γλυκοδωρωμένη ἀνεβάζει ἀπὸ τὸ χυτὸ κορμί τῆς παρθενικῆς εὐωδίας, φαντάζομαι πὼς μεθῶ μὲ τὸ ἄρωμα ποὺ ἐσκόρπιζε σὲ τόπο καὶ καιροὺς λησμονημένους, δταν ἀνοιγότανε ἡ ὑπαρξή τῆς σὲ μὴ μεγάλη μαγνὸλια ρόδινη...

Αὐγουστος 20

Τὸ πρῶτ' ἡ Βέρα βγήκε περίπατο μὲ τὸ μαῦρο ἄλογο τοῦ μπαμπᾶ τῆς. Ὁ ἀέρας στριφογύριζε

τὸ βέλο τῆς καὶ κάποτε ἔπερνε τὴν οὐρὰ τῆς ἀμαζόνας τῆς, τὴν ξεδίπλωνε μὲ δριμύ, καὶ τὴν πετοῦσεν ἀπ' ἐδῶ καὶ ἀπ' ἐκεῖ σὺν μὴ πτεροῦγα πληγωμένου πουλιοῦ. Ἐνα σύμπλεγμα περιεργό, μὲ τὸ ἄλογο σκυμμένο στὸν ἔρημο δρόμο τοῦ χωριοῦ, ὅπως ἔτρεχε, ἀνεμιζότανε στὸ φῶς τὸ ἀκίνητο κ' ἔμοιαζεν αὐτὸ ποὺ ἔπεσεν ἀπὸ τὰ βῆσι καὶ κατακαλοῦσεν ἀγριεμένος γιὰ νὰ τρυπώσῃ σὲ καμιά σπηλιά.

— Ἀνεβαίνω στὸ ἄλογο, μοῦ εἶπε μὴ μέρα, καὶ σὺν ἀμοληθῶ στὸ δρόμο, δταν αἰσθανθῶ νὰ σκίξεται στὸ πρόσωπό μου ὁ ἀέρας ἴδια μεταξωτὰ ὑφάσματα μεγάλα, καὶ τὰ δέντρα καὶ οἱ βράχοι νὰ τραβιῶνται πίσω, ἔτσι σὰ νὰ τὰ ρουφᾷ ἡ γῆ ἀπὸ τὴν τρομάρα, παραδίνομαι στὸν ἴλιγο, ἔρχνίμαι, καὶ τότε μοναχὰ μοῦ φαίνεται πὼς ζῶ πραγματικά. Ἐκείνες τίς στιγμὲς δὲν ἔχω τίποτε μεσ' στὸ κεφάλι μου. Ὁ ζωντανὸς ἀέρας ποὺ ἀλλάζει πάντα θέσι πάνω ἀπὸ τὸν κάμπο, μοῦ ἀποσπᾷ κάθε ἰδέα γιὰ νὰ τὴν ξεπλώσῃ λιγοθυμημένη κατὰ γῆς. Εἶμαι ἀναγκασμένη ὅμως νὰ γυρίσω πάλι τὰ μπρὸς πίσω... Γι' αὐτὸ πηδᾶνε οἱ ἀπόκληρες τοῦ κεφαλιοῦ μου ἀπὸ τὴν ἐγκατάλειψι, καὶ ὅσο κόβω δρόμο γιὰ τὴν ἔπαυσι, τίς αἰσθάνομαι νὰ ρίχνωνται, νὰ μὲ καταδιώκουν, νὰ μ' ἀγκαλιάζων ἀπὸ τὸ λαιμὸ μὲ ἔρωτα καὶ νὰ μὲ σφίγγουν τόσο δυνατὰ, ποὺ λὲς καὶ θένε νὰ μὲ πνίξουν... Ὡ γιὰτὶ νὰ μὴ μπορῆ κανεὶς νὰ τρέξῃ πάντα μπρὸς!

Αὐγουστος 27

Δὲν τὸ κατάφερα νὰ κοιμηθῶ. Ἡ νυχτερινὴ ζέστη ἀνυπόφορη. Σηκώθηκα, ἀνοίξα τὸ παράθυρι μου καὶ κάθισα. Τὰ δέντρα μαῦρα, ὅλα σκοτεινὰ, σὺν ἡχογραφήμενη ἀπὸ κάρβουνο ἢ φύσι. Κ' ἔβλεπα τὸ γαλάζιο χρώμα τὸ θαμπὸ ποὺ στρώνει μὲ βελουδίνες ἀλαλαμπές τοῦ οὐρανοῦ τὰ πλάτια. Τὸ βελουδίνιο στρωσίδι ποὺ τελετουργοῦν ἐπάνω του τοὺς δημιουργικὸς χοροὺς των, τ' ἀσημένια πόδια τῶν ἀστερισμῶν. Τῆς Λύρας οἱ ὀλόχρυσες χορδές βαστοῦν τὸ μαγικὸ ρυθμὸ. Κάθε ἀστερομάζωμα καὶ ἓνας γῦρος ἀπὸ χορευτᾶδες. Νὰ κ' ὁ τρελλὸς Ἡριδανὸς κροκόπελος βαλασάρι μέσα σὲ ἐγγυμνωμένα παληκάρια. Στὰ σκαλοπάτια τ' οὐρανοῦ γονατισμένη, πλέκει τὰ βασιλικὰ μαλλιὰ τῆς μὲ ἀστέρια κόκκινα ἢ Βερενίκη. Στὰ προτύλαια τοῦ χάους, τῆς Πούλιας οἱ ἔφρατ' οἱ Σίβυλλες μὲ ἀργυρῆς καλύπτρες προχωροῦν, ὅπως οἱ ξωτικῆς ἰέρειες τοῦ Boecklin κάτω ἀπὸ τίς βελανιδιές καὶ σκίβουν γιὰ νὰ προσανήθουν κάποιον ἀγνωστο νεφέλωμα, ποὺ ἀνεβαίνει ἀπ' τὸ θεῖο βωμῷ.

Βλέπετε τὸν Ἄρη ποὺ γυρίζει φλογερὸς ἀπὸ τὸν πόθο καὶ κυτᾷ τὴν Ἀφροδίτη, ξεζωσμένη

νὰ τοῦ ξεπετᾷ τὰ φωτοβόλα νούφαρα τοῦ στήθους τῆς;

Φαίνεται πὼς κοιμήθηκα. Μοῦ φάνηκε πὼς δνειρεύθηκα στὸν ὕπνο μου, ἔτσι σὰ νᾶμουνα γυρμένος στὸ παράθυρο. Ἐνα ἀστὲρι τότε κατακύλησε σὺν δάκρυ ἀπὸ τὸ στερέωμα, ἔσκασε πέφτοντας ἐπάνω στὸ κεφάλι μου καὶ τὸ πρέχουσε μὲ φῶς...

Τὴ συνάντησα τ' ἀπόγεμα μὲ τὴ θεία τῆς στὸ πάρκο. Ἡ Βέρα μοῦ ἐδήλωσε πὼς εἶχεν ἀποφασίσει νὰ ξαναγυρίσῃ πάλι στὸ βαφτιστικὸ τῆς ὄνομα καὶ νὰ λέγεται Βερενίκη. Τῆς φαινότανε πὼς ὅλοι τῆς μιλοῦσαν μὲ πολὺ ἐλευθερία, ἔξ αἰτίας στὸ χαϊδευτικὸ τῆς ὄνομα.

Ἔτσι, εἶπε, θὰ ἐμπνέω τὸ σεβασμὸ. Θάμαι σὲ ὅλο τὸν κόσμω ψυχρὴ σὰ βασίλισσα. Καὶ πρόσθεσε γελώντας: Ἴσως νὰ κόψω καὶ τὰ μαλλιὰ μου ἀργότερα, ὅπως ἔκανε καὶ ἡ ἄλλη τῆς Αἰγύπτου. Αὐτὸ θὰ τὸ εἶχ' ἀποφασίσει πρὶν ἀπὸ πολὺ καιρὸ, ἔν δὲ μὲ βάσταγεν ὁ φόβος πὼς ὁ οὐρανὸς θὰ κατανοῦσεν, ἔπειτα ἀπὸ κολλῆς ἀπομιμήσεις, σωστὴ βιτρίνα ἀπὸ γυναικεῖς κοτσιδες.

Γελάσαμε μ' αὐτὸ ποὺ εἶπε. Ἐκείνη ἔξαφνα τινάχτηκε. Εἶχεν ἀρχίσει νὰ παίζῃ ἡ μουσικὴ τῆς φρουρᾶς καὶ ἡ φυσιογνωμία τῆς πῆρε μιὰν ἔκφρασι ἀγωνίας.

Πᾶμε νὰ φύγωμε, μουρμούρισε. Ἡ μουσικὴ μοῦ ἀνεβάζει τὸ αἷμα στὸ κεφάλι. Εἶμαι τόσο ἔξω ἀπὸ τοὺς κανόνες τῆς ἀρμονίας τῶν ἤχων, ὅστε θαρρῶ πὼς κάποιος μὲ τραβᾷ ἀπὸ τίς ἀκρες τῶν αὐτιῶν καὶ μὲ σέρνει πρὸς τὰ ἐπάνω. Χαμογελώντας ἔπειτα παρατήρησε:

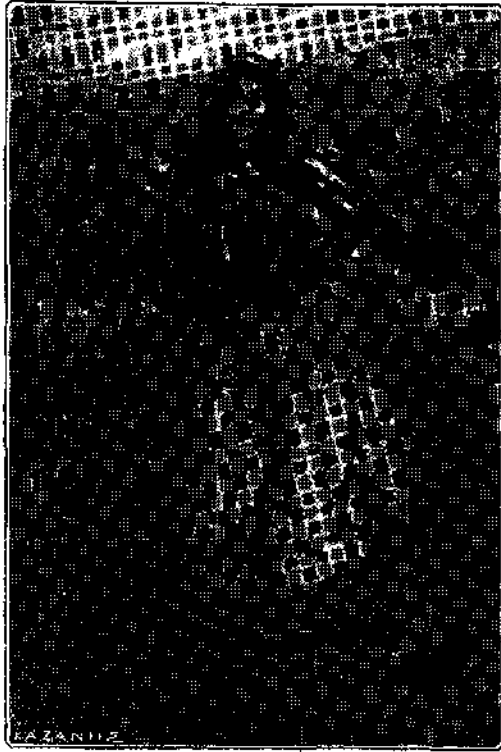
— Ἴσως ἀπὸ τὸ ἴδιο τράβηγμα νὰ ἔπαθε καὶ ὁ πρόγονός μου ὁ Μήδας, ἐκεῖνο τὸ μασκαράλκι...

Νοέμβρης 5

Χθές, ἔμαθα τὴ θλιβερὴ ἱστορία ποὺ ἡ Βέρα ἀπόφευγε πάντα νὰ μοῦ πῆ. Δὲ ξέρω πὼς ἔτυχε ν' ἀνοίξωμε τὴν ὀμιλία, ἔν φ' καθόμαστε στὸν κῆπο μ' ἓνα παλαιὸ των γχώρμιο. Μοῦ διηγῆθηκε πὼς ἔγινεν ὁ θάνατός τῆς, ἓνα τέλειωμα ζωῆς τραγικὸ καὶ ἀλλόκοτο.

Ὁ στρατηγὸς ἀρχίνησε νὰ λέη, βρισκότανε στὴ Βιέννη, ἀκόλουθος τότε τῆς Πρεσβείας, δταν πρωτόειδε τὴν ὄραια Φαναριώτισσα σὲνα ἀριστοκρατικὸ χορὸ. Ἐπειτ' ἀπὸ λίγους μῆνες εἰς τὸ Μόναχο γινότανε οἱ γάμοι των, γάμοι πολὺ ἐπίσημοι, γιὰτὶ ἔξον ἀπ' τὸν πριγκηπικὸ τῆς τίτλο ἔφερνε στὸν μπαμπᾶ καὶ δυὸ μεγάλα ὑποστατικά στὴ Δοβρουτσᾶ. Μείνανε δυὸ χρόνια στὸ Βίς Βάδεν, κ' ἓνα βροχερὸ Σεπτέμβρη ἤρθανε γιὰ πάντα νὰ καθίσουν στὰς Ἀθήνας.

Τότε γεννήθηκεν κ' η Βέρα μου. Ο στρατηγός, ο μπαμπάς, φαινότανε ό πιο ευτυχισμένος άνθρωπος του κόσμου. Στο παλάτι, στους χορούς, στα θέατρα, ή εξυπνάδα και ή ομορφιά μαζί με τα κοσμήματα και τις μεγάλες τουαλέτες πώδεχνεν ή προικηπέσσα, ή μαμά της, έθραιμβευαν. Μάλιστα είχε πωθή, πώς και ή βασίλισσα πειράχτηκε γι' αυτό, κ' έγύρευσε να της

ΤΣΙΓΚΑΝΑ
"Εκθεσις Ζαπκίτου"

ΕΠ. ΘΩΜΟΠΟΥΛΟΥ

στελλουν από την αυλή του Όλδεμβούργου σπάνια κοσμήματα και παλαιά υφάσματα. Έξαφνα όμως κάτι άρχισε να ψιθυρίζεται. Ο στρατηγός έχάιδευε με νευρικήτητα το μούσι του και τα έκφραστικά του φρύδια ήτανε πιασμέν' από τις άκρες κάτι για να συγκαλύψουν λές που τον τυραννούσε μέσ' στη σκέψη του. Όποιος περνούσεν από το μέγαρό τους, άκουγε κατά τα ήμερώματα πολλές φορές, να βροντά το πιάνο νότες τραγικές, που φεύγαν στον άέρα σαν πουλιά περιτρομα. Σιγά σιγά οι φίλοι μουρμουρίζαν μια λέξη, που τους έκανε ν' ανατριχιάζουν. Δεν πέρασε πολύς καιρός και μέσα στο γλυκό σκοτάδι, που σαν έτσι να χυνότανε από τα νυσταγμένα βύθη των κρυστάλλων όσα

στόλιζαν τους τοίχους, καθρεφτιζότανε το πέραςμα μιανής γυναίκας που τραβούσεν ίδιο φάντασμα άλύγιστο κατά το πιάνο. Όλες οι όπερες του Βάγνερ εμφανίζονταν τριγύρω της να τραγουδήσουνε ή καθεμά μιάν εμπνευσι που την παράσερνε σε δάση μέσα, την ανέβαζε σε μαύρα σύνεφα και από κει την άφινε να γκρεμιστή επάνω σε κωδωνοστάσια αρχαίων μητροπόλεων, όπουδε ζώα και πουλιά της κόλασης σε πέτρα λαξευμένα γέρνανε για να της κάνουν μορφασμούς που φέρνουνε παραφροσύνη. Στο τέλος λιγοθύμαγεν ή προικηπέσσα. Έτρεχαν τότε και τη σήκωναν άναίσθητη για να την έξαπλώσουν στο κρεβάτι. Η επιστήμη άποσύρθηκεν άφ' ου ξάντλησεν άκριβοπλήρωτες προσπάθειες.

Μια νύχτα άνοιξιάτικη, έζήτησε και την κατέβασαν στη σάλα. Να της άρνηθοούν δεν ήμπορούσαν. Τάχαν συστήσει οι γιατροί. Είπε να της άνοιξουνε τις πόρτες που κυτάζανε στη βεράντα του κήπου. Στον ουρανόν άκουγότανε τραγουδιστά καληνυχτίσματα χελιδονιών, πώπερναν μαύρες βόλτες στο ρόδινο χρώμα της δύσης και πάγαιναν να κουρνιάσουν. Τρομαγμένοι ξετινάχτηκαν όλοι μέσ' στο μέγαρο. Πόρτες άνοιγοκλούσανε και περπατησιές κατέβαιναν με σαστισμάδα κάποιες σκάλες. Όταν ή άρρωστη τελείωσε το γαμήλιο έμβατήριό του Lohengrin, ρίχτηκε ξεψυχησμένη πάνω στα κόκαλα του πιάνου που άνάδωναν όλα μαζί ένα βουερό τετέλεστο!

Γενάρης...

Άλήθεια, μοναχά επάνω βρισκεται ή ευτυχία. Δίητε το σκοτεινόν άκεανό του ουρανού κατάσπαρτο από νησάκια με το φάρο τους. Άρα γε γι' αυτό ευτυχισμένοι είναι όσοι κατοικούν εκει; Έπειδή ζουνε μέσα σε σκοτάδι και δε βλέπουνε της μέρας τα τρομαχτικά φαντάσματα; Κάτι τέτοιο θα συμβαίη πάνω. Άκόμη κι' άλλο ένα έχω να παρατηρήσω. Άν όσοι κατοικούν εκει ψηλά γενήκανε αρχάγγελιοι και βλέπουν κάθε μέρα του Θεού το πρόσωπο, είναι γιατί γκρεμίσανε τα κρουσταλένια τόξα που ένώνανε τήνα με τ' άλλο έρημόνησο, και ό καθένας των άπομονώθηκε για πάντοτε, σενα του άπειρου κομματι...

Φλεβάρης (Τών Ψυχών)

Πόσον ήτανε λυπημένη σήμερα. Είχε γυρίσει από το νεκροταφείο όπου πήγε με τη θεία της κρουφά από τον πατέρα της, να μνημονέψουν τη μαμά της. Τα χέρια της πέφτανε έπισημα και κουρασμένα, γιατί είχε από βραδύς πλέξει ένα σταυρό μεγάλο από λευκά τριαντάφυλλα, κλεισμένη μέσα στο δωμάτιό της σαν άνέβηκε να

φαιίνεται πως μέσα από τα βλέμματα της κόρης σκύβει ή πεθαμένη και με κυτάζει άπειλητικά. Και τώρα τρέχει μέσα μου άναμαλλίωρα μια ιδέα άρρωστημένη και σπαράζει στα κατώφλια της ψυχής μου από φρίκη, γιατί δε ξέρει τί θα κάνω, αν ποτέ ή Βέρα μου μοιάση όλότελα της μακαρίτισσας, κ' έχω μπροστά μου κάθε μέρα ζωντανή την τρομερή προικηπέσσα με το βελούδινο φόρεμα.

Άπρίλης

Σήμερα πήγα στην εκκλησιά που γνώριζα πως θάτανε κ' εκείνη. Έφτασα όμως άργά και ό κόσμος γέμιζε τον αβλόγυρο μ' ένα κλωνι δάφνης στα δάχτυλα, γιατί ήτανε ή έορτή των Βαίων. Έστάθηκα στην έξοδο με μερικές γνωστές μου κυρίες και με μια κίνησαν άδέατη χαιρέτησα τη Βέρα, πολύ ψυχρά, γιατί δεν ξέρω, όταν βγαίνοντας άκουμπησμένη στού πατέρα της το μπράτσο, έδινε βοήθημα σ' ένα φτωχό. Την είδα να χλωμαίη και να κυτάη άλλόκοτα πότε έμένα και πότε τις κυρίες που με είχαν περικυκλωμένο. Η δάφνη κυλίστηκεν από τα χέρια της. Μια γρηούλα που προσπάθαγε

ΓΕΡΟ-ΥΑΡΑΣ
"Εκθεσις Ζαπκίτου"

ΕΠ. ΘΩΜΟΠΟΥΛΟΥ

κουμηθή. Έκλαψε πολύ επάνω στις μητέρας της το μάρμαρο. Τα μάτια της είναι άκόμη σκοτεινά από άνάμνησες θλιβερές. Μου ξεσκίζεται ή καρδιά όταν από τα μάτια της κυλώνται τα δάκρυα. Και κλαίει τόσο άμορφα, τόσο γλυκά. Μπορώ να βεβαιώσω πως αισθάνομαι μιάν ήδονή σαν την κυττώ να κλαίη. Τότε φαντάζει όλότελα σαν την μητέρα της. Μια φορά θυμάμαι, όταν είχα πάγει την πρωτοχρονιά για την τυπική επίσκεψη, την είδα μέσα στη σάλα για πρώτη φορά. Είναι ίδια ή Βέρα μου, στο βάθος της καρυδένιας βαρειάς κορνίζας μ' ένα χρυσό σταυρό στο ντεκολτέ της. Άίγο όμως πιο άγρη και με τα μάτια περισσότερο ζωηρά από την κόρη της. Κάτι τι το τραγικό σπαρταρούσε στο άσπρο χρώμα της μορφής της που μ' έκανε ν' ανατριχιάσω. Θάρρησα πως με κύταζε με κακία, πως ήθελε να γλυστρήση από το μουσαμά της, ν' άκουμπήση το ποδαράκι της πάνω στο κεφάλι μου που στυλωνότανε κάτωθε και να το λυώση. Από τότες, δε ξέρω γιατί πολλές φορές μου

ΝΑΥΤΟΠΟΥΛΟ
"Εκθεσις Ζαπκίτου"

ΕΠ. ΘΩΜΟΠΟΥΛΟΥ

γ' ανοίξη δρόμο για να διαβή, πάτησεν επάνω της και την έκανε λυώμα. Γιατί να ταραχθώ τόσο; Μήπως έχει καμιάν αμφιβολία για την αγάπη μου; Μήπως της εφάνηκα πολύ ωραίος τούτο το πρωί; Η αλήθεια είναι πως οι γυναίκες δε μ' αφήνουν ήσυχο. Απ' ότι μέρος κι' αν περάσω, μιά παρατάξη από έννευριμένα μάτια χαιρετάει το κορμί μου με κίνημα λαχτάρας, και αυτό με κάνει να προβαίνω ίδιος. Ακριβώς που γυρίζει νικητής και μπαίνει μέσ' στην πολιτεία του, ανάστατη από σαλπίσματα και κωδωνοκρουσίες. Πόσον είναι ο άνθρωπος έγωιστής, σαν ξέρει πως τον αγαπάει κείνη π' αγαπώ κι' αυτός. Τώρα θυμάμαι πως γελούσα πότερο παρ' ότι ήτανε σωστό με την κυρία Χ, τη στιγμή που έπεσε το πράσινο άνθρακι από τα δάχτυλα της Βέρας μου. Κι' αυτό το έκανα για μιά δική μου εδχαρίστησι, τώκαμα για να ταραχθώ και για να δοκιμάσω πόση δύναμιν έχω επάνω της. Και όμως την αγαπώ που τρελλαινόμεναι. Πολλές φορές φοβάμαι μήπως η άφοσιωσι που ξεφυλλίζω μπρός στα βήματα της Βέρας μου δεν είναι ή η λατρεία της δικής μου δημοφιλίας. Το ξέρω πως την αγαπώ, θέλω να της άρεσω, προσπαθώ να την κάνω να παθαίνεται όταν με βλέπει, όλα όμως αυτά καταλαβαίνω ότι ικανοποιούν έμένα, σε τρόπον ώστε κείνο που της δίνω σε συγκίνησι είναι σά να το άραπάω πίσω το δικλό. Όταν το χέρι της τρέμει, όταν είναι χλωμή, όταν δακρύζει και φαίνεται πως θέλει, πονώ εν' η αλήθεια, αλλά και μιά υπερεφάνεια μυστικιά μου ήδονικεύει τα νεύρα, γιατί νοιάθω πως η αίτια όλου της του πάθους είν' εγώ. Και όμως αυτό θα πη αγάπη και όλες οι αγάπες είναι το ίδιο πράμα. Ο πατέρας και η μητέρα αγαπούν το παιδί τους για τον εαυτό τους, βλέποντας μιά υπόσχεσι πως το εγώ τους θα διαρκέση, πως θα εκταθή, και ο Θεός ακόμη έδωκε στον άνθρωπο την υπαρξι για να του το χρεωστή εδγνωμοσύνη θανατώνοντας τα όσα του εχάρισε. Μου φαίνεται πως όσα γράφω δεν τα συλλογιέται ή Βέρα, κι' αν ήξερε πως τέτοιου είδους τσουχτερά αγκάδια αγκαλιάζουν τον παράδεισο όπου θέλω να την οδηγήσω, ίσως θα στεκότανε στην πόρτα, αμφιβάλλοντας αν πρέπη να διασκελίση το κατώφλι.

Απρίλης

Τι ώραία που είναι η ζωή. Ότι βλέπω τριγύρω μου το αγαπίζω και το ποθώ. Από όλα τ' άφυχα κτίσματα μιά όμιλία μυστικιά ανεβαίνει και έρχεται να μου ξεμολογηθώ λόγια άλλόκοτα που με μαγεύουν. Τα μάτια μου αισθά-

νονται άτελείωτον έναν ήδονισμό, που κυκλοφορεί σαν γλυκό δηλητήριο μέσα μου. Σήμερα το άπόγεμα ανέβηκα στην κορφή ενός βράχου και από κει εκύταξα τον κάμπο τον άνθόσπαρτο, όλα χρώματα, σαν ένα ύγρο ρεύμα από λουλούδια, το νέκταρ της ανοίξης σκορπισμένο. Κείνη την ώρα, θέλησα να γινόμουν γίγαντας, να υπωνόμουν στο κυανό του ουρανού και πέρνοντας το μαλαματένιο ποτήρι της ζωής, τον ήλιο, να κατεβώ και να ρουφήξω όλη την άνθησι της γής. Και το άτιμητο ύγρο να κατεβαίγη και να μου περιτριγυρίση την καρδιά με γιασεμιά, βιολέττες και γαρύφαλα. Τότε το στήθος μου θενά βρισκότανε πολύ μικρό για μιά καρδιά τόσο μεγάλη. Επάνω στο μεθύσι μου θα τώσιζα και πέρνοντας αυτή την άνθοδέσμη τη λαχταριστή, θα την πετούσα μπρός στα πόδια της ωραίας μου.

Απρίλης (Μεγάλη Παρασκευή)

Είμαι πολύ ζαλισμένος. Ίσως τα μοιρολόγια των λουλουδιών που παραγαμένα επάνω στον επιτάφιο παραληρούσαν όλα μαζί το τελευταίο — μαραινόμεναι — των πετάλων, ίσως ο γλυκασμός των πολυελαίων, οι έβραϊκές μελωδίες του χορού μουσκίδι από γυναικείο αισθημα για τον όρατο νεκρό, και προ πάντων η όμορφιά της Βέρας μου ντυμένης κατάλευκα, έκειδά κάτω από το εικόνισμα της Παναγίας. Αν έκρατούσεν η Βέρα άσπρο κρινόκλαδο στο χέρι, θα τίνανε χωρίς άλλο τα μεγάλα πέπλα της ή Δούλη του Κυρίου, και θα πρόβαλλεν όλόρθη μέσα από τον χρυσόν ουρανό της εικόνας της, περιμένοντας να χαιρετισθώ και πάλιν με το «έδρες χάριν παρά τώ Θεώ».

Ίούνιος 13

Ο μπαμπάς της χτές με κράτησε στον κήπο και μου έδειξε πολύ ενδιαφέρον για το μέλλον μου. Εν τούτοις δεν μπορούσε να καταλάβη για ποιο λόγο ένας νέος με περιουσία άποφάσιζε να γίνη ζωγράφος και όχι διπλωμάτης ή πολιτικός. Ω, Murger! Murger!

Ίούνιος 14

Σά χωριζόμαστε τη νύχτα στο σκοτάδι και την αισθάνομαι να γέρνη όλοτελα συντριμμασμένη από τον πόθο, νοιάθω μέσα μου μιά βάρβαρη δύναμι που μου δίνει την έντύπωσι πως όλα μου τα μέλη σκληραίνονται και γίνονται σαν από πέτρα γερά και αιώνια. Γι' αυτό δεν έχω άδικο να μου φαίνεται πως ο άνθρωπος είναι ή προβληματική Σφιγγα που ύπώνει τριγύρω της πυραμίδες λατρείας, για να θάψη στα βάθη των από ένα αισθημα ταριχευμένο.

(Έπεται το τέλος)

ΠΛΑΤΩΝ ΡΟΔΟΚΑΝΑΚΗΣ

ΠΡΟΣΕΥΧΗ ΣΤΟ ΕΩΚΚΛΗΣΙ ΤΗΣ ΠΑΝΑΓΙΑΣ

Στο έρημικό έωκκλήσι, ό κόρη, μιάν αϊγή, σ' είδα στην Παναγία μπροστά γονατιστή, κι' ένοιωσα κάποιο πόθο άπέραντο κρυφόν κοντά σου εκεί να γείρω, κι' εγώ να δεηθώ:

— «Άγια Μητέρα, κάμε τη μαύρη μου ψυχή σαν των παιδιών άθώα, σαν των παιδιών άγνη. Στο πλατύ μέτωπό μου, συγγεφιασμένο, ώχρό, κύταξε το σημάδι της σκέψης το σκληρό, και διώξε από το νοῦ μου τ' άμέτρητα κακά που έμαθα στα βιβλία, και δός μου τη χαρά. Και δός μου τη γαλήνη, να μη ποθώ ή ψυχή ούτε τη μάταιη δόξα, ούτε την ήδονή».

Μουρξίε ή Παναγία μιά γαληνή ματιά σαν μυστική εύλογία. Και μες τη σιγαλιά ψηλά απ' το εικονοστάσι του καντηλιού το φώς λάμπει και τρεμοσβένει, σαν πάθος σαν

και μόνος, και του κορμιού του άρρώστου ο κρυφός [παραδαρμός] μου σιγοψιθυρίζει πως είμαι άμαρτωλός. Και συ με μιά μεγάλη κατανύξιν ιερή, ό κόρη, δακρυσμένη, αδιάφορη, γυρτή σε είδα το σημάδι να κήνης του σταυρού, και το λευκό σου χέρι, σαν του Ιεροῦ πουλιού το πέταγμα μου εφάνη. Τα μάτια σου δειλά έβλέπαν δακρυσμένα την Παναγία ψηλά.

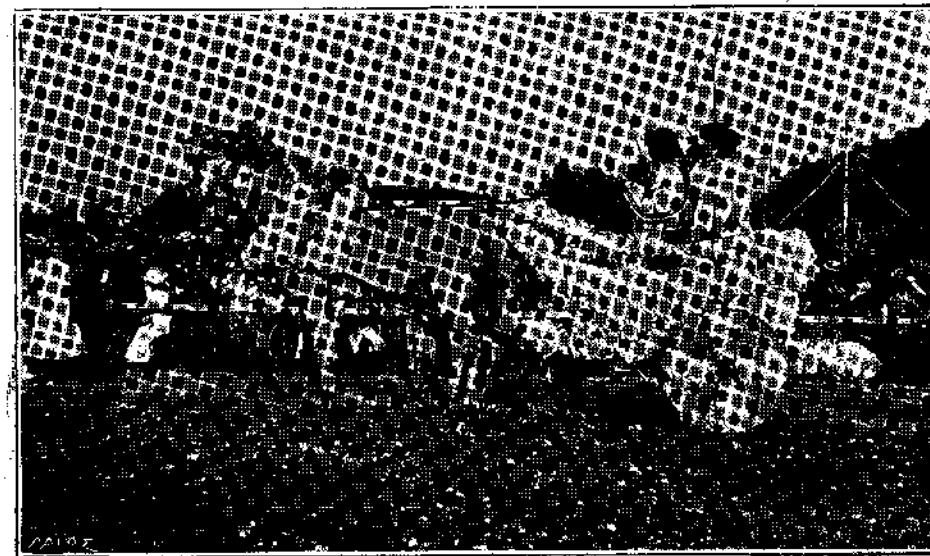
Η ξανθή κόμη ξέπλεη. Το στήθος το μεστό έσαύλευε με πόθο, γεμάτο από χυμό. Της παρθενιάς το χρώμα και της ύγείας μαζί στο πρόσωπό σου άνθούσε και σ' όλο το κορμί.

Κ' ένοιωθα εγώ, άντάμα με τη θεοσκευωτή λαχτάρα της ψυχής μου, να δέρονη το κορμί κρυφή μιά άνατριχίλα ήδονική, και ο νοῦς έλεύθερος να μένη απ' της σκέψης τους άχνούς. Ο νοῦς μου νικημένος ήταν σωτός, εκεί στην εκκλησία κονιά σου, σ' έκστασι μυστική. Κ' ένοιωθα να σαλεύουν στα στήθη μου βαθιά άνίεροι κάποιοι πόθοι κι' αισθήματα Ιερά. Λιβάνι της Άγάπης ή σαρκική εὐωδία μου άναβε μες στις φλέβες άσβυστη έπιθυμία. Για τη γυναίκαία σάρκα μιά δίψα φλογερή ένοιωθα, κι' ένα πόθο λάγνο και νικητή.

Έλαμπε ο ήλιος έξω. Και ύμνούσαν τα πουλιά, κάποια μεγάλη αγάπη, και στους κορμούς των δένδρων ανεβαίναν άστείρευτοι κρουνοί, βρύσες δημιουργίας οι γόνιμοι χυμοί. Άνίκητη μιά αγάπη τάδενε όλα βαθιά, τα πνεύματα έβουζζαν και μούστερναν φιλιά, κι' ή άμαρτία του πρώτου ανθρώπου φλογερή ξυπνούσε, σαν αιώνιος πόθος, μες την ψυχή.

Ζάκανθος, Μάιος 1907

ΜΑΡΙΝΟΣ ΣΙΓΟΥΡΟΣ

Από την έορτήν των άνθεστηρίων εις το Ζάππειον

[Με τὸν τίτλον «Αἱ Ἴονιοι Νῆσοι ὑπὸ τὴν Δεσποτείαν τῆς Ἑνετίας καὶ τὴν Ἀγγλικὴν προστασίαν καὶ ἡ ἐν αὐταῖς Ἑλληνικὴ ποίησις» ἡ κόμισσα Δόρα δ' Ἰστρία εἶχε δημοσιεύσει κατὰ τὸ 1858 εἰς τὴν «Ἐπιθεώρησιν τῶν Δύο Κόσμων» δύο ἄρθρα, τὰ ὁποῖα μεταφράσας ὁ Μ. Κ. Ράλλης ἐξέδωκεν εἰς βιβλίον κατὰ τὸ 1859. Ἐπίκαιρον μὲ τὴν δημοσίευσιν τῶν ἀνεκδότων ἐπιστολῶν τῆς δ' Ἰστρία ἐθεωρήσαμεν τὴν ἀναδημοσίευσιν ἐκ τοῦ ἀνω βιβλίου ὀλίγων σελίδων, εἰς τὰς ὁποίας ὁμιλεῖ περὶ τῆς ἀρχῆς τῆς Ἰονίου ποιήσεως].

Ἐπι τῶν ὀχθῶν τῆς Ἀλβανίας, πρὸς τὰ δυτικὰ καὶ μεσημβρινὰ τῆς Ἑλλάδος παραλία, βλέπει τις ἐξερχομένης τῶν κυμάτων τοῦ Ἰονίου πελάγους τὰς ὑπὸ τῶν ποιημάτων τοῦ Ὀμήρου πρὸ πολλῶν αἰῶνων δοξασιδίας νήσους. Παρὰ πᾶν ὄμως τὸ διαφέρειν, τὸ ὁποῖον παρέχονσι τόκοι καταστάντες περιβόητοι ἕνεκα τηλικούτων ἀναμνήσεων, δυσκολεῖται τις νὰ λάβῃ ἀκριβῆ καὶ λεπτομερῆ γνῶσιν περὶ τῶν ἠνωμένων πολιτειῶν τῶν Ἰονίων νήσων. Πᾶς ὀδοιπόρος, ὅστις διατρίβει ἡμέρας τινὰς εἰς Κῦθηρα, δὲν παύει λέγων, ὅτι αἱ τοσοῦτον ἐνδοξοὶ αἰταὶ νῆσοι σύγγεινται ἐκ βράχων ἀγόνων ἑτερῶς τις πάλιν περιηγούμενος καὶ ἐπισκεπτόμενος τὴν Ζάκυνθον δὲν θέλει εὐθεὶς ἰκανὰς ἐφοράσεις ἐνθουσιασμοῦ, ἵνα ἐξυμνήσῃ τὸ γλυκὺ κλίμα τῆς καὶ τὴν γονιμότητα τοῦ περιγενοῦς αὐτῆς ἐδάφους. Ἐν Κερκύρῳ δ' Ἰόνιος πολιτισμὸς παρίσταται ὑπὸ ἔποψιν μᾶλλον εὐνοϊκῆν, ἐνῶ τουναντίον συμβαίνει ἐν Κεφαλληνίᾳ. Ἀλλ' ὄμως δὲν πρέπει νὰ ἐμπιστευθῆται τις πολὺ ἐνόησας εἰς τὰς γνώμας τῶν διαφόρων περιηγητῶν, οἵτινες οὐχὶ μετὰ πολλῆς προσοχῆς ἐπορεύονται. Ἐν Ἐλβετίᾳ αἱ ἐπαρχίαι τοῦ Φοιβούργου καὶ τοῦ Βωδ (Vaud) καίτοι πολλὰ πλησίον ἀλλήλαις κείμεναι καὶ εἰς τὴν αὐτὴν δημοσπονδίαν ἀνήκουσαι, οὐδὲν σχεδὸν κοινὸν πρὸς ἀλλήλας ἔχουσι. Τὸ Φοιβούργον, ὑποκειμένην εἰς θεοκρατίαν, συστηματικῶς ἐχθρευομένην πᾶν εἶδος προόδου, μοιάζει τόσον ὀλίγον πρὸς τὴν λογίαν καὶ ἐλευθερίαν Λουσανίαν, ὅσον ἡ Ἰσλανδία πρὸς τὴν Σκωτίαν. Ἐὰν τοιοῦτόν τι συμβαίη εἰς χώρας τόσον γειτνιαζούσας ἀλλήλαις, πρέπει νὰ ἐκπληττώμεθα, ἐὰν τὰ Κῦθηρα, τοσοῦτον ἐπέχοντα τῆς Κερκύρας, ὥστε μάλιστα δυσκολεῖται τις νὰ ἐννοήσῃ πᾶς αἱ δύο αἰταὶ ἀνήκουσιν εἰς ἓν κράτος, ἔχουσι διάφορα παρ' αὐτὴν ἦδη;

Ἐν ταῖς νήσοις ταύταις, ὅπου ἀπαντῶνται τοσαῦται ἀντιθέσεις ἐν τε τῇ φύσει καὶ τοῖς ἀνθρώποις, μετὰ τῶν λαῶν τούτων, ὧν τὸ εὐνοϊκὸν πνεῦμα διεσώθη διὰ μέσου τοσοῦτων μεταβολῶν, ἡ Ἑλληνικὴ ποίησις παρέσχε κατὰ τοὺς ἡμετέρους χρόνους δείγματα ἰσχύος καὶ δυνάμεως ἀπροσδόκητα.

Τοιοῦτος ὁ τρόπος, ὅπου ἡ ποίησις διηγῆθη κατὰ τοὺς τελευταίους τοῦτους χρόνους. Ἐκαστος γινώσκει ἤδη τὸ τῆς ἀνεξαρτησίας πνεῦμα τὸ ἐμφυνοῦν τοὺς Ἑπτανήσιους, καὶ δύναται νὰ κρίνῃ, ἐὰν ἀνακαλύπτεται ἀρκούντως καὶ ὑπὸ τὸν αὐτὸν βαθμὸν εἰς τὰς ἐνδείξεις τῶν ποιητῶν αὐτοῦ.

Ἐπισκεπτόμενός τις τὴν Ἑπτανήσον, θέλει ἐννοῆσαι, ὅτι ἡ ποίησις ἐν διαστήματι πολλῶν ἐτῶν ἐνεπνέετο ὑπὸ τῆς λαμπρότητος τῆς φύσεως. Τὸ λαμπρὸν τῆς Ἑπτανήσου φῶς, ἡ μεγαλοπρεπὴς βλάστησις, ἡ ποτὲ μὲν ταραχώδης, ποτὲ δὲ εἰρηνικὴ αὐτῆς θάλασσα ριπτοῦσι τὸ πνεῦμα εἰς διηκετὴ ἐκστασιν, ἣτις φαίνεται ἀρκετὰ ἐπιτηδεῖα νὰ τὸ ἀποστρέψῃ ἀπὸ τοὺς ἀγῶνας τῆς πολιτικῆς ἢ τὰς κοινωνικὰς ἀσχολίας.

Τοιοῦτοτρόπως οἱ ποιητὰι τῆς Ἑπτανήσου ἤφραγαν τὸ κατ' ἀρχὰς νὰ ὑμῶσι κατὰ προτίμησιν τὰς ὑπὸ τῆς ὀμῆς τῶν πορτοκαλλεῶν εὐωδίας νύκτας, τὴν ὀμοιότητα τῶν ἑπτανήσιων παρθένων καὶ τὴν μεγαλοπρέπειαν διηγενοῦς ἔαρος. Οὐχ ἦτον ἐπεριμένετο ἡμέρα, καθ' ἣν ἤθελον ἐκμάθει ὕμνους μᾶλλον ἀξίους εἰς ἀρρενωπὰ χεῖλην ἐν τῇ σχολῇ τῶν ἀκαλλιεργητῶν μὲν, ἀλλ' ἐνεργητικῶν ποιητῶν τῆς φιλοπολέμου Ἠπειροῦ, κληρονόμων τοῦ ἀδαμάστου πνεύματος τοῦ Πύργου καὶ Σκευδέριμπε. Οἱ κλέφται τῆς Ἠπειροῦ δὲν ἐλησμονήσαν, ὅτι οἱ πατέρες αὐτῶν δὲν εἶχον ὑποκῆν εἰς τοὺς Μουσουλμάνους, εἰς ἐποχὴν, καθ' ἣν ὀλόκληρος σχεδὸν ἡ Ἀνατολὴ ἐκλίνε γόνυ ἐνώπιον αὐτῶν. Εἰς τὰς παλαιὰς φάραγγας τοῦ Πίνδου καὶ ἐπὶ τῶν ἀγρίων ὀχθῶν τοῦ Ἀχέρωνος ἐλάλουν περὶ τῆς ἀνίστου ταύτης καὶ ἐνδόξου πάλης μετ' ἐνθουσιασμοῦ, τὸν ὁποῖον μᾶλλον ἠθέλανε ἡ ξένη δεσποτεία: οἱ τρομεροὶ ὄρενοι, ὧν οἱ πρόγονοι εἶχον καταπλήξει τὴν Ρώμην καὶ νικήσει Μωάμεθ τὸν Β', ἔφαλλον διὰ στίχων ἐκφραστικῶν τοὺς θριάμβους τῆς Ἠπειροῦ καὶ τὰς διηγετικὰς αὐτῶν ἐπιλάδας καταφρονούντες τὴν γονιμότητα τῶν πεδίων ποιητῶν, ὕμνον τὰ κατορθώματα τῶν συμπατριωτῶν τῶν μὲ ὕφος λακωνικόν ὁ ἔραος ἐθεωρεῖτο παρ' αὐτοῖς ὡς ἄτιμος ἀδυναμία τοῦ ἀνθρώπου, ὅστις ἦτο προωρισμένος πρὸς υπέρτασιν τῆς γενεθλίου αὐτοῦ γῆς. Πᾶς πολεμιστῆς, ὅστις παρεδίδοτο εἰς τὸν ἔρωτα διεφύλαττεν αὐτῷ τὴν τύχην τοῦ Σαμφῶνος. Ἡ γυνὴ δὲν ἤξιζε νὰ ἐπιμάται, παρ' ὅταν ἐγίνωσκον, ὡς αἱ ἡρωίδες τοῦ Σουλίου, νὰ κρατῆ τὴν καρδίαν, νὰ μάχηται καὶ νὰ νικᾷ ἢ ν' ἀποθνήσκῃ. Ἐνῶ δὲ εἰς τοὺς ἡγούς τῆς ἰταλικῆς κηδάρως ἡ Ἑπτανήσος ἐπρόφερεν ἄσματα ἐρωτικὰ ὑπὸ τὴν σκιάν τῶν ἠνθισμένων λεμονεῶν, ἡ Ἠπειρος διηγείτο τὰς μάχας τῶν τέκνων αὐτῆς κατὰ τοῦ ἀγρίου Ἀλῆ Πασᾶ, τὸ μαρτύριον τῶν Σουλιωτῶν καὶ τὰ κατορθώματα τῶν κλεφτῶν τοῦ Μετσόβου καὶ τῶν Ἀγράφων.

Ὅταν ἀντήχησεν ἡ μεγάλη ἐπανάστασις τοῦ 1821, πνοὴ τις ζωογόνος, κατοχομένη ἀπὸ τὰ ὄρη τῆς Στερεᾶς, ἀφύπνισε τὴν ὑπὸ πολλῶν καύμων ἐμπεροῶν ὑπνώττουσαν ἐν Ἑπτανήσῳ ποίησιν.

Ὁ λαὸς εἶχεν ἤδη συνηθίσει νὰ ἐπαναλαμβάνῃ τὰ κλέφτικα ἄσματα, ὅτε ὁ κόμης Δ. Σολομοῦ συνέθετο τὸν *Ἐπὶ τὴν Ἐλευθερίαν ὕμνον* αὐτοῦ, ὅστις μετεφράσθη εἰς ὅλας σχεδὸν τὰς Εὐρωπαϊκὰς γλώσσας. Ὁλόκληρος ἡ Ἑλλάς ἦτον εἰς τὰ ὄπλα, τὰ βλέμματα τοῦ χριστιανικοῦ κόσμου ἦσαν προσηλωμένα ἐπὶ τοῦ Μεσολογίου καὶ ἐπὶ ἀνεκφράστου τινὸς ἐνθουσιασμοῦ ἐπαλλοῦν αἱ ἑλληνικαὶ καρδίαι. Ὄντω δ' ἕκαστος ἐπροθυμοποιεῖτο νὰ χειροκροτῆ εἰς τὰς ἀρρενωπὰς ἰδέας τοῦ Σολομοῦ καὶ τοὺς δραματικούς αὐτοῦ φθόγγους.

ΔΟΡΑ Δ' ΙΣΤΡΙΑ

Ο ΝΕΙΡΟ

Ἀπὸ τὰ «Divertissements» — νέα συλλογὴ —

Νὰ σὲ φέρω ποθοῦσα σ' ἓνα κόσμον καινούριον, σὲ σπῖτια ἄλλ' ἀνάμεσα καὶ σ' ἄλλα τοπία, κ' ἐκεῖ φιλώντας τὰ χέρια σου, τὸ πρόσωπό [σου κοιτάζοντας, μὴν ἀγάπη νὰ μάθω σε γλυκεῖα καὶ καινούρια.

Μιὰν ἀγάπη σιωπῆς κ' εἰρήνης βαθεῖας: ἡ ζωὴ μας θὲ νάταν ἀργὴ καὶ σκέψεις γεμάτη: Ἐπειτ' ἂν κατὰ τύχη μιὰ στιγμή τὰ χέρια μας [αμίγαν, οἱ καρδιές μας τὰ χάρδια τὰ βαθεῖα θὰ ποθοῦσαν.

Καὶ θὰ περνοῦσαν οἱ μέρες ἔτσι ὠραίες σὰν [ὄνειρα μὲς στὸ μισόφωτο ἐνὸς γυνοπωριάτικου δειλινοῦ, καὶ σιγαλὰ θὲ νὰ λέγαμε, — γιατί ἡ εὐτυχία [σοστίζει — : Τῆς ἀγάπης γλυκὲς εἶν' οἱ μέρες, ὅταν ὄνειρον [εἶν' ἡ ζωή.

[Μετὰφρασις Σ. Α.] REMY DE GOURMONT

ΟΤΑΝ ΓΕΝΝΗΘΗΚΑ

[Δὲν εἶνε ἀγνωστος εἰς τοὺς ἀναγνώστας τῶν «Παναθηναίων» ὁ συγγραφεὺς Βύλλεμ βαν Σκέρνετ. Τὸν ἐγνώρισον πέρουσι εἰς τὴν «Ἰστορίαν» καὶ τὸ «Ἀρχαῖο Παραμῦθι». Σήμερα δίνομε τὸ «Ὅταν γεννηθῆκα», παρμένο ἀπὸ τὸ βιβλίον του «Μεταξὺ μας»].

Πολλὲς φορὲς σὰν ἦμουν ἀκόμη παιδί, δέκα καὶ δώδεκα χρόνων, τελειώνοντας κάθε βράδυ τὴν μελέτη μου, ἐπήγαινα καὶ καθόμουν κοντὰ στὴν μητέρα πού ὄρες ὀλόκληρες σκυμμένη ἐμαντάριζε τὶς κάλτσες μας ἢ διόρθωνε τὰ τριμμένα ἀσπρόρουχά μας.

Ἀπ' τ' ἄλλο πλαῖν τῆς καθισμένη ἢ ἀδελφῆ μου, κουνούσε τὰ λεπτὰ τῆς πόδια δὴ καὶ κει γιὰ τὸ καναπέ ἦταν ψηλὸς καὶ δὲν ἔφθανε νὰ τὰ πατήσῃ κάτω.

Ὁ πατέρας ἀγοῦσε νὰ γυρίσῃ ἀπὸ τὴ δουλειά: ἀλήθεια, ἐδοῦλενε σὰν σκυλί, καὶ τότε ἐμεῖς τὰ παιδιά μαζεμένα κοντὰ στὴν μητέρα, τὴν βάζαμε — γιὰ νὰ περάσῃ ἡ ὥρα, — νὰ μᾶς διηγῆθῃ κάτι. Ἄλλ' αὐτὸ τὸ κάτι θέλαμε νὰ εἶνε ἀληθινὸ, νὰ εἶνε ἓνα πρᾶγμα πού περάσαμε, μὰ πού ἦταν τόσο πίσω μας, τόσο μακριά μας, ὥστε ἡ μνήμη μας νὰ μὴ μπορῆ νὰ τὸ συλλάβῃ πιά. Καὶ κείνη ἀρχίζε τοὺς γάμους τῆς, τὴ γεννησί μου, τὰ βαπτῆσια μας, τὸ κάθε παιδικὸ μας κέσιμα, ὄλα, ὄλα, μᾶς τὰ δι-

γείτο, ἐνῶ ἐμεῖς ἀχώρταγα παιδιά τὴν ρωτοῦσαμε ὀλοένα περισσότερα.

Τὶ ὠραῖα πού ἦταν. Καὶ τὰ βασιῶ ὄλα καλὰ στὸ νοῦ μου λέξι πρὸς λέξι ὅπως μού τὰ εἶπε κείνη γιὰ νὰ τὰ γράψω σήμερα σὲ σᾶς, ἀγαπητῆ μου φίλη, ἀρχίζοντας τὴν ἱστορία τῆς ζωῆς μου, ἀπ' τὴν πρώτη στιγμή πού βρέθηκα σ' αὐτήν.

Ἦταν λοιπὸν νύχτα, μεσάνυχτα περασμένα, μὲ βροχὴ δυνατῆ, ὅταν ἦλθαμε ἡ ἀδελφῆ μου κ' ἐγὼ στὸν κόσμον. Ὄ! Παναγία, δυὸ παιδιά μονομιάς, ἐκεῖ πού θὰ ἦτον πολὺ καὶ τὸ ἕνα, ἀλλ' οὔτε ὁ πατέρας, οὔτε ἡ μητέρα ἔδειξαν τίποτε γιὰ τὴν διπλὴ αὐτὴ γέννησί μας! Ἰσα, ἴσα φάνηκαν πολὺ εὐχαριστημένοι, ὁ ἕνας ἔβλεπε τὸν ἄλλον στὰ μάτια χαμογελώντας, καὶ τὸ χαμόγελό τους ἐξακολουθοῦσε ἀκόμη κ' ὅταν ἐροῖχαν τὸ βλέμμα τους κατὰ μᾶς. Ἐνδομίζαν ἴσως πὸς τὸ καταλαβαίναμε. Ὑστερα μᾶς πῆραν πότε ὁ ἕνας πότε ὁ ἄλλος στὴν ἀγκαλιά του, κ' ἀπὸ κει ἐκύτταζαν νὰ ἐτοιμάσουν ὄσο καλύπτετε μόνο ὡς ἐτοιμασμένη, μιὰ κουνίτσα ξύλινη ἀπὸ κείνες πού κουνιῶνται μὲ τὸ πόδι.

Τὸ δεύτερο παιδί ποῖος τὸ περιμένει; καὶ ποῖο ἀπὸ τοὺς δυὸ μας ἦτον ἀραγε αὐτό; Ἡ μητέρα μὲ μιὰ εὐτυχισμένη στενοχώρια ἐκύτταζε γύρω τῆς στὴν μιὰ μεριά τῆς κάμαρας εὐρίσκατο ὁ καναπέ πού λίγες μέρες πρὸ τοῦ γάμου τῆς, εἶχε ἀγοράσει γιὰ τὸ νέο της σπιτικὸ. Ἦτον λοιπὸν καινούριος, κατακαίνουρος μάλιστα, γιὰ τὴν παιδιὰ δὲν εἶχαν χοροπηθῆσει τρελλὰ ἐπάνω, ὥστε νὰ χαλάσουν τὶς σοῦστες, καὶ τὸ λινὸ σκέπασμά του ἔλαμπε κατακάθαρο. Ἔτσι ἡ μητέρα ἠούχασε κάποια θεσοῦλα εἶχε βρεθῆ στὸ σπῖτι τῆς καὶ γιὰ τὸ δεύτερο, τὸ ἀπρόοπτό τῆς παιδί.

Ἐφώναξε λοιπὸν ἀμέσως τὴν κυροῦλα μου, τῆς εἶπε δυὸ-τρία λόγια καὶ σὲ λίγο, ἐγὼ περνοῦσα τὴν πρώτη νύχτα τῆς ζωῆς μου πάνω στὸν καινούριον καναπέ.

Φαντασθῆτε! ὅταν ἦλθα στὸν κόσμον, δὲν εἶχα οὔτε κρεβάτι νὰ κοιμηθῶ. Ἀλλὰ τί μ' αὐτό; Εἶχα τὴν μάννα μου, καὶ τόσο, τόσο δὴ πού ἦμουν, σκέφθηκα, ὅτι οἱ σοῦστες τοῦ καναπέ μπορεῖ νὰ μοῦ ταραξοῦν τὸν ὕπνο καὶ εἶπε νὰ μοῦ βάλουν ἀπὸ κάτω ἓνα μαλακὸ μαξιλάρι. Ἄ! τί ὠραῖα πού θὰ κοιμήθηκα χορτασμένος ἀπὸ τὸ γλυκάνισο πού μὲ ταῖσαν καὶ ζεστὰ σκεπασμένος μὲ μιὰ χονδρὴ κουβέρτα τοῦ πατέρα πού μου τὴν ἔροζαν διπλῆ.

Ἡ ἀδελφή μου, τὸ ἐναντίον, ἐγκρίνιαζε διαρκῶς ἂν καὶ τὴν εἶχαν βάλῃ στὴν καινούρια κούνια μὲ τὸ μαλακὸ στρωματάκι καὶ τὶς ὠραίες κουβερτίτσες — τίς δλαμάλλινες — τὴν μιά μπλέ καὶ τὴν ἄλλη ρόζ, πού ἡ κυροῦλα μου εἶχε χαρίσει στὴν μητέρα γιὰ τὸ μωρό. Ἄν ἐκεῖνη τὴ στιγμή καταλάβαινα τί συμβαίνει γύρω μου, βέβαια θὰ ἔλεγα. «Ἀφοῦ εἶνε δυὸ κουβέρτες δὲν δίνετε καὶ σὲ μένα τὸν κακομοῖρη τὴν μιά». Ἄλλ' ὅλα ἐπῆγαιναν στὴν κόρη· ἐγὼ ἤμουν ἄνδρας, ἔπρεπε ἀπὸ τὴν πρώτη στιγμή νὰ σκληραγωγηθῶ, κί ἴσως ἤμουν ἐγὼ ὁ παραπανήσιος, τὸ δεύτερο παιδί πού δὲν ἐπερίμεναν. Ἡ κυροῦλα μου μάλιστα τὰ εἶχε βάλει γιὰ καλὰ μαζί μου· βιασικὴ, βιασικὴ ἐπιγαινοήροχο στὴν κάμαρα, ρίχνοντας κατὶ ἀγριεὶς ματιές κατὰ πάνω μου καὶ ὅλο ἕνα μουρμουρίζοντας γιὰ τὴν δουλειὰ πού, τὴν πλάκωσε μὲ τὸ δεύτερο παιδί, σὰ νὰ μὴν ὑπεραρκοῦσε τὸ ἕνα. Τότε ὁ πατέρας, φοβούμενος φαίνεται μήπως στὸν ὕπνο πού ἔκανα μεταξὺ κουβέρτας καὶ καναπέ, ἀντιληφθῶ τίποτε ἀπὸ τὰ μουρμουρίσματα τῆς κυροῦλας καὶ πικραθῶ, ἐγονάτισε μπροστά μου, ἐκάταξε καλὰ, καλὰ τὸ ροδαλὸ μου πρόσωπο πού χωροῦσε ὅλο στὴν παλάμη του, ἔβαλε τὸ χέρι του στὴν σκαούφια μου, τὸ πέρασε ὕστερα πάνω ἀπ' ὅλο μου τὸ σῶμα κ' ἔμεινε ἔτσι, ὦρα, ὦρα πολλή.

Ἡ μητέρα ἀπ' τὴν ἄλλη μεριά, ἀφοῦ εἶδε ἐμένα στὴν προστασία τῆς πατρικῆς ἀγάπης, γύρισε νὰ καμαρώσῃ τὴν κόρη. Ἡ κούνια ἦταν κοντὰ στὸ κρεββάτι τράβηγμένη, ἀλλὰ τὸ μωρὸ ἔκανε ἀνήσυχον ὕπνον· ἴσως ἡ ἀδελφοῦλα μου προμάντευε καὶ προσπαθοῦσε ἀπὸ τὴν πρώτη ἐκεῖνη βραδυὰ νὰ λύσῃ τὸ μυστήριον τῆς ζωῆς τῆς. Κανείς ἄλλος δὲν καταλάβαινε τίποτε ὅλοι τὰ βλέπουν ρόδινα γιὰ τὸ παιδί πού ἔρχεται στὸν κόσμον, ἔστω κί ἂν ἡ κυροῦλα τὸ βαρυγομάῃ γιὰ παραπανήσιο, κί ὁ πατέρας πού γονατίζει μπροστά του λέει μέσα του γιὰ μιὰ στιγμή «πῶς θὰ τὸ θρέψω;»

Μὰ τὸ εἶπαμε· αὐτὸ εἶνε γιὰ μιὰ στιγμή, γιὰ μιὰ στιγμή μονάχα.

Ἐπάνω στὸ κρεββάτι ἡ μητέρα χαμογελαῖ. Ἐξέχασε τί τράβηξε ὅλες ἐκεῖνες τίς ὥρες, δὲν βλέπει ἄλλο ἀπὸ τὰ σπλιγνα τῆς καὶ ψιθυριστὰ φωνάζει τὸν ἄνδρα τῆς: Ἐκεῖνος, γονατιστὸς ἀκόμη, γυρίζει καὶ τὴν κιντᾶει βλέπει τὸ μισιδιάμα τῆς, κιντᾶζει ὕστερα τὰ παιδιὰ του,

παίρνει τὸ παραπανήσιο ἀπὸ τὸν καναπέ, τὸ φέρνει τυλιγμένο στὴν κουβέρτα, στὸ μητροῖδ κρεββάτι, σηκώνει τὸ ἄλλο ἀπὸ τὴν κούνια κ' ἐκεῖ ἡ διπλὴ τους ἀγάπη ἐνωμένη σὲ μιὰ, σκεπάζει μονομιᾶς κάθε πληγὴ τῆς ζωῆς.

Ναί, αὐτὸ ἀκριβῶς συνέβη, φίλη μου, τὴν νύχτα πού γεννηθήκαμε μεῖς.

Καὶ ἡ λάμπα ἡ κρεμασμένη ἀπ' τὸ ταβάνι σιγά, σιγά χαμήλωσε τὸ φῶς τῆς — τὴν ἀφῆσαν νὰ σβύσῃ. Κανείς δὲν σηκώθηκε νὰ τὴν ἀνάψῃ — τὸ φῶς τῆς ἀγάπης ἐδιώχθη τὸ σκοτάδι κ' ἔπειτα, ἔξω ἄρχισε νὰ φωτίζῃ μόνον πού ἔβρεχε, ἔβρεχε ὀλοένα.

[Μετάφρασις ΡΑΧΗΑ]

ΒΥΛΛΕΜ ΒΑΝ ΣΚΕΡΝΕΤ

Ο ΓΥΡΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΜΑΛΜΣΤΕΝ

Δημοτικὸ Τραγούδι τῆς Σουηδίας

Ὁ Μάλμστεν ὄνειρευότανε μιὰ νύχτα: ὄνειρευότανε πῶς ἡ καρδιὰ τῆς πολυγαπημένης του πονάει.

Κράζει τοὺς δυὸ μικρούς του δούλους καὶ τοὺς λέει: — Τρέξτε καὶ σελῶστε τὸ ψαρι τᾶλογο μου. Θέλω νὰ πάω νὰ ἰδῶ πῶς εἶναι ἡ πολυγαπημένη μου.

Καβαλλοκνεῖ τᾶλογο του, περνᾷ ἀπὸ τὸ δάσος κί ἀπαντᾶει δυὸ μικρὰ κοριτσάκια.

Τὸ ἕνα φοροῦσεν ἄσπρο φόρεμα καὶ τοῦ εἶπε: — Ὁ Θεὸς νὰ σὲ φυλάῃ, ἀρχοντα Μάλμστεν. Πόσο θὰ λυπηθῆς! Τὸ ἄλλο φοροῦσε κόκκινον φόρεμα. Ὁ Μάλμστεν τοῦ εἶπε: — Ποιὸς εἶναι ἄρρωστος καὶ ποιὸς πέθανε;

— Κανένας ἄλλος δὲν εἶναι ἄρρωστος καὶ κανένας ἄλλος δὲν πέθανε παρὰ τοῦ Μάλμστεν ἢ ἀρραβωνιαστικά.

Προχωρεῖ πρὸς τὸ χωριὸ κί ἀπαντᾶει τὴν πεθαμένη, πού τὴν πῆγαιναν νὰ τῆνε θάψουν.

Κατεβαίνει γλήγορ' ἀπὸ τᾶλογο του καὶ πάει νὰ σταθῇ κοντὰ στὸν τάφο.

Βγάνει ἀπὸ τὰ δάχτυλά του πέντε χρυσὰ δαχτυλίδια καὶ τὰ δίνει σ' ἐκείνους, πού θὰ σκάψουν τὸ μνήμα καὶ σ' ἐκείνους πού θὰ χτυπήσουν τὰ σήμαντρα.

— Σκάψετε μνήμα πλατὺ καὶ βαθύ, γιὰτὶ μέσα σ' αὐτὸ μαζί θὰ περπατοῦμε.

Ὁ Μάλμστεν τώρα εἶναι κόκκινος, τώρα γλωμός. Χτυπιέται μὲ τὸ μαχαίρι στὸ πλεῖρό, χτυπιέται καὶ πληγώνεται θανάσιμα.

Μετάφρασις Β.

ΜΥΣΤΗΡΙΑ*

— ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ —

Μένει σὸν σαστισμένος. Ἐπειτα γυρίζει πίσω στὸ ξενοδοχεῖο χωρὶς νὰ ξέρῃ πού πηγαίνει, χωρὶς νὰ σηκώσῃ τὰ μάτια ἀπ' τὴν γῆ. Πῶς μπορούσε νὰ τὸ κάνῃ αὐτὸ ἡ Μάρθα, πῶς μπορούσε! Γιὰτὶ νὰ μὴ τὸν περιμένῃ νὰ τῆς ἔλεγε ἀντίο καὶ νὰ τῆς εὐχηθῇ ὅλα ὅλα τὰ καλὰ, ὅπου κί ἂν πῆγαινε. Αὐτὸς ἤθελε νὰ γονατίσῃ μπροστά της, γιὰτὶ ἦταν τόσο καλὴ, γιὰτὶ εἶχε τὴν πῶ ἀγνὴ καρδιὰ στὸν κόσμον — κί ὅμως ἔφυγε χωρὶς νὰ τὸν ἀφήσῃ νὰ πᾶ νὰ τὴν ἰδῇ. Ἄχ, Θεέ μου, τί νὰ γίνῃ!

Ὅταν ἀντάμωσε τὴν Σάρα στὸ πέρασμα, ἔμαθε πῶς τὸ γράμμα τὸ εἶχε φέρει ἕνας ἀνθρώπος ἀπ' τὸ σπίτι τοῦ παπᾶ. Λοιπὸν κί αὐτὸ ἦτον κατασκευάσμα τῆς Δάγνης, αὐτὴ τὰ εἶχε φτιάξει ὅλα, τὰ εἶχε ὑπολογίσει ὅλα ἀπὸ πρῖν. Βέβαια, ποτὲ θὰ τὸν συγχωροῦσε πιά.

Ὅλην τὴν ἡμέρα γυροῦσε σταυρὸς δρόμους, ἦτον στὴν κάμαρά του, στὸ δάσος, παντοῦ μιὰ στιγμή δὲν ἔμεινε ἤσυχος. Καὶ ὅλο περπατοῦσε μὲ σκυμμένο κεφάλι καὶ μ' ἀνοιχτὰ μάτια πού δὲν ἔβλεπαν τίποτα.

Κ' ἡ ἐπόμενη μέρα πέρασε ἔτσι τὸ ἴδιο. Ἦτον Κυριακὴ, ἕνα σωρὸ ἀνθρώποι εἶχαν ἔρθει ἀπ' τὰ χωριά γιὰ νὰ πᾶνε στὴν ἀγορὰ τὴν τελευταία μέρα. Τὸν Νάγκελ πάλι ἦρθαν καὶ τὸν παρακάλεσαν νὰ παῖξῃ, τοῦλάχιστον ἕνα κομμάτι μόνο· αὐτὴν τὴν φορὰ ἦρθε ἄλλο μέλος τῆς Ἐπιτροπῆς, ὁ κύριος Ἀνδρέζεν, ὁ πρόξενος, ὁ πατέρας τῆς Φριδερίκας· μὰ ὁ Νάγκελ πάλι ἀρνήθηκε. Τέσσερες μέρες ὀλόκληρες γύριζε σὸν τρελλός, ἀφηρημένος, σὸν χαμένος, σὸν νὰ τὸν κνηγοῦσε ὅλο μιὰ ἰδέα, μιὰ σκέψις. Κάθε μέρα, καὶ πολλὲς φορὲς τὴν ἡμέρα πῆγαινε κάτω στὸ σπίτι τῆς Μάρθας καὶ κῆταζε μὴ τυχὸν εἶχε γυρίσει. Πού νὰ εἶχε πάει; Μὰ κί ἂν γύριζε, κί ἂν τὴν ἔβλεπε, τί θὰ τὸν ὠφελοῦσε πιά!

Ἐνα βράδυ, σχεδὸν πῆγε νὰ πέσῃ ἀπάνω στὴν Δάγνη. Ἐκεῖνη ἔβγαине ἀπὸ ἕνα μαγαζὶ καὶ βγαίνοντας σχεδὸν ἀγγίξε τὸν ἀγκῶνα του. Ἐκανε μιὰ κίνησι μὲ τὰ χεῖλια τῆς σὸν νὰ ἤθιλε νὰ τοῦ μιλήσῃ, μὰ διὰ μιάς κοκκίνισε καὶ δὲν μίλησε. Ἐκεῖνος δὲν τὴν ἀναγνώρισε ἀμέσως καὶ σαστισμένος στάθηκε μιὰ στιγμή καὶ τὴν κῆταζε, ἔπειτα γλήγορα γύρισε κ' ἔφυγε. Ἐκεῖνη ἤρξατο ἀπὸ πίσω του· ἄκουε ἀπ' τὰ βήματά της

πῶς περπατοῦσε ὅλο πῶ γλήγορα, πῶ γλήγορα καταλάβαινε πῶς περπατοῦσε γλήγορα γιὰ νὰ τὸν προφθάσῃ, κί αὐτὸς ἐτάχυνε τὸ βῆμα του γιὰ νὰ τῆς ξεφύγῃ, γιὰ νὰ πᾶ νὰ κρυφθῇ. Τὴν ἐφοβεῖτο, κάθε φορὰ θὰ τοῦ ἔκανε καὶ κατὶ κακό! Ἐπὶ τέλος ἐφθασε στὸ ξενοδοχεῖο, μῆκε μέσα, ἔτρεξε ἀπάνω στὴν κάμαρά του. Δόξα τῷ Θεῷ, σῶθηκε!

Αὐτὸ ἦτον τίς 14 Ἰουλίου, μιὰ Τρίτη... Τὸ ἄλλο πρωὶ ἦτον σὸν νὰ εἶχε πάρει τὴν ἀπόφασιν νὰ κάνῃ κατὶ. Τὸ πρόσωπό του αὐτὲς τίς ἡμέρες εἶχε ἐντελῶς ἀλλάξει, εἶχε γίνει γλωμὸ καὶ τραχύ, καὶ τὰ μάτια του ἦταν χωρὶς ζωὴ. Τώρα τοῦ συνέβαινε ὅλο καὶ πῶ συχνὰ νὰ βγαίνῃ καὶ νὰ πηγαίνῃ λίγο στὸν δρόμον κ' ἔπειτα νὰ καταλαβαίνῃ πῶς εἶχε βγῆ χωρὶς καπέλο· τότε ἔλεγε στὸν ἑαυτὸ του πῶς ἐπὶ τέλος αὐτὸ πρέπει νὰ τελειώσῃ καὶ δταν τῶλεγε αὐτὸ, ἔσφιγγε σφιχτὰ τίς γροθιές του.

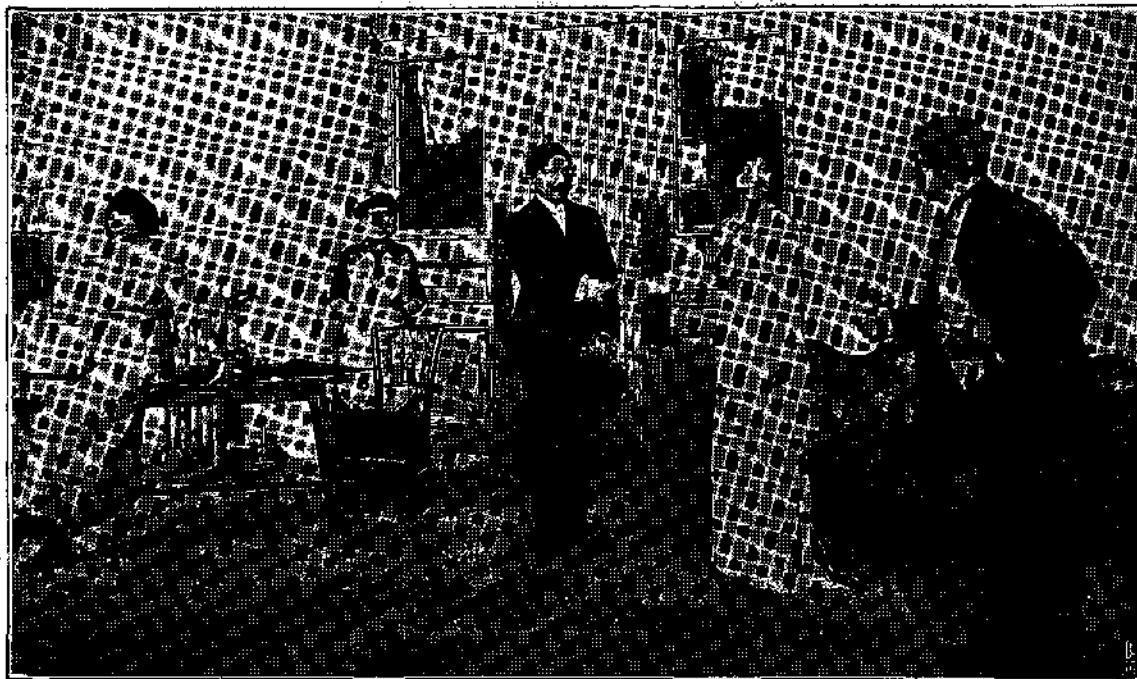
Ὅταν σηκώθηκε τὴν Τετάρτη τὸ πρωὶ, ἐκῆταξε τὸ μικρὸ του μποτιλάκι, τὸ κούνησε, τὸ μύρισε καὶ πάλι τῶκρυψε στὴν τσέπη του. Ἐπειτα ἐνόσω ἐντύνητο, ἄρχισε, καθὼς τὸ εἶχε συνήθεια, νὰ κάνῃ μιὰ μακριὰ ἀκατάστατη κουβέντα μὲ τίς σκέψεις του πού ὅλο τὸν ἀπασχολοῦσαν καὶ δὲν ἀφῆναν ἡσυχία στὸ κεφάλι του. Δούλευε, δούλευε τὸ μυαλό του σὸν τρελλό, δαιμονισμένα. Ἦτον ταραγμένος καὶ τόσο ἀπελπιμένος, πού πολλὲς φορὲς εἶχε κόπον νὰ συγκρατήσῃ τὰ δάκρυα του, κί ὅλο καινούριες σκέψεις ἤρχοντο στὸν νοῦ του:

Ναί, δόξα τῷ Θεῷ, εὐτυχῶς πού εἶχε κί αὐτὸ τὸ μποτιλάκι! Μύριζε ἀμύγδαλο, κ' ἦτον τὸ ὑγρὸ καθαρό σὸν νερό. Ἄχ, γλήγορα θὰ τοῦ ἐχρειάζετο, ναί, πολὺ γλήγορα, δταν δὲν θὰ ὑπῆρχε πιά ἄλλη διέξοδος. Αὐτὸ θὰ ἦτον τὸ τέλος. Καὶ γιὰτὶ ὄχι; Εἶχε ὄνειρευθῆ τόσο ὠραία πράγματα σ' αὐτὸν τὸν κόσμον — καὶ τίποτα δὲν τοῦ εἶχε ἐπιτύχει· δὲν μπόρεσε νὰ κατορθώσῃ τίποτα. Λοιπὸν, γιὰτὶ νὰ μὴν ἔρθῃ καὶ καιρὸς πού νὰ τοῦ χρειασθῇ αὐτὸ τὸ ὑγρὸ; Ὅλη ἡ δουλειὰ ἦτον νὰ τὸ καταπῆ κανείς χωρὶς νὰ κάνῃ καὶ πολλοὺς μορφασμούς. Ναί, ναί, θὰ τῶπαιρνε δταν θὰ ἦτον καιρὸς, δταν θὰ σήμαινε ἡ ὦρα.

Καὶ ἡ Δάγνη θάβγαине νικήτρια... Τί δύναμι πού εἶχε αὐτὸ τὸ πλάσμα! Τὸν καταλάβαινε τόσο καλὰ ἐκεῖνον τὸν κακομοῖρη μὲ τὸ ἀτσάλι του καὶ μὲ τὸ τελευταῖο του τὸ ὄχι· δὲν ἀποροῦσε πιά ὁ κακομοῖρης ἐκεῖνος

* Ἡ ἀρχὴ εἰς τὸ τεῦχος τῆς 31 Μαΐου 1911.

ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΑΡΑΣΤΑΣΙΝ ΤΩΝ ΔΡΑΜΑΤΙΚΩΝ ΣΥΓΓΡΑΦΩΝ — ΦΩΤΟΓΡ. Κ. Α.

Δις Λουριώτη

Δις Λουριώτη

κ. Γ. Τσοκόπουλος

Δις 'Αγαπητού

κ. Ν. Σπανδωνής

τί άλλο του έμενε να κάνει; . . . Τα γαλανά της μάτια τὰ βελουδένια, πώς θά λάμπουν όταν πάω κ' εγώ τόν ίδιο δρόμο! Μα εγώ σ' αγαπώ, σ' αγαπώ και γι' αυτό, όχι μόνο για τὰ καλά σου, μα σ' αγαπώ και για τὴν κακία σου. Με τυραννείς τόσο φάρβαρά με τὴν υπεροχή σου — γιατί ἀνέχεσαι νάχω δυὸ μάτια; Ἐπρεπε νὰ μούπαιρνες τὸ ἕνα, ἔπρεπε και τὰ δυὸ νὰ μούπαιρνες δὲν ἔπρεπε ν' ἀνέχεσαι νὰ περπατῶ ἤσυχος στὸν δρόμο και νάχω μιὰ στέγη ἀπάνω ἀπ' τὸ κεφάλι μου. Μοῦ ἀρπαξες τὴν Μάρθα, μα σ' αγαπώ, και τὸ ξέρεις πὼς σ' αγαπώ μ' ὅλο τὸ κορὸ πού μου κάνεις, και με κοροϊδεύεις γι' αὐτό, μα και γι' αὐτό σ' αγαπώ, πὼς με κοροϊδεύεις. Θέλεις τίποτα περισσότερο ἀπὸ ἔμένα; Δὲν φτάνει τόσο; Τὰ λιγνά σου ἄσπρα χέρια, τὴν φωνή σου, τὰ ξανθά σου μαλλιά, τὸ πνεῦμα σου και τὴν ψυχὴ σου τ' αγαπώ σὰν τίποτα ἄλλο στὸν κόσμο, και δὲν μπορῶ νὰ τὸ κρύψω, και δὲν μπορῶ νὰ κάμω τίποτα νὰ βοηθήσω τὸν ἑαυτό μου, ἀχ, ὁ Θεὸς ἄς με βοηθήσῃ! Μπορεῖς ἂν θές νὰ με περιφρονηῖς ἀκόμα περισσότερο και νὰ με περιγελάς, μα τί με μέλει ἔμένα, Δάγνη, ἀφοῦ σ' αγαπώ; Μπορεῖς νὰ κάνης ὅ,τι σοῦ κατεβαίνει, στὰ μάτια μου εἶσαι

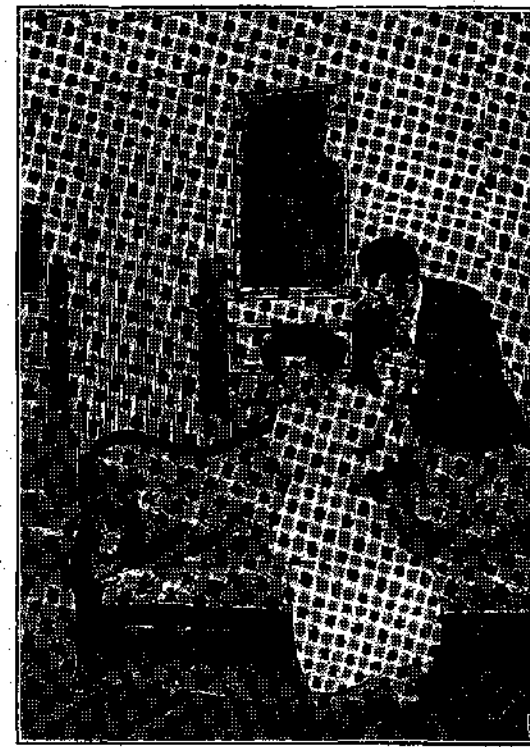
πάντα ὠραία, ἀχ, πὼς σ' αγαπώ! Για μένα δὲν ἔχεις καλὴ ἰδέα, με βρίζεις καιὸ κ' ἔλεινός, νομίζεις πὼς εἶμαι ἄξιος νὰ κάνω ὅλα τὰ κακὰ ἂν μποροῦσα, λές, νὰ κάνω νὰ φαίνομαι πιὸ ψηλὸς θὰ τῶκανα! Ναι, κ' ἔπειτα; Ὅ,τι πῆς, εἶναι γιὰ μένα ἔτσι, και σὲ βεβαιῶ πὼς ἡ ἀγάπη μου χαιρεται ἀκόμα κ' ὅταν λές καιὸ γιὰ μένα. Ἀκόμα κ' ὅταν με κοιτάξης περιφρονητικά, ἢ ὅταν μοῦ γυρνῆς τὴν σάχη χωρὶς νὰ μοῦ δώσης ἀπάντησι σ' ὅ,τι σὲ ρωτῶ, ἢ ὅταν στὸν δρόμο προσπαθῆς νὰ με φθάσης γιὰ νὰ με ξευτελίσης, και τότε τρέμει ἡ καρδιά μου ἀπ' τὴν ἀγάπη μου γιὰ σένα. Πρέπει νὰ με καταλάβης, δὲν γελά τώρα κανέναν ἀπὸ τοὺς δυὸ μας; μα μοῦ εἶναι και ἀδιάφορο ἂν θὰ γελάσης πάλι, τὸ αἰσθημά μου δὲν ἀλλάζει ἔτσι εἶναι. Κι' ἂν εὑρισκα ποτὲ κανένα διαμάντι, θὰ τ' ὀνόμαζα Δάγνη, γιατί και τῶνομά σου μόνο με κάνει νὰ καιῶμαι ἀπὸ χαρὰ; σὲ τέτοιο βαθμὸ μάλιστα, πὼς θὰ ἤθελα ἀδιάκοπα νὰ τὸ ἀκούω νὰ τὸ λέν ὅλοι οἱ ἄνθρωποι, νὰ τὸ λέν ὅλα τὰ ζῶα και ὅλα τὰ βουνά και ὅλα τ' ἄσπρα, θὰ ἤθελα νὰ ἤμουν κούφος γιὰ ὅλα τ' ἄλλα και ν' ἄκουα μόνο τῶνομά σου μέσ' στ' αὐτιά μου σὰν ἕναν ἀτέλειστο ἦχο μέρα νύχτα, μέρα νύχτα, ὅλην μου τὴν ζωὴ. Ἦθελα

νάκουνα ἕναν καινούριο ὄρο γιὰ τὴν δική σου, ἕναν ὄρο πὼς νὰ τὸν λέν ὅλοι οἱ λαοὶ τοῦ κόσμου, μόνο γιὰ δική σου τιμὴ. Κι' ἂν ἦταν ἁμαρτία κ' ὁ Θεὸς με ἀπειλοῦσε, τότε θάλεγα: Μέτρησέ μου του, βάλ' το μου στὸν λογαριασμό μου, κ' εγώ τὸ πληρῶνω με τὴν ψυχὴ μου ὅταν ἔλθῃ ὁ καιρὸς, ὅταν σημάνῃ ἡ ὥρα. . .

Περίεργο πὼς ἔρχονται τὰ πράματα! Παντοῦ σηκώνονται ἔμποδια μπροστά μου, και ὅμως εἶμαι ὁ ἴδιος ὅπως πρὶν με ὄλες μου τὶς δυνάμεις; τὰ πράματα εἶναι τὰ ἴδια ὅπως πάντα, θὰ μποροῦσα νὰ ἔκανα τὶς ἴδιες πράξεις ὅπως ἄλλοτε — λοιπὸν τί εἶναι πὼς μ' ἐμποδίζει και γιατί δια μιᾶς ὄλα τὰ πράματα μοῦ γίνονται ἀδύνατα; Εἶμαι ἐγὼ πὼς φταίω; δὲν ξέρω πὼς μπορῶ νὰ φταίω ἐγώ! Εἶμαι στὰ σωστά μου, ἔχω ὄλες μου τὶς αἰσθήσεις, δὲν ἔχω κακὲς ἔξεις, δὲν εἶναι κανένα βάρος πὼς νὰ με πλαικώνη, οὔτε ῥιγνομαι τυφλὰ μέσ' στὸν κίνδυνο. Σκέπτομαι ὅπως και πρὶν, αἰσθάνομαι ὅπως πρὶν, εἶμαι κύριος τῶν συνηθειῶν μου ὅπως πρὶν, ναι, και κρῖνω τοὺς ἀνθρώπους ὅπως πρὶν. Πηγαίνω στὴν Μάρθα, ξέρω πὼς ἐκείνη εἶναι

ἡ σωτηρία, εἶναι ἡ καλὴ ψυχὴ, ὁ καλὸς μου ἄγγελος. Μὲ φοβάται κάπως, μα ἐπὶ τέλους θέλει ὅ,τι θέλω κ' ἐγὼ και εἴμαστε σύμφωνοι.

Καλὰ! Λοιπὸν ὀνειρεύομαι μιὰ ζωὴ ἤσυχη κ' εὐτυχημένη νὰ πάμε κάποιον σὲ μιὰ ἐρημιά, νὰ ζοῦμε σὲ μιὰ καλύβα πλάι σ' ἕνα ποταμάκι, νὰ τρέχωμε μέσ' στὰ δάση, γιατί ὄχι; Πάει ὁ Μωάμεθ στὸ βουνό! Κ' ἡ Μάρθα ἔρχεται μαζί μου, γεμίζει τὴν ζωὴ μου με χαρὰ και με εἰρήνη, κ' ὁ Θεὸς στὰ ψηλά εἶναι ἀπὸ πάνω μας. Μα ἔπειτα ὁ κόσμος ἀνακατώνεται στὰ σκέδιά μας; ὁ κόσμος θυμῶναι, ὁ κόσμος βρίζεται πὼς εἶναι τρέλλα. Ὁ κόσμος λέει: ὁ τάδε και ὁ τάδε λογικὸς ἄνδρας, ἢ τάδε γυναίκα δὲν θάκαναν ἔτσι, λοιπὸν εἶναι τρέλλα. Κ' ἐγώ, μόνος μου, στέκομαι ἐκεῖ και χτυπῶ με τὸ πόδι μου τὴν γῆ και λέγω: εἶναι λογικό! Τί ξέρει ὁ κόσμος; Τίποτα! Ὁ κόσμος συνειθίζει μόνο ἕνα πρᾶμα, τὸ παραδέχεται, ἐπειδὴ οἱ δάσκαλοι τὸ λέγουν ὄλα τὰ πράματα εἶναι μόνο συνηθεῖα και συνηθῆρα ἔτσι κ' ὁ χρόνος, ἡ κίνησις, ἡ ὕλη εἶναι συνηθῆρα. Ὁ κόσμος δὲν ξέρει τίποτα, μόνο παρεδέχεται. . .

ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΑΡΑΣΤΑΣΙΝ ΤΩΝ ΔΡΑΜ. ΣΥΓΓΡΑΦΩΝ
Ν. Λόσκας; Δις 'ΑγαπητούΑΠΟ ΤΗΝ ΠΑΡΑΣΤΑΣΙΝ ΤΩΝ ΔΡΑΜ. ΣΥΓΓΡΑΦΩΝ
Δις Μανιάκη Μιλτ. Ίωσηφ

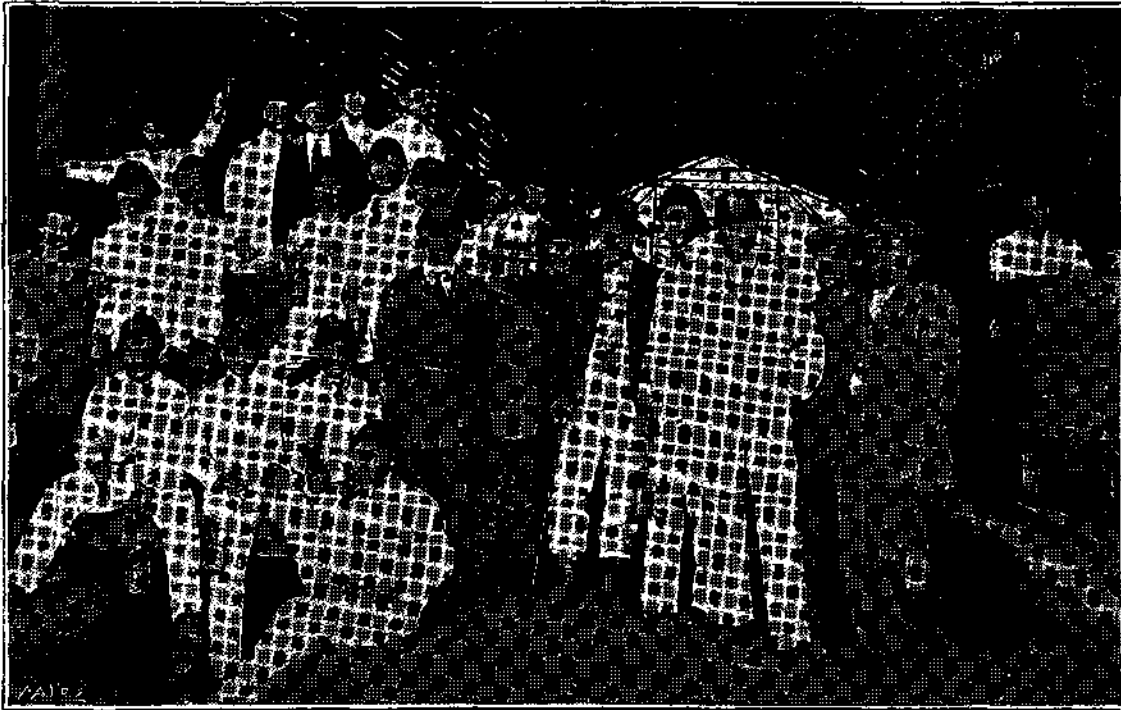
Ὁ Νάγκελ ἔβαλε μιὰ στιγμή τὸ χέρι μπρὸς στὰ μάτια του καὶ τὸ κεφάλι του κουνούσε δεξιὰ κι' ἀριστερὰ σὰν νὰ ἦτον ζαλισμένος. Ἐστέκετο στὴν μέση τῆς κάμαρας.

Τί ἦτον ποὺ σκεπτόμουν;... Ναι, ἔλεγα πὼς μὲ φοβάται λίγο, μὰ εἴμαστε σύμφωνοι καὶ νοιώθω μέσα στὴν καρδιά μου πὼς κάθε μέρα θὰ μπορῶ νὰ κάνω κάτι καλό. Θὰ φύγω ἀπὸ μέσα ἀπ' τοὺς ἀνθρώπους ἔκανα κι' ὄλας ἀρκετὲς τρέλλες, ἔπαιξα καὶ βιολλὶ κι' ὁ κόσμος φώναξε: «Μπράβο, μπράβο!» Μὰ ἐγὼ σγαλίσωμαι τέτοιο πρόστυχο θρίαμβο ν' ἀκούω τὸν ὄγλο νὰ χειροκροτῆ δὲν συναγωνίζομαι πιά ἐγὼ μ' ἕναν τηλεγραφετῆ ἀπ' τὸ Κάμπελβέιγ θὰ πάω στὴν κοιλάδα τῆς εἰρήνης καὶ θὰ γίνω τὸ πιὸ ἀθῶο

πλάσμα τοῦ δαίμονος, θὰ προσεύχομαι στὸν Θεό, θὰ τραγουδῶ εὐθυμὰ τραγούδια, θὰ εἶμαι δεσδαίμων, θὰ ξουρῶμαι μόνον ὅταν πλημμυροῦν τὰ νερά καὶ θὰ παρατηρῶ τις φωνὲς μερικῶν πουλιῶν ὅταν θὰ σπαιρῶ τὸ σιτάρι. Κι' ὅταν θὰ κουράζομαι ἀπ' τὴν δουλειά, ἡ γυναῖκα μου θὰ στέκεται στὴν πόρτα τοῦ σπιτιοῦ μας καὶ θὰ μοῦ γνέφει, κ' ἐγὼ θὰ τὴν εὐλογῶ γιὰ τὸ καλὸ τῆς τὸ χαμόγελο... Μάρθα, δὲν θέλαμε ἔτσι κ' οἱ δυὸ μαζί; δὲν εἴμαστε σύμφωνοι; Καὶ μοῦ τὸ ὑποσχέθηκες τόσο γιὰ βέβαιο, τὸ ἤθελες κ' ἐσὺ ὅταν ἐγὼ σ' τὰ ἐξήγησα ὅλα πὼς θὰ ἦταν! Κ' ἔπειτα δὲν ἔγινε τίποτα ἀπ' ὅλα αὐτά. Σ' ἔκαναν νὰ φύγεις, σὲ βίασαν νὰ φύγεις, ὄχι γιὰ τὸ δικό σου, μὰ γιὰ τὸ δικό μου κακό... [Λουλουδεῖ]

[Μεταφρ. Τ.]

KNOYF XAMCOYN

Ἐπιστημονικὴ ἐκδρομὴ εἰς Λαύριον τῶν τελειοφοίτων τῶν Φυσικῶν Ἐπιστημῶν ὑπὸ τὸν καθηγητὴν τῆς Ὀρυκτολογίας κ. Κτενῶν.—Ὁ διευθυντὴς κ. Δοσανίδης ἀναπτύσσει τὰ τῶν μετάλλων, εἰς τὰ συνεργεῖα τῆς Ἑλληνικῆς Ἐταιρίας.—Ἐξέτασις τῶν δευτερογενῶν ὄρυκτων Λαυρεωνίτου καὶ Παραλαυρεωνίτου, τὰ ὁποῖα ἐσχηματίσθησαν ἀπὸ τὰς σκωρίας ποὺ ἔρριπταν εἰς τὴν θάλασσαν οἱ ἀρχαῖοι.—Ἐπισκεψίς τῶν ὑπογείων στοῶν τῆς Γαλλ. Ἐταιρίας εἰς Καμάριζον καὶ Πλάκων ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τοῦ διευθυντοῦ κ. Νέγγρη.

ΙΣΤΟΡΙΕΣ

Ἐλάτε στὰ ἀνθεστήρια νὰ σᾶς πετάξουμε λουλουδία καὶ χαμόγελα. Εἶνε μικρὴ ἡ ἀνταμοιβή,—λίγο ταπεινὸ ἀσῆμι στὸν δίσκο τῆς φιλανθρωπίας. Ἐλάτε στὴ γιορτὴ τοῦ λουλουδένιου πετροβολήματος. Ἐδυσιάσθησαν τόσα ἀνθρα κεφαλάκια γιὰ χάρι τῶν βασανισμένων παιδιῶν. Καὶ μόνον ἕνα ροδογαῖδεμα, καὶ μόνον τὸ θέαμα τῶν λουλουδιῶν, ποὺ θὰ μαδιούνται μέσα στις ἀκτῖνες κι' ἐπάνω σὲ προσωπάκια ὅμοια μ' αὐτὰ στὴν ὁμορφιά, ἀξίζει νὰ τὸ πληρώσει κανεὶς ἀκριβὰ. Ἐλάτε στὸν ὠκεανὸ τοῦ μύρου καὶ τῆς δροσιάς, νὰ ραντισθῆτε καὶ ν' ἀναπνεύσετε,—νὰ ὄνειρευθῆτε κάτι ἀπὸ τὰ καλά τῶν οὐρανῶν. Ἡ ἰδέα τῆς κατασταλάξεως αὐτοῦ τοῦ φόρου, ἀξίζει νὰ παραδώσει ὁ πτωχὸς ἀδελφὸς τὸν τελευταῖο χιτῶνα του. Δὲν ἐσύρετε ὅσοι δὲν ἔχετε ἕνα παιδάκι στερημένο, ἀποτραβηγμένο ἔτσι πρόωρα στὴν γυμνὴ γωνιά τῆς ζωῆς,—ποὺ νὰ τὸ ἀγαπᾶτε. Ὅσοι δὲν εἶδατε ἐκεῖνο τὸ δυνὸ δάκρυ νὰ σταῖν ἀπὸ δυὸ ματάκια γεμάτα ἀπορία. Ὅσοι δὲν μελετήσατε τὴν ὄρμην καὶ τὴν ἐπιμονὴν μίας παιδικῆς ἐπιθυμίας. Τὸ παιδί δὲν αἰσθάνεται τὴν θέσιν του, νομίζει ὅτι ἔχει τὸ ἴδιο δικαίωμα στὴ ζωὴ μὲ τὸ βασιλόπουλο. Ἄνοιγει τὰ χεῖλη καὶ ζητάει δυνατὰ, ἐπιτακτικὰ. «Θέλω γλυκὰ καὶ καινούρια φορέματα. Θέλω νὰ πάω στοὺς ἀγρούς... καὶ μὲ μιὰ βάρκα δική μου νὰ σχίσω τὸν μεγάλο ποταμὸ ποὺ βρέχει τὰ λουλουδάκια. Θέλω ἐκεῖνο τὸ ἀλογατάκι ποὺ κουνάει τὸ κεφάλι του... Θέλω ἐκεῖνη τὴν μεγάλη τούρτα, κι' ἐκεῖνα τὰ ὄρατα παπουτσάκια μὲ τις μεταξιατὲς κορδέλλες...» Ὅλο θέλει, θέλει τὸ παιδί. Ἡ ψυχὴ του δὲν χορταίνει μὲ τίποτα. Ἄλλοίμονο μάλιστα σὰν εἶνε παιδί ποὺ δὲν τοῦ προσφέρει ἡ μοῖρα τίποτα γιὰ νὰ χορτάσει. Ἄχ, τί λύπη στὰ δυὸ ματάκια!... Καὶ τὴν λύπη του τὴν φωνάζει. Τὸ συναίσθημα τῆς ντροπῆς δὲν ἄρχισε νὰ τοῦ δένη τὴν μικρὴ γλωσσίστα.

Γύρω περὶ εἶχε ξεχειλίσει ὁ κόσμος ἀπὸ τὰ στερημένα παιδιά. Τὸ παράπονο τῆς ἐγκαταλείψεως τοὺς ἀπὸ τὴν κυβέρνησις κι' ἀπὸ τὴν κοινωνία ἀνέβαινε βαρὺ—τόσο, ποὺ ἐβούρκωσε καὶ τὸν οὐρανὸ τῶν εὐτυχημένων. Ἐμαζεύθηκαν οἱ πλούσιες κυρίες, ποὺ ἔχουν τὴν δύναμι τοῦ χρήματος καὶ μαζί μὲ τὴν πανάγαθην κυρία Σοφίαν Σγλήμαν ἀπεφάσισαν τὰ ἀνθεστήρια. Ἐγίνε ἡ γιορτὴ. Ἐμαζεύθηκαν, λένε, δεκαπέντε χιλιάδες.

Πόσα παιδάκια πτωχὰ, κι' ἄρρωστα ἀπὸ ὄνειρα ξεφυλλισμένα, θὰ κλώθουν τώρα χρυσὲς ἐλπίδες. Στὸν λευκὸ τους ὕπνο θὰ βλέπουν τὸ

μεγάλον σπῆτι τῆς Βουλαγαμένης μὲ τὰ λευκὰ κρεββατάκια καὶ τὸ πλούσιον τραπέζι. Καὶ τὸν ἑαυτὸ τους θὰ βλέπουν, μὲ δυὸ χρυσὰ φτερά στοὺς ὤμους, νὰ ταξειδεύουν μέσα σὲ βαρκούλες φεγγαροντυμένες στὰ κοιμισμένα νερά...

Στὰς 12 Μαΐου, ἡμέρα Σάββατο, ἔγινε ἕνα πνευματικὸ μνημόσυνο τοῦ Κωνσταντίνου Χρηστομάνου,—στὸ ἀγαπημένον τοῦ θεάτρο, ποὺ τὸ ὕψωσε μόνος του πετραδάκι μὲ πετραδάκι. Στὴν παλάδα του καὶ πεθαμένην τώρα «Νέαν Σιγνήν». Ἡ ἰδέα ἦταν τῆς καλλιτέχνιδος Μαρίας Κοτοπούλη, ποὺ πάντα αἰσθάνθηκε κι' ἀγάπησε βαθειὰ τὴν ἀξία τοῦ Αἰδασκάλου. Ξαναπαίχθηκε τὸ ἔργον του «Τὰ τρία φιλιὰ» ἀπὸ δημιουργήματα τοῦ ἠθοποιού, ἐμπρὸς σὲ κόσμον πολλὸν καὶ σὲ συγκινημένους ἀνθρώπους τῆς σκέψεως. Ἡ βραδεία ἦταν ἐξαιρετικὴ. Μιὰ θλίψις φωτεινὴ, σὰν τὸν ἰδεολόγον λυγισμό τοῦ Χρηστομάνου, ἦταν χυμὴν στὴς ψυχὰς... Κι' ἕνα ἀναρρίπσιμα κατακυλοῦσεν ἀπὸ τοὺς οὐρανοὺς ποὺ ἐδέχθηκαν τὴν ψυχὴν του,—τὴν πιστὴν φιλενάδα τοῦ μελαγχολικοῦ φεγγαριοῦ.

Μὲ τὰ χρήματα ποὺ ἐμαζεύθηκαν θὰ γίνῃ ἡ προτομὴ του καὶ θὰ στηθῇ δεξιὰ στὴν κόγχην τοῦ θεάτρον Μαρίας Κοτοπούλη, τῆς παλαιᾶς «Νέας Σιγνής».

Οἱ παλαιότεροι τὸν θυμούνται σὰν ἕνα κακοῦργον ποὺ ἤθελε νὰ κάψῃ τὰ εἰκονίσματα. Τὸν ἔλεγον Ἀντίχριστος, καὶ μιὰ γρηὴ τῆς ἐποχῆς του παρέδωκε στὰ παιδιά τῆς τὴν πληροφορίαν ὅτι τὸν ἔρριψαν σὲ ἀσβέστην ποὺ ἔκαιε, κι' ἐπέθανε ὑβρίζοντας τὸν Θεό. Μὰ ὅλα αὐτὰ ἦταν ψέματα γιὰ τὸν Καίτη. Ἡ μόνη ἀλήθεια ποὺ ἐσώθηκεν ἐστὶν ἰστορίαν τῆς ζωῆς του, ἦταν, πὼς οἱ ἰδέες του, γιὰ κάθε θρησκευτικὸν καὶ κοινωνικὸν καὶ πολιτικὸν ζήτημα, διέφεραν ἀπὸ τὴν ἰδέαν τοῦ περιβάλλοντος καὶ τῆς ἐποχῆς του. Ὅλες οἱ ἐποχὲς δὲν σηκώνουν τοὺς προδρόμους. Καὶ τέτοιος ἦταν ὁ Καίτης. Μέσα στὴν βαθειάν του μόρφωσιν, μέσα στὸ ἀκτινωτὸν τοῦ φωτὸς ποὺ εἶχε πικνωθῆ γύρω του σπῆθα μὲ σπῆθα, δραματίσθηκε τὴν ὑπεράτην τελειοποίησιν γιὰ τοὺς ἀνθρώπους ποὺ ἔβρισκαν γύρω του. Ἡθέλησε νὰ τοὺς εἰπῇ τὴν χαρὰν του, καὶ ἡ χαρὰ αὐτὴ ἐφάνη στὴν ἀπροετοίμαστη ἀκοή τους ὡσὰν τὴν περὶ μεγάλη βλασφημία. Ἀπὸ ἐκεῖ ἄρχισεν ἡ παρεξήγησις τοῦ Καίτη. Αὐτὸς εἶπε νὰ καταργήσωμεν τὰ εἰκονίσματα

για να λατρεύσουμε κάτι πλατύτερο. Ο αντίλαλος, που δεν αποδίδει πιστά κάθε φωνή, είπε μέσα στις ψυχές: να κάψουμε τα εικονίσματα για να κάνουμε ελεύθερα ό,τι μας άρξσει.

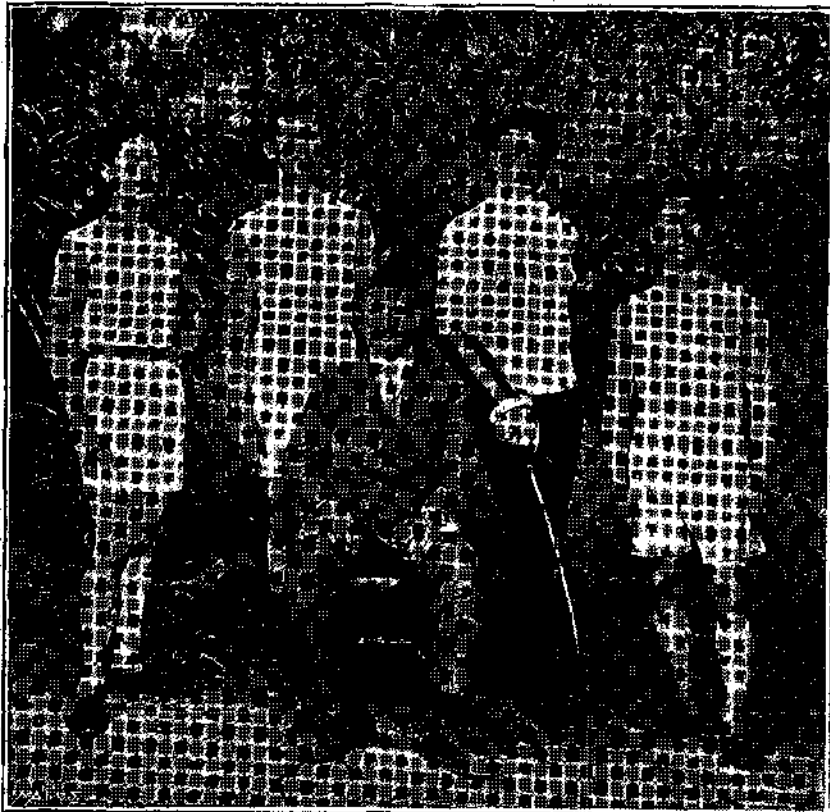
Φυσικά, μια τέτοια σειρά από παρεξηγήσεις, έπλεξε δίκαια την φοικτήν φήμη γύρω από τον δυνατόν άνθρωπον.

Σήμερα το όνομά του μάς παρεδόθη ως ένός θρησκευτικού προδότη. Οι νεωτερικές διδασκαλίες του, τα μυστικά του συμβούλια, οι συμπάθειες οι βαθείες για λίγους από τους μαθητές του, — όλα παρεξηγήθησαν. Ίσως έπρεπε να παρεξηγηθούν. Ο Καίρης δεν ήξευρε καθόλου να διδάσκη. Οποιος έχει μεγάλες άναρπτικές ιδέες, πρέπει να ξέρη να τις μεταδίδη — άλλοιώς γίνονται βροχή καταστρεπτική για τα φυτόρια των ψυχών μιας απολίτιστης κοινωνίας. Κι Αλήθεια, ήταν απολίτιστη ή κοινωνία του νησιού του και πολύ στενή για το

φρόνημα του άνδρος. Το μεγάλο του σχολείον άνηψώθη δυσανάλογον προς την στερεότητα της γής. Φυσικόν ήταν να φανή ένας τέτοιος δγκος νέας ιδέας σαν θαύμα σοφίας, είτε σαν θεώρατο κρΐμα. Στους «πρωχούς τῷ πνεύματι» νησιώτες, το έργον έντύθηκε το σκοτός της δευτέρας έννοίας. Τόν κατηγορήσαν και τόν άφώρισαν. Σήμερα λίγοι άνθρωποι εξήτησαν τόν άνδριάντα του. Ο κόσμος και η πολιτεία είπεν «όχι». Το μαρμαρένιο πειά κεφάλι να ξανακατεβή από τόν στυλοβάτη. Δικαίωμα τού κόσμου να άνεβκατεβάζη κεφάλια. Τι σημαίνει. Άργότερα όμως, όταν η ιδέα θά έχη το δικαίωμα να μετρηθΐ και με την άπείνα τού φωτός, — ή πνευματική ύπαρξις τού Καίρη θά στηθΐ πολλά σκαλοπάτια ψηλότερα, από εκεί που δεν έστΐθη το μαρμαρένιο του κεφάλι.

Όσο γι' αυτό που έπαθε, — ποιός τού είλε να μη γεννηθΐ ένας «κοινός θνητός»;

ΕΙΡΗΝΗ ΠΟΛ. ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΠΟΥΛΟΥ

ΝΙΚΗΤΑΙ ΤΟΥ ΠΑΝΕΛΛ. ΓΥΜΝΑΣΤ. ΣΥΛΛΟΓ. ΑΘΗΝΩΝ ΕΙΣ ΤΟΥΣ ΠΑΝΑΙΓΥΠΤΙΑΚΟΥΣ ΑΓΩΝΑΣ
Γ. Μπανίκας Κ. Τσιλιτήρας Κ. Κοτριάς Γ. Καλυψάτης
Άλ. Λευκαδίτης, γυμναστής

Η ΕΛΕΝΗ ΤΗΣ ΣΠΑΡΤΗΣ

Ένας από τούς βαθύτερους συγχρόνους μας ποιητές είναι ο Βέλγος Έμιλ Βεράρεν. Συμβολισμοΐ, έχει να παρουσιάση έργον, που τού εξασφαλίζει βέβαια την άθανασία. Η όρμη και η ζωή πλημμυρούν κάθε πνευματικό του δημιουργήμα, και τις περισσότερες φορές τα ποιήματά του είναι κραυγές άνθρώπου, που ένγνώρισεν όλες τις έποχές της άνθρωπότητος, τα πάθη της και τούς πότους της, τα μεγαλεία της και τις αδυναμίες της, τούς κοινωνικούς συνταραχμούς. Πιό πολύ όμως είναι ο πανθειστής ποιητής, που άκούει και τις μυστικώτερες της φύσεως φωνές. Και γι' αυτό, το τραγούδι του συνταράζει βαθειά, μιλεί με της όμορφιάς τή γλώσσα στο πνεΐμα μας, κάνοντάς το να νοιώση τή θριαμβευτική του δύναμη.

Καθόλου λοιπόν παράξενο, αν το τελευταίον έργον αυτού τού μεγαλόστομου ποιητού, την τετράπρακτη τραγωδία του, «Η Έλένη της Σπάρτης», την περίμεναν όλοι οι φιλολογικοί κύκλοι της Γαλλίας με μεγάλο ένδιαφέρον. Το έργον του, το είχαν άρπάξει της φήμης τα φτερά πριν άκόμη τελειώση, και γι' αυτό παραστάθηκε πρώτα μεταφρασμένο στη Γερμανία και στη Ρωσία. Οι Παρισίνοι το είδαν μόλις πρό όλίγων ήμερών στο θέατρο Châtelet και το καταχειροκρότησαν, ένῶ οι κριτικοί τού πλέκοννε μοναδικά εγκώμια, μ' όσο κι' αν έχουν μερικοί και κάποιες έπιφυλάξεις.

«Η Έλένη της Σπάρτης»¹ είναι τραγωδία κυριολεκτικώς άγρια. Θανατηφόρες ένέργειες τού Έρωτος, καταστροφές κ' εγκλήματα που πηγάζουν από την άφθαρτη όμορφιά της Έλένης, ή δύναμις της μοίρας, κτηνώδη ένστικτα, ήδυσπάθειες άπελπισμένες, πόθοι, πάθη και ψυχικές τρικυμίες, άνθρώπινες δυστυχίες και συμφορές, οι άπόκρυφες της φύσεως δυνάμεις, όλα ζωγραφίζονται από τόν Βεράρεν με όρμη και τέχνη μοναδική, με λυρισμό που άφίνει την πιό δυνατή έντύπωσι στο πνεΐμα και στην καρδιά.

Η τραγωδία γίνεται στη Σπάρτη. Ύστερ' από τόν πόλεμο της Τροίας ή Έλένη ξαναγυρίζει με τόν Μενέλαιο στην πατρίδα της, στο μικρό της Σπάρτης βασίλειο, όπου λογαριάζει να λησμονήση τις παλιές της τρέλλες σε μια ζωή άθωα

κι' άγνή. Μά ή μοίρα της δεν την άφίνει να χαρή τ' όνειρό της αυτό. Φέρνει πάντα μέσα της τόν όλεθρον. Η Άφροδίτη την έχει προικίσει με θέλητρο, που σκοτώνει. Η δυστυχισμένη Έλένη άγωνίζεται έναντίον τού δομητικού πάθους τού Κάστορος κ' έπειδή άρνείται να ύποκύψη σ' αυτό, εκείνος ξετρελλαμένος σκοτώνει τόν Μενέλαιο: μά κι' ο Κάστορ σκοτώνεται από την Ήλέκτρα. Η Έλένη, νοιώθοντας ότι ή όμορφιά της είναι πηγή τού όλεθρου, την καταριέται και παρακαλεί τόν Δία να την ελευθερώση απ' αυτή.

Η νηρία Ίδα Ρουμπενστάιν εις τόν ρόλον της Έλένης

Έπάνω στην υπόθεσι αυτήν ο Βεράρεν έπλεξε το δράμα του το πολυσύνθετο μ' ένα τρόπο, που μόνον έπειδή είναι τεχνίτης μεγάλος κ' έχισε μέσά στους στίχους του τόν δυνατό λυρισμό του, δέ δίνει το δικαίωμα στον καθένα να ελπΐ πως ή τραγωδία του είναι έργον καθαντό θεαματικό. Για ν' άναπαρασταθούν οι διάφορες πολυποίκιλες σκηνές χρειάσθηκε μια σκηνοθεσία εξαιρετική. Κ' έτσι ο διευθυντής τού Châtelet εκάλισε για τή σκηνοθεσία τόν περίφημο Ρώσο σκηνοθέτη κ. Άλεξ. Sanine.

Ο Sanine για να δείξη καλύτερα στους ήθοποιούς την ψυχή τού έργου και τόν τρόπο της σκηνοθεσίας, τούς έκαμε μια διάλεξι, που αληθινά δίνει τέλεια την εικόνα της «Έλένης της Σπάρτης». Από τή διάλεξι αυτή παίρνω μερικά μέρη, όπου ο Sanine δίνει ένα γεμάτο χαρακτηρισμό τού έργου τού Βεράρεν και όλη την υπόθεσι της τραγωδίας μαζί με τή σκηνοθετικήν εργασία: «... Πιό πολύ, λέει, ένδιαφέρον για μένα είναι το σύνολον των ιδεών, των ήδικών καταστάσεων και των φιλοσοφικών συμπερασμάτων, που έβγαλα από τή μελέτη τού έργου τού Βεράρεν.

«Κ' έπειτα πρέπει να σΐς γνωρίσω το γενικόν σχεδιάγραμμα της έρμηνείας τού δράματος.

«Έπέρασα το Βέλγιον μια νύχτα δίχως φεγάρι. Αυτό ήταν για μένα κάποια όπτασία αλη-

¹ Ο σύντομος χαρακτηρισμός της τραγωδίας τού Βεράρεν, που ίσως να είναι και όλος ολόκληρος άρχος και άτεχνος, δεν είναι τίποτε άλλο παρά το συμπέρασμα από τή μελέτη διαφόρων άρθρων και κριτικών, που γράφηκαν όστερα από τήν παράστασι.

θινά μαγική. Τὸ Βέλγιον μοῦ ἐφάνη σάν ἕνα ψηλὸ καμίνι γιγάντιο, σάν ἕνα σιδηρουργεῖο, ποῦ ἐργάζεται γιὰ ὅλον τὸν κόσμον. Σάν μιὰ τέτοια ἀπέραντη φωτιά, σάν ἕνα τέτοιο πυρπολούμενο χάος φαντάζομαι τὴν ψυχὴ τοῦ Βεράρεν.

«Απ' αὐτὴ τὴν φλογερὴ ψυχὴ πέρασεν ὁ μῦθος γιὰ τὸν γυρισμὸ τῆς Ἑλένης στὴ Σπάρτη, τὴν πατρίδα της, μὲ συντροφιά τὸν Μενέλαον, ὅσο ἀπὸ τὸν Τρωϊκὸ πόλεμον, ὁ μῦθος τῆς αἱματηρᾶς τραγωδίας στὴν οἰκογένεια τῶν Ἀτρεΐδων. Καὶ βλέπετε τίς εἰκόνες, τίς γεμάτες ἀπὸ δύναμι κ' ἀπὸ ἀγρία καὶ πρωτόγονη ὁμορφιά, ποῦ ἐπῆρεν ὁ ποιητὴς νὰ ντύσῃ τὸ ἔργο του.

«Αὐτὸς ὁ τόνος τῆς ἐνσαρκώσεως θὰ περάσῃ σάν μιὰ κόκκινη κλωστή ἀπὸ ὅλο τὸ ἔργον ποῦ μᾶς κάλεσαν νὰ ἐξημερεύσουμε. Τίποτε ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα αὐτὴ τὴ γλυκεῖα, τὴν αἰσθηματικὴ καὶ τροποποιημένη, ποῦ ὑπάρχει ἀρκετὰ παντοῦ. Θὰ πάρουμε μιὰν ἐποχὴν ἡρωϊκὴν, μιὰν ἐποχὴ μιναιδῆ (τὴν ἐποχὴ τοῦ βασιλέως Μίνως ποῦ τὰ σαζόμενα λείψανά της στὴν Κρήτη ἐνέπνευσαν τὸν ἑνδοξὸ ζωγράφον μας Bakst.) Θὰ πάρουμε μιὰν ἐποχὴν ἀγρία, πρωτόγονη, γεμάτη πάθος, μιὰν ἐποχὴ πολιτικῆς διοργανώσεως, ἀπονηρευτικῆς καὶ ἀπλοῦκῆς, ἐποχὴ μεγάλων χαρακτήρων καὶ παθῶν ἀπροσποίητων, μεγάλων τραχηλῶν καὶ μεγάλων ἐγκληματικῶν, ἐποχὴν ἡρωϊσμοῦ μυθικοῦ καὶ μυθολογικοῦ. Θὰ πάρουμε μιὰν ἐποχὴ ἀληθινῆς τρέλλας, ἀληθινοῦ ἐκφυλισμοῦ, ὅπου οἱ οἰκογενειακοὶ θεσμοὶ χαλαρώνονται, ὅπου τ' ἀδελφία σηκώνονται ἐναντίον ἀλλήλων, ὅπου τὰ πάθη εἶναι διεφθαρμένα, ὅπου οἱ γυναῖκες σέρνονται πρὸς ἄλλες γυναῖκες, ὅπου νοιώθει κανεὶς στὴν ἀτιμωσφαιρα τὸ πλησίασμα τῆς παγκόσμιας τραγωδίας, μιὰν ἐποχὴν ὅπου χάνονται ἀνθρώποι, οἰκογένειες, φυλὲς καὶ ἔθνη ἀπὸ τὴν γέννησι θρησκειῶν νέων, νέων ἰδεῶν γιὰ τὴν ὁμορφιά καὶ τὴν ἀλήθεια.

«Νά, ποιά εἶναι ἡ διαπασὼν τοῦ συγγραφέως. Νά, σὲ ποιά σφαῖρα ἰδεῶν καὶ εἰκόνων αἰώνια ζωντανῶν κ' αἰώνια παλλομένων μᾶς εἰσάγει, καὶ τὸ κάμνει μὲ ὅλην τὴν νευρικότητα, μὲ ὅλον τὸν αἰσθητικὸ παροξυσμὸ τοῦ σημερινοῦ ἀνθρώπου. . . .

Καὶ παρακάτω ὁ Sanine δίνει αὐτὴ τὴ σύντομη περιγραφή τῶν εἰκόνων καὶ τῶν σκηνῶν τοῦ ἔργου:

«Α' πράξις. — Γενικὴ συγκίνησις. Μιὰ Ἑλλάδα φωτεινὴ καὶ χαρούμενη περιμένει τὴν Ἑλένη. Γένεσις παθῶν ἐγκληματικῶν στὴν οἰκογένεια τῶν Ἀτρεΐδων. Ἐρχομὸς τῆς Ἑλένης. Ὁ Πολυδεύκης ποῦ ἐβασίλευε κατὰ τὴν ἀπουσία τοῦ Μενελάου, παραδίνει σ' αὐτὸν τὸ σκῆπτρον του. Ὑμνος τρελλῶς καὶ ἀπολύτως γεμάτος παρα-

φροσύνῃ στὴν ὁμορφιά τῆς Ἑλένης. Τελετὴ θυσίας. Στεφάνωμα τῆς Ἑλένης μὲ ἀνθή. Στάσεις λατρείας. Δάκρυα χαρᾶς. Ἐκστάσεις. Ὅλη ἡ Ἑλλάδα εἶναι στὰ πόδια τῆς Ἑλένης.

«Β' πράξις. — Τρυφερόν βουκολικόν. Ἡ Ἑλένη μὲ τὸν Μενέλαο στὴν ἀγκαλιὰ τῆς φύσεως. Ἐνας μικρὸς πύργος (Τριανόν) γύπτον Μαρίας Ἀντωνέττας. Βουκολικὸν εἰδύλλιον σάν ἀντίθεσις στὴ λάμψι τῆς κοινωνικῆς λαμπρότητος τῆς πρώτης πράξεως. Ἡ ψυχικὴ γαλήνη τῆς Ἑλένης παράζεται ἀπὸ τὴν πλημμύρα τῆς περιπαθείας τοῦ Κάστορος καὶ τῆς Ἡλέκτρας. Πρῶτα μουμπουνητὰ τῆς ἀπόμακρης τραυματίας. Ἡ Ἑλένη κρύβει τὸ κεφάλι της στὸ στήθος τοῦ Μενελάου.

«Γ' πράξις. — Ἡ τραγικὴ θηλειὰ ἐφθασε στὸ ὑψηλότερον σημεῖον τῆς ἐντάσεως. Τραγικὸν ἐπεισόδιον τῶν δύο δολοφονιών: τοῦ Μενελάου καὶ τοῦ Κάστορος. Ὅλη ἡ Σπάρτη θρηνητὴ. Λαϊκὴ συνέλευσις. Πολιτικὰ πάθη. Ἐρισ τῶν κοιμμάτων. Θρίαμβος τοῦ Πολυδεύκη ἐπάνω στὸ αἰλικὸ φρόντο τῆς τρομερᾶς πυρᾶς.

«Δ' πράξις. — Κλάματα τῆς Ἑλένης, ποῦ τὴν ἔχουν ἐγκαταλείψει. Καταστροφὴ ὅλης τῆς οἰκογενείας. Μοναξιά τῆς Ἑλένης. (Ἐδῶ ὁ ποιητὴς χαράζει μιὰν εἰκόνα ἀληθινὰ πανθειστικῆ). Ἐμπρὸς στὴν Ἑλένη, ποῦ ἔχει μείνει μόνη, ἀνοίγουν ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ κ' ἀπὸ κάθε τῆς γῆς σχισμάδα, σὲ κάθε βόγγο τῆς γῆς ποῦ στενάζει, φαίνονται διάφορα τέρατα, ὄπτασις βραχνᾶ, ἔρπετ' κ' ὄλοι αὐτοὶ οἱ τρόμοι, ὅλες αὐτὲς οἱ σκοτεινὲς δυνάμεις, ποῦ βγαίνουν ἀπὸ τῆς γῆς τὰ ἔγκατα, προχωροῦν πρὸς τὴν Ἑλένη καὶ τὴν καλοῦν. . . . Ἡ Ἑλένη εἶναι κατατρομαγμένη. Ἡ ἴδια ἡ γῆ σηκώνεται κατεπάνω της. Δὲν ξέρει πιά ποῦ νὰ πάη γιὰ νὰ ξεγκλιτῶσῃ ἀπὸ τὸν ἑαυτὸ της, ἀπὸ τὴν ὁμορφιά της. Ἡ Ἑλένη ξαναγυρίζει στὴν πρώτη πηγὴ τῆς γεννήσεώς της. Χαιρετισμὸς στὴς σκοτεινὲς τῆς γῆς δυνάμεις. Προσευχὴ τῆς στὸν Δία. Δὲν μπόρεσεν, ἐπειδὴ δὲν εἶχε γενναιότητα, νὰ περάσῃ νωηφόρα τὴν ὁμορφιά της ἀνάμεσ' ἀπὸ τὸν κόσμον, καὶ γι' αὐτὸ ὁ Ζεὺς τὴν δέχεται κοντὰ του. Τρομερὴ ἐπιφορὰ τῶν στοιχείων ὅλης τῆς φύσεως. Ἀληθινὸς κατακλυσμὸς. Ἐγκαθίδρυσις τῆς Ἑλένης κοντὰ στὸν θρόνον τοῦ Διός, στὸν γαλανὸν αἰθέρα. . . Ἀρχὴ μιᾶς νέας ζωῆς, μιᾶς καινούριας τάξεως τοῦ σύμπαντος. Γέννησις μιᾶς νέας παγκόσμιας ὁμορφιάς. Ἐνα φῶς γλυκὸ καὶ θαυμαστὸ ἀπλώνεται ἐπάνω στὴν ὠραίαν Ἑλλάδα. Δὲν ἀπομένουν παρὰ δύο βοσκοὶ ζαλισμένοι, τρομαγμένοι, γητευμένοι καὶ γονατίζοντας ἐμπρὸς στὸ αἶνιγμα τῆς θεϊότητος».

Γιὰ νὰ συμπληρωθῇ τὸ σύντομον αὐτὸ σημεῖωμα παραθέτω καὶ μερικὸς στίχους σὲ μιὰ

ἐντελῶς πρόχειρη καὶ πετὴ μετάφρασι, ποῦ βέβαια δὲν εἶναι δυνατὸν ν' ἀποδώσῃ οὔτε ἀπὸ μακρῶν τὴ δύναμι, τὸ θυμὸ καὶ τὸ χρῶμα τοῦ στίχου τοῦ Βεράρεν.

ΜΙΑ ΠΑΡΘΕΝΑ

(Ἀποσπάται ἀπὸ ἕνα ὄμιλον καὶ ἀπευθύνεται στὴν Ἑλένη)

Οἱ μητέρες μας μᾶς ἔλεγαν, τὸ βράδυ, τριγύρω στὴ φωτιά — ἀναθυμούμενες τίς λαμπρότητες ποῦ σκόρπιζε τὸ σῶμα σου: — «Ποτὲ δὲ θὰ δῆτε ἐκεῖνο ποῦ εἶδαν τὰ μάτια μας — ἀφοῦ ἡ Ἀσία εἶναι τόσο μακριὰ κ' ἀφοῦ ἡ Ἑλένη εἶναι στὴν Τροία». — Νὰ ποῦ ξαναγυρίσεις, ὦ βασίλισσα, καὶ βλέπουμε — τὴν ὁμορφίαν αὐτὴ, ποῦ οἱ μητέρες μας φύλαξαν τὴ θύμησὴ της — νὰ ζῆ, νὰ περᾶτῃ, καὶ νὰ σκορπίσῃ τίς ἀχτίδες της — ἐπάνω στὴ Σπάρτη, καὶ νὰ μᾶς φωτίσῃ μὲ τὴ δόξα της. — Κ' οἱ εὐχὲς μας ἀκούστηκαν καὶ βέβαια μὲ τὴ σειρά μας — τώρα ποῦ τὰ μάτια μας εἶδαν τὸ φῶς σου — θὰ μιλοῦμε γιὰ σένα στὰ κορίτσια μας μιὰ μέρα — καθὼς μιλοῦσαν τὸ βράδυ, τριγύρω στὴ φωτιά, οἱ μητέρες μας. (Δίνει ἄνθη στὸν Μενέλαο).

ΜΕΝΕΛΑΟΣ

(Στὴ μέση τῆς σκηνῆς τοῦ βράδου)

Ἐσχῶ σὲ τούτῃ τὴ στιγμὴ τὴ ζωὴ καὶ τὰ βάσανα της — καὶ τὸν ἀγριὸ πόλεμον καὶ τοὺς ἀπαισίους σκοτωμοὺς — καὶ τὴν ἀνεμοζάλη τὴν κρημάμενη ἐπάνω ἀπὸ τὸν καραβιὸν τὴν περηφάνεια — ἀφοῦ μὲ δέχεται ἡ Σπάρτη καὶ μοῦ μὲν' ἡ Ἑλένη! — Ἐχὼ ἐμπιστοσύνη σ' ὅλους καὶ παραδίνουμαι στοὺς θεοὺς.

(Στὸν Πολυδεύκη)

Πολυδεύκη, ποῦ ὁ Δίας σὲ διάλεξε νὰ πάρῃς τὴ θέσι μου — τὴ μέρα ποῦ ἐφύγα ἐπάνω στὰ ἐπικίνδυνα κύματα — σοῦ γνωρίζω χέρι ποῦ μὲ τὰ δυνατὰ σου χέρια — εἰκοσὶν ὀλάκαιρα χρόνια συγκράτησες τὴ Σπάρτη στὴν ἐξουσία μου. — Χάρης σ' ἐσένα ἐπλήθυναν κ' ἐπρόκοψαν τὰ κοπάδια μου — εἶδα, ἐκεῖ κάτω, τὰ βώδια μου νὰ πηγαίνουν στὸ πότισμα — καὶ τὰ γέδια μου νὰ σκαρφαλώνουν στῶν ποταμιῶν τοὺς ἀπότομους ὄχτους — ἀντίρροπα καὶ τοὺς κάμπους μου, τὰ λειβάδια μου, τὰ δάση μου — κ' ἐνοιώσα παντοῦ τὴν ἀκοίμητη ἐννοια σου — καὶ τὸ προσεκτικὸ σου χέρι καὶ τὴν ἐπιδέξια δουλειὰ σου. — Ἐχάριστῶ. . . Ἐξέρεις νὰ βασιλεύῃς μὲ δύναμι καὶ μέτρο — μέσα στὴν ἀναγκαίαν εἰρήνην καὶ στὴ βαθεῖα ἡσυχία.

(Στὸ κληθὸς τῶν χωριανῶν)

Κ' ἐσεῖς, οἱ ἀμπελουργοὶ, κ' οἱ ζευγολάτες κ' οἱ βοσκοὶ — ποῦ τὰ ἔργα σας εἶναι φωτεινὰ κ' οἱ κόποι σας γόνιμοι — στὴς ἀκροποταμιές, στὰ εἰσοβοῦνια, τριγύρω στὴς ἐστίες — ἀπλώσατε παντοῦ τὴν ἀφθονία. — Κ' ἐνῶ ἐκεῖ κάτω ἦταν ἡ γῆς ματωμένη — κ' ἐνῶ ὁ θάνατος ὁ μαῦρος μᾶς ἐζητούσεν ὅλους — τὰ χέρια τὰ δικὰ σας εἶχαν νὰ κάμουν μόνο μὲ τὸ μαλλὶ καὶ τὰ χόρτα — μὲ τὰ ταματὰ τῶν κλημάτων σας καὶ τὰ βότανα τῶν κήπων σας. — Καθένας ἀπὸ σας, κοπιάζοντας μόνο γιὰ τὸν ἑαυτὸ του — ἐδοῦλε γιὰ ὅλους μὲ χέρι δυνατό καὶ γλήγορο. — Ἐκαμε καλλίτερον τὸν

τόπον, ποῦ καθένας ἀγαπάει — καὶ τὴ Σπάρτη πῶ γόνιμη καὶ πῶ γλυκεῖα τὴν πατρίδα. — Ἐπάφατε σιγά-σιγά τὰ μαλώματα — ποῦ πρὶν σὰς κυβερνοῦσαν σάν γάσσακε κοπάδι λόκων. — Σὰς θαρρῶ λοιπὸν εὐτυχημένους καὶ σὰς ἔξω πιστοὺς. — Καὶ ἡ καρδιά μου μαλακώνει καὶ ξαναρχετ' ἐδῶ — λυτρωμένη τέλος ἀπὸ σφαγὲς καὶ τραυματίας — νὰ ξεκουραστῇ χωρὶς πιά συγκινήσεις καὶ δίχως φροντίδες — στὸ χαρούμενον σπίτι μου καὶ στὴν πατρίδα μου, ποῦ γιορτάζει.

Καὶ ἄλλη μιὰ σκηνή, ὅπου ἡ Ἑλένη ἀποχωρισμένη ἀπὸ τὸ μυθικὸν παρελθὸν ἐμπιστεύεται τὸ δνειροπόλημά της στὸ γέροντα βασιλιὰ Μενελάου:

ΕΛΕΝΗ

«ὦ! πόσες ὄρες πένθιμες ἔχουν ἔλθει ἀπὸ τότε — καὶ πόσο, ἀλλοίμονο! εἶναι μακριὰ ἡ περηφάνεια τῶν ὠραίων αὐτῶν παιγνιδιῶν — δὲ θέλω πιά νὰ συλλογίζομαι παρὰ τὴν ἡσυχὴ ζωὴ — γυναῖκας, ποῦ φυλάει καὶ ποῦ νοιάζεται τὴ γονιὰ — μὲ χέρι ἀργοκίνητου, γλυκὰ δαμασμένα: — Εἶδα τόσες ἄλλες φωτιὲς τρομερᾶς νὰ λάμπουν — ποῦ λατρεῖν τὸν λύχνον κ' ἀγαπᾶ τὴν ἐστία! — Θὰ ζήσουμε ἀπ' ὅλους μακριὰ, ἀγαπώντας λίγο ὁ ἕνας τὸν ἄλλο — δεχόμενοι χωρὶς νὰ λιγύζουμε τὴ σκοτεινὴν ὑπαρξί — καὶ τὸ βάρος τῶν ἀφιφνητῶν χρόνων, ποῦ μέρα τὴ μέρα βαρύτερον γίνεται.

ΜΕΝΕΛΑΟΣ

Γιὰ μένα θὰ μείνης πάντα ἡ φλογερὴ βασίλισσα — ποῦ τίποτε δὲν μπόρεσε νὰ ζαρώσῃ τὸ περῆφρον καὶ ὀδύνο μέτωπό της.

ΕΛΕΝΗ

«ὦ! τοῦ κορμοῦ τὸ γέραςμα, τὰ βάσανα ποῦ δαγκάνουν. — Τὰ μάτια μου εἶδαν παραπολλὰ βασιλέματα ἡλίου! — Μὰ σήμερον σοῦ ξαναόχομαι μὲ ψυχὴ καλύτερη — ἔξορτας ποῦν εὐτυχία βέβαια παρεμέλησεν ἡ καρδιά μου — ἀποτραβώντας τὴ ζωὴ της ἀπὸ τίς ἐννοίες τοῦ σπιτιοῦ σου — σοῦ φέρνω τὴν ὑπαρξί μου παραξέν' ἀλλαγμένη — καὶ γιὰ νὰ ζήσῃ μαζί σου, μιὰ καινούρια γυναῖκα.

Καὶ τέλος ἡ παραίλησις τῆς Ἑλένης στὸν Δία νὰ τὴν λυτρώσῃ ἀπὸ τὴν ὑπαρξί της:

«ὦ Δία! βασιλιὰ τοῦ ἀνάλαφρον αἰθέρα, δύναμι τοῦ κόσμου — νὰ τὰ χέρια μου ὀπλωμένα πρὸς ἐσένα, νὰ οἱ προσευχῆς μου: Ἐχὼ τὸν φοβερὸ καὶ βαθὺ τρόμον τῆς γῆς — φοβᾶμαι ἀκόμη καὶ τὸν ἔρωτα καὶ τὸν πύρινον πόνο του, — κ' ἀφοῦ ἀποδῶ καὶ πέρα τίποτε πιά δὲν μοῦ εἶναι καταφύγιον — μήτε κάτω ἀπὸ τὸν ἀνοικτὸν οὐρανὸν, μήτε μέσα στὸ χῶμα ποῦ χάσκει — ἀράνιος τὸ εἶναι μου ὅλο, ὃ ἐστὶν ποῦ κρῖνεις! — Ἀποδώχω τὸ θάνατον καὶ θέλω τὴν ἐκμηδένισιν.

Ἐλιπῶ πῶς μὲ τὰ λίγα αὐτὰ θὰ μπορέσῃ καθένας νὰ πάρῃ μιὰν ἀμυδρὴν ἰδέαν τοῦ ἔργου. τοῦ Βεράρεν, τοῦ γεμάτου αἰσθητικῆς καὶ σκέψι, πάθος καὶ ἰερῆς ἀγριότητος, τοῦ βαθεῖα ἡθικοῦ καὶ ἐπάνω ἀπ' ὅλα πολὺ ἀνθρώπινον.

ΗΛ. Π. ΒΟΥΤΙΕΡΙΑΗΣ

ΤΟ ΔΕΚΔΑΛΕΝΘΗΜΕΡΟΝ

ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΑΠ' ΤΟ ΧΩΡΙΟ

Αγαπητέ μου, ... 12 Μαΐου 1912

ΔΕΝ πίστευα ποτέ μου — όμως το είδα κι' αυτό πριν πεθάνω — πως στις ημέρες μας ύπουργική διαταγή θα κατέβαζε από το βήθρο της την μαρμαρένια προτομή ενός σοφοῦ, μόνο και μόνο γιατί στην εποχή του χαρακτηρίστηκε αίρετικός. Δέν έλιπα ποτέ μου άφορημί να μελετήσω τὰ έργα του Θεόφιλου Καίρη. Ξέρω μονάχα πως ήτανε ένας άνθρωπος σοφός, άγαθός και φιλόανθρωπος, που προίκισε την ιδιαιτέρη του πατρίδα με φιλανθρωπικά καταστήματα κι' άπρισε πίσω του σημάδια της άγάπης του, που μένουν άκόμη. Κ' οι πατριώτες του, τιμώντας περισσότερο τόν άνθρωπο παρά τόν σοφό, άποφασίσανε να στήσουνε την προτομή του μαρμαρένια σε μιὰ πλατεία του νησιού τους.

Τό αίσθημα τών νησιωτών ήτανε πολύ φυσικό και πολύ άξιώπαινο. Οι μεγάλοι άνθρωποι, στην άρετή ή στην γνώση, δέν είναι οκορπισμένοι μ' άπλοχεριά στον κόσμο. Και κάθε τόπος, που έβγαλ' έναν μεγάλον άνθρωπο, είναι περήφανος γι' αυτόν και τόν έχει καιύχημά του. Τόν έχει για κορώνα στο κεφάλι του, και τόν δείχνει για καμάρι του και για παράδειγμα στις γεννές πουρχονται κατόπι. Αυτό κάνανε κι' οι Άνδριώτες και είναι τιμή τους που τό κάνανε.

Μά βγήκανε τώρα οι καλογέροι και θυμηθήκανε πως ό Καίρης ήτανε αίρετικός και πως ή Ίερά Σύνοδος τόν είχε καλέσει με κάποιο έγγραφο της ν' άποκρύψει τις δοξασίες του, πως αυτός, σαν άνθρωπος σταθερός στις ιδέες του άρνήθηκε να τό κάνει και πως άποτέλεσμα ήτανε να έξορισθη, να κωπισαθήση και να πεθάνη φτωχός κ' έξημος, μαζή με τις ιδέες του. Δέν ξέρω που βρίσκεται η αίρεσις του Καίρη κι' άν είχε διαφωνίες για τόν τρόπο της έκπορεύσεως του Άγιου Πνεύματος ή για τό όμοιούσιο της Άγίας Τριάδος. Ξέρω μόνο πως στήθηκε άνθρωπος θεοσεβέστατος κ' ενάρετος, πως δέν πρόδωκε την πατρίδα του, πως δέν έσπειρε κακά δαιμόνια άνέμεσα στους συγχρόνους του και πως δέν ύφισε πίσω του καμιά δλέθρια επίρροή, για να τόν αναθεματίσουν οι μεταγενέστεροι του. Άν είχε τις ιδέες του, καθέννας έχει τις δικές του και κάθε άνθρωπος, που σκέπτεται έχει τό δικαίωμα να σκέπτεται με τόν δικό του τρόπο. Διαφορετικά καμιά πρόοδος δέν ήτανε δυνατή στον κόσμο και ή σοφία όλη της γής δέν θα ήτανε παρά ένα άνοούσιο άγαμάσσημα. Μόνο άν' τή σύγκρουσι τών ιδεών κερδίζει ή Άλήθεια και την Άλήθεια ήρθε να κηρύξει κι' ό ίδρυτής της θρησκείας, που στ' όνομά της καταδιώχτηκε ό Καίρης.

Νά μιλούμε σήμερα για αίρεσεις είναι άστείο και τίποτε παραπάνω. Άν στα πρώτα χρόνια του Χριστιανισμού, πριν στερεωθή και θριαμβεύση άκόμη ή νέα θρησκεία, ή συζήτησις άπάνω στα δόγματα, με τό να διαιωή τους πρώτους οπαδούς της θρησκείας, ήτανε πράγμα επικίνδυνο, στις ημέρες μας, μέσα στο μεγάλο κράτος του Χριστιανισμού, μέσα σε μιὰ Παγγλοιστιανική Εύρώπη, φόβοι και καταδιώξεις του παλαιοῦ καιρού είναι άστέιος άναχρονισμός. Άστέιότερο είναι άκόμα, μέσα από μιὰ πρωτεύουσα Εύρωπαϊκού κρά-

τους, που συντηρεί πανεπιστήμια και βιβλιοθήκες και όπου ή έρευνα της άλήθειας έχει γίνει υποχρέωσις και όπου κάθε δρόμος προς τό φώς ύκοιθεται πως είναι έλευθερος, να βγαίνουν διαταγές έπίσημες για τό γκρέμισμα ενός μαρμαρένιου ανθρώπου, τή στιγμή που οι ζωντανοί άνθρωποι είν' έλευθεροι να φρονοούν και να διδάσκουν σύμφωνα με τή γνώσι τους και την αντίληψή τους, χωρίς κανέναν να σκέπτεται να τους ρίξει στη φωτιά, αυτούς και τὰ έργα τους.

Αυστηρώς τὰ τελευταία χρόνια ή έλευθερία της σκέψεως φάνηκε πως είναι όνειρο άκόμη για τήν Ελλάδα. Τό καλογεμικό πνεύμα δέν θέλει ν' άναγνωρίση σε ποιά εποχή βρισκόμαστε. Η δίκη τών άθών του Βόλου, τό κλεισίμο του παρθενωγωγείου του Δελμούζου, οι καταγγελίες στον τύπο εναντίον καθηγητών που διδάσκουν φυσιολογία στο Πανεπιστήμιο και δέν την διδάσκουν με τρόπο... θεολογικό, είναι θλιβερά συμπτώματα για τόν πολιτισμό μας. Τό κορύφωμα είναι τώρα ή καταδίωξις του Καίρη, καταδίωξις ενός άθώου μαρμαρένου, άν' αυτό τό έπίσημο Κράτος.

Και κανέναν δέν βγαίνει να διαμαρτυρηθή. Κ' έχουμε όλοι τό δικαίωμα να βγάλουμε τὰ πιο θλιβερά συμπεράσματα. Και σκέπτομαι αυτή τή στιγμή έδώ που βρισκομαι πως άν ή Ελλάδα είχε την εύτυχία να γεννηση έναν Νίτσε, τό Κράτος θα ήτανε έτοιμο να κάψει τὰ βιβλία του και να γκρεμίση τους άνδριάντας του, αφού δέν ήμπορεί ν' άνεγείη έναν θεοσεβέστατο Καίρη, μόνο και μόνο γιατί από τό πιστεύωμ του έλειπε ένα κόμμα ή ήτανε μιὰ τελεία παραπάνω.

Όμως συνεπέστερο, νομίζω, πως θα ήτανε τό Κράτος άν έκλεινε και τό Πανεπιστήμιο του κ' έβαζε φωτιά στις βιβλιοθήκες του. Ή είχε τουλάχιστον έτσι τό μεγαλειό τό βαρβαρικό ένώς Μεσοαιωνικού κράτους, φητεμένο μέσα στην καρδιά της Εύρώπης, εν' έτσι μακαρίη 1912, από Χριστόφ γεννητός.

Δικός σου
Α Σ Ο Φ Ο Σ ΠΑΥΛΟΣ ΝΙΡΒΑΝΑΣ

ΚΡΙΤΙΚΑ ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ

Διαντροῦ Παλαμά : «Τὰ τραγούδια του Λοριάνου» — Αθήνα 1912.

ΜΕ τό στόμα του συνθηματικού Λοριάνου του ό κ. Α. Παλαμάς εξακολουθεί τό αισθηματικό κ' έρωτικό του τραγούδι του, που δελά προτοφανερρόθηκε σε μερικά ποιήματα της πρώτης του συλλογής «Τὰ πρώτα Τραγούδια». Στο νέο του ποιητικό φανέρωμα ό κ. Α. Παλαμάς διπλώνει τό αισθηματικό του σε κάποια θλίψη νοσταλγική και τὰ παρουσιάζει σαν ξεσημαμένα από της θύμησης τή φυλακή. Με φράσι τότε καθαρή, ποτε κάπως άόριστη, και ποτε με φανερά τήν προσπάθεια να πλησιάση τό σύννομα του συμβολισμού, ξεμυστηρεύεται ό,τι κρύβει ή καρδιά του. Ήπειδή μέσα στα «Τραγούδια του Λοριάνου» μιλεί περισσότερο ή καρδιά, παρά ή σκέψις. Τὰ ξεμυστηρέματα όμως αυτά δέν έχουν τό χρώμα της αισθηματολογίας που να ήμπορούσε κανείς να τό χαρακτηρίση ως άπλής κοινοτοπίας. Κάθε άλλο ! Οι πόθοι του φαίνονται σαν να

δοκιμάζουν κάποια δυνατή έπίδρασι από την φύσι, έπειδή ό ποιητής πάντα στρέφει προς αυτήν τό μάτι του, κ' ό καύμος του είναι πάντα δεμένος πότε με τό θέαμα μιās λίμνης, πότε με τό αντίκρουσμα ενός κάμπου, πότε με τή ζωή, που πλημμυρίζει τὰ πεζοδρομία τών πόλεων. Κυριαρχεί στην έμπνευσί του ή θύμηση; μά κι' αυτή ζυπνάει για να γεμίση τις διάφορες έντυπώσεις που δέχεται ό ποιητής από τό βύθισμά του μέσα στη φύσι και τή ζωή. Οι έντυπώσεις αυτές ήμπορούσαν ν' αναπαραστηθούν κάπως γεννωότερα και να μην έχουν κάπου-κάπου την υπερβολική άφέλεια, που άδυνατίζει τό φανέρωμα του λυρισμού του κ. Α. Παλαμά, που έλπίζουμε, ότι στο νέο έργο του — που μας τό προαναγγέλλει — θα είναι δυνατώτερος και πλουσιώτερος.

Ένα από τὰ όμορφότερα ποιήματα του μικρού βιβλίου του κ. Α. Παλαμά είναι τό «Συναπάντημα» :

Αφού ξενητευθήκαμε στις βορεινές τις χώρες,
Ξανάρθαμε στην Άττικής τ' άγαπημένα μέρη,
Με μουσικάκη καρδιά, στις βροδιές τις φρες
Τις σκιερές, τό πλάνο μας βήμα μας είχε φέρη.

Και ξάφνου, στο κάμπλωμα του δρόμου, γιατί ό
Μεγάλος ήταν και πλατύς κ' δλόστενος ό δρόμος
Ίσκιος φαντάζανε στον αίθερα τό γραμμένο, σάμπως
Τερές έλιές άγέροαιτες σόδετρο ναχαν. Όμως

Οι σκιές σάλεψανε κ' έλιές δέν ήταν, και μελίσι
Περάσαν Άθηνιώτισσες παιδούλες τριγυρίστρες.
Πέρασμα βαθιομίλητο ! λές κ' είχαν και κλειση
Κι' από τ' αρχαία τ' άνάγλυφα κι' από τις βαγγε-

Σε λίγο της περπατησις ό αντίλαλος έχάθη,
Σαν κάθε ώραίο που χάνεται, που σβει και που δέ
Τότε κ' έμεις περάσαμε στ' άποσπερνού τὰ βάρη
Με θαμπωμένη τή ψυχή και παραξενεμένη !

Γιάννη Βλαχογιάννη : «Τ' Άρματα» — Αθήνα 1912

ΥΣΤΕΡ' από τό «Σούλι» ό κ. Γ. Βλαχογιάννης μας δίνει μιὰ νέα σειρά σύντομων ήρωικών διηγημάτων, ίσως πιο σωστά πεζών ποιημάτων, γραμμένων με την ίδια δύναμι στη φράσι, με τό ίδιο φώς στον χρωματισμό της άρματολικής ζωής. Μια πνοή γενναία, πολεμόχαρη, ξεφεύγει από την κάθε γραμμή τών «Άρμάτων» για να μας άποκαλύψη την έπική ζωή τών δυνατών εκείνων ανθρώπων που έπαιζαν με τόν χάρο και λάτρυναν τ' άρματα τους παιό πολυ από τή ζωή τους, και που τόσο βαθεία την αισθάνεται σήμερα ό κ. Βλαχογιάννης, ίσως από λόγους κληρονομικότητας.

Χρειάζεται κάποια ξεχωριστή διασηθνητική δύναμις για να ζωγραφίση κανείς στα σημερινά χρόνια την ψυχή τών ανθρώπων εκείνων, τών κάπως πρωτόγονων, με τό βίαιο ξεσηπμα τών παθών και την δομητικότητα τών αισθημάτων. Και τό χάρισμα αυτό τό έχει ό κ. Βλαχογιάννης. Σε κάθε διηγημά του υπάρχει και μιὰ διαφορετική άναπαριστάσις όχι μόνο της ζωής αλλά και του έσωτερικού κόσμου τών άρματολών και κλεφτών.

Κ' έγώ είναι τόσο τέλεια ψυχολογικός τὰ μικρά αυτά ντοκουμέντα. της κλέφτικης ζωής, από την άλλη μεριά ή δεμένη φράσις τους με τόν πλούσιο ρυθμό της, ή ζωηρότης και καθαρότης τών εικόνων, τό άγνό δημοτικό ύφος τους, τὰ δείχνουν άληθινά καλλιτεχνη-

ματα του νεωτέρου πεζού μας λόγου. «Τό Κλεφτό-πυλο», που κατά την γνώμη μου είναι τό καλύτερο της σειράς, θ' άπομνή κλασσικό κομμάτι μέσα στην όλη δημιουργική έγγραφία του κ. Βλαχογιάννη.

Η. Π. ΒΟΥΤΣΙΦΙΑΝΣ

ΘΕΑΤΡΟΝ

Η παράστασις τών δραμ. συγγραφέων — «35-40» Iever de rideau, υπό Ν. Σπανδωνή — «Η πληγωμένη», δραμάτιον εις πράξιν, υπό Μιλτ. Γωσήφ — «Η Μις Τζάκσον» κωμωδία εις πράξιν, υπό Δελη-κατερίνη.

ΑΝ ξεη άκόμη εκείνος που τόν απέκάλουν οι Άλλοι κριτικοί, όχι χωρίς κάποιαν ελφωσίαν Papa Sarcey, αλλά που διεκρίνεται διά τήν τόσο όρθήν του κριτικήν, και άν είχε αυτός την κριτικήν τών «Παναθηναίων», τό πιθανώτερον είναι ότι επ' εύκαιρία της παραστάσεως την όποιαν έδωσαν ό Σύλλογος τών Έλλήνων Θεατρικών Συγγραφέων συμπράττων με θήλεα μέλη του Συλλόγου τών Έρασιτεχνών, θα μας παρείχε μιαν από τας έξαιρετικάς εκείνας κριτικάς επιφυλλίδας του εις τας όποιάς επραγματεύετο όχι πλέον δι' αυτά τα έργα και την εκτέλεσιν των, αλλά δι' όποιονδήποτε άλλο ζήτημα, συναφές εν τούτοις πάντοτε με τό Θεατρον. Διότι ποίαν πράγματι σημασίαν διά την άόλυτον Τέχνην θα είχε ό,τι δήποτε και άν εγράφετο δι' έργα που εγράφησαν επίτηδες δι' ερασιτέχνας, και που έξετέλεσθησαν από ανθρώπους οι όποιοι όλοι έβαλαν τό πόδι των διά πρώτην φοράν επί της σκηνης, οι όποιοι ποτέ δέν ειχον την αξίωσιν δι' έγιναν ούτως εις μιαν ημέραν τέλειοι ήθοποιοι και οι όποιοι, δι' επραξαν τό έπραξαν άποβλέποντες εις κάποιαν παιδιάν μάλλον εις τό αυτό καθ' αυτό αξιοπερίεργον γεγονός της από σκηνης παραλάσεως τόσων γνωστών και άγώνων καθ' έαυτά χαρακτηριστικών προσώπων, ίδιως εις την ένίσχυσιν ενός Συλλόγου που κρέπει να ένισχυθή; Ενώ απεναντίας πόσην δέν θα είχαν σημασίαν διά τὰ παρ' ήμιν φιλόλογικά ήθη και με πόσην προσοχήν δέν θα επόρευε να διαβασθούν όσα ό Papa Sarcey με καλοκάγαθον αυστηρότητα θα έγραφε ίσως διά τους κοπάνους που εκουβάλησαν μερικοί δια να κατασυντηρήσουν ένα παιγνίδι διά τό έχαιρι persiflage που παρεδέχθησαν άλλοι ως μόνον βάθρον διά να ήνώνοιν τόν έαυτόν των έστω και κατά τό πάχος ενός φύλλου, σιγαροχάρτου, δι' εκείνους οι όποιοι προσβάλλοντες με την χυδαίότητα νομίζουν ότι άλλως άστειούνται διά την πρόστυχον εμπάθειαν και την ποταπήν άχαρισίαν που άτυχώς διά τόν έαυτόν των κρύπτει τό στήθος μερικών καμπούτων διά μερικούς που προσποιούνται ή και πραγματικώς θεωρούν έαυτούς ως κριτάς ενώ γίνονται άλλοι ύβριστάι; διά τόν ένα δύο εύτυχώς μόνον που εις την περιστασιον αυτήν εφθασαν και μέχρι συκοφαντίας; άκόμη και δι' εκείνους που με δγκον και έγώ δέν ήξεύρω πόσων Μπρουμέλ και πόσων ντ' Ορσαι χρησιμαδοτούν έκάστοτε τόσο κωμικά όσον άφορρά τους τύπους της κομωικής ζωής; ή και δι' εκείνους που έκλεκτοί σηήθως πρόμαχοι του ώραιου του δικαίου και του όρθου εις τὰ χρονογραφημάτά των, δέν άπισθοχώρησαν πρό ενός άδίκου επιγράμματος, άρχει ό,τι τούτο ήτο εύφρες, χωρίς να θέλησιν να ένθυμηθούν ότι τίποτε δέν εινε τόσο ώραιον εις τόν κόσμον αυτόν όσον ό όρθός λόγος, ή δικαιοσύνη και ή άλήθεια. Άλλ' ό Papa Sarcey έπαυσε που πολλού να γράφει, έγώ δ' έχω υποχρέωσιν ν' άσχοληθώ με την παράστασιν και όχι με τὰ κατ' αυτήν.

Εις τό έργον του κ. Ν. Σπανδωνή ούτος, ως θεός,

προσπαθεί ν' αποτρέψει την χήραν άνεμίαν του (Δε Άγαπητοί) να πάρη ένα άναντρον της άνδρα (κ. Γ. Τσοκόπουλος). Αυτή φαίνεται ότι πειθεται, άλλ' εδύς άμέσως φεύγει με τον μνηστήρα της, αφήνοντας εις τον θεϊον την κόρην της Λότην (Δε Αιλή Λουριώτου) ή οποία λέγει «έτσι είνε καλύτερα από μακριά θά την άγαπά πειό πολύ από κοντά δέν είνε μαμά». Και ό μύθος δηλοί, ότι ή γυναίκα, όταν φθάση εις τα 35, πρέπει να κοιμάται πέντε χρόνια κατά συνέχειαν, «διότι δέν μπορεί κανείς να φαντασθή τις άνοησίες που μπορεί να κάνει μία γυναίκα σ' αυτή την ηλικία». Το μικρόν, χάριεν και όχι χωρίς μίαν σταγόνα αισθημάτων και συγκινήσεως έργον, έχει δουλευθή ιδίως εις το μέρος της χαριτωμένης Λότης και εις το μέρος του θεϊου, εις το όποιον ό κ. Σπανδωνής μάς έδωσε την φιλοκαίριμονα και στοργικήν φάσιν της πολυαχιδούς υπάρεξής του. "Αν δουλευοῦν κάπως περισσότερον και τα λοιπά μέρη, το «35-40» θά μείνη ως εν από τα καλά «levers de rideau», έφ' όσον ιδίως εύρίσκειται ένας Σπανδωνής δια να υποκρίνεται τον Σπανδωνήν και μία τρισαχαιτωμένη δεσποινίς Λουριώτου δια να υποκρίνεται την Λότην.

Η «Πληγωμένη» του κ. Γωσήφ θέτει τοῦτον αγαπώμενον από δύο αδελφάς και αγαπώντα κατ' άρχας την μεγαλύτεραν (Δε Κ. Λεβίδου) και έπειτα την μικροτέραν (Δε Κάκια Μανιάκη), επιστρέφοντα όμως προς την πρώτην, — την όποιαν και νυμφεύεται, — κατ' άπαιτησιν της δευτέρας, ή οποία και αποθνήσκει από την έβελουδοσιαν αυτήν. Το δραματίον αυτό, έχον την δέουσαν όσον της δραματικότητας, είνε αρκετά συμβατικών και μάλλον διδακτικών, — ιδίως καθώς δέν εξαιρείται αρκετά ή ιδέα ότι ή δευτερότοκος αδελφή, ή «Πληγωμένη» της ζωής, αφού πάσχει από καρδιακήν νόσημα, θεωρεί τρόπον τινά ότι δέν έχει δικαίωμα επ' αυτής και επί της εύτυχίας. Η επέλευσις του υπήρξε καλή από τους άνα και από τον κ. Γρ. Ξενοπούλον ως παλαιόν διηγητήν, — ίσως όχι πολύ αληθοφανής όσον άφορά τον άνδρα περί σ' ή έρις, των δύο παρθένων, διότι έλησμονήθη ότι όχι όλα όσα τυχόν συμβαίνουν εις την ζωήν είνε και αληθοφανή εις το θέατρον.

Η «Μίς Τζάκσον» του κ. Δελφικατερίνη, ή οι Άθηναίοι μνηστήρες μίς πολυφώνου Άμερικανίδος την όποιαν υπεδόθη ή Δε Κ. Λεβίδου, κομψοδία όχι βέβαια με άξιώσεις, γεωτέρες τεχνουργίας και νεωτέρου πνεύματος, έδωσαν άφορμήν να παρελάσουν, από σκηνης ό κ. Ν. Δάσκαρης ως δήθεν πολύγλωσσος διερμηνεύς ξενοδοχείου, ό κ. Γ. Τσοκόπουλος ως κομψόφαλος, ό κ. Σπανδωνής ως κουλός και κοντός, ό κ. Δημητριάκοπουλος ως άόμματος, ό κ. Γ. Ξενοπούλος ως όλιγον φρενοβλαβής κλπ. κλπ.

Η όλη παράστασις ήτο ότι ήτο δυνατόν να είνε μία απόδειξις επί της σκηνης γνωστών φιλολογικών άτόμων, τα όποια άπροσοδικήτως έπαιξαν κατά το πλείστον έπιτυχώς, — μ' επί πλέον την επίδειξιν πέντε έρωσικηχιδων, της Δος Αιλής Λουριώτου, της Δος Κακίας Μανιάκη, της Δος Μαρίας Άγαπητού και της δευτεροτόκου Δος Λουριώτου, οι όποια όλα ήσαν ποζύτιμον άπόκτημα δια την έλληνικήν σκηνην άν ήτο ποτε δυνατόν να παραμείνουν εις αυτήν.

ΧΡ. ΘΕΜ. ΔΑΡΑΛΕΞΗΣ

ΕΚΕΙΝΟΙ ΠΟΥ ΦΕΥΓΟΥΝ

ΥΣΤΕΡ' από τον Ίψεν και τον Μπιέρνον απέθανε πρό όλίγων ήμερών και ό Αδωντος Στρινδβεργ, ό τελευταίος από την τριάδα των κολοσσών της Σκανδιναβικής φιλολογίας, που στο διάστημα 30 χρόνων

παρουσίαζαν ένα άδικοπο πνευματικών άνδρων, ίκανών να σκορπίση την εύεργετικήν του επίδρασι εις όλη της Ευρώπης την φιλολογίαν. Έχον έλθει — έτσι έξαφνα ήμπορεί να ειπθ κανείς — και οι τρεις για να καταπλήξουν με την επαναστατικήν όρμή τους εις τας κοινωνικώς ιδέας, να θαμβώσουν με την τέχνη τους, και να ήξουν μέσα στο θέατρο πρό πάντων μία νέα τραγική πνοή, καθ'αυτο Διονυσιακή. Και από τους τρεις αυτός δόσολο να ξεχωρίση κανείς ποιός ό μεγαλύτερος.

Γόνιμος σέ δημιουργία ποιημάτων, ιστορικών ή ψυχολογικών δραμάτων, διηγημάτων, μυθιστορημάτων, ιστορικών μελετών, αυτοβιογραφίας, ταξιδιωτικών διηγήσεων ό Στρινδβεργ το μεγαλύτερο της δόξας του μέρος το χρωσάται στην δραματική του παραγωγή και μ' αυτή έσυντάξαε περισσότερο τους συμπατριώτες του και τα πνεύματα όλων των σκεπτομένων.

Έγεννήθηκε στην Στοκχόλμη στα 1849. Η ζωή του ήταν πιο πολύ δυστυχισμένη. Έδοκίμασε διαφόρων ειδών πίκρες και δυστυχίες. Στα 1867 έγράφηκε στο Πανεπιστήμιο της Ουψάλης — μα επειδή δέν είχε τα ήλικά μέσα, αναγκάσθηκε να διακόψη τας σπουδάς του δύο φορές. Για να ζήση έγινε έσωτερικός προγυμναστής σ' ένα λύκειο. Γλήγορα όμως άπισε το Δύκειο, επειδή τον τραβούσεν ή φιλολογική εργασία. Άπισεν έντελώς και τας πανεπιστημιακάς σπουδάς και έπεδόθη στην δημοσιογραφίαν, όπου έμεινε δύο χρόνια, αφού εργάσθηκε σέ διάφορες εφημερίδες. Είχε δημοσιεύσει τότε άνωνωμάς τρία δραματικά του έργα. Στα 1874 διορίσθηκεν υποβιβλιοθηκάριος και στην θέση αυτή έμεινε έως τα 1882. Όταν πλέον είχεν έπιβληθή εις τους φιλολογικούς κύκλους και την κοινήν γνώμην με διάφορα έργα του, έδημοσίευσε (1882) το «Νέον βασιλείον», όπου προσέβαλε όνομαστικώς και μερικώς πρόσωπα. Τριμυρία σωστή έσηκώθη γύρω του από τους ήβρισμένους και από όλους τους φιλολογικούς του έχθρους, που δέν ήσαν και όλιγοι.

Ο Στρινδβεργ ήνογάσθη να φύγη από την Σουηδίαν και να λειψη χρόνια ταξιδεύοντας σέ διάφορα της Ευρώπης μέρη. Στο άναμεσαῦν εύρίσκει μόνον μία φορά στην πατρίδα του για να παρουσιάσθῃ στο δικαστήριον και ν' απολογηθῃ εναντίον της κατηγορίας, ότι είχε προσβάλει την θρησκείαν. Στα 1884, όταν έδημοσίευσε το βιβλίον του «Πανδρεμένιοι», όπου έχτυπούσε την χειραφεσίαν της γυναίκας, κατηγορήθηκε και πάλιν ως ανήθικος εξ αιτίας μερικών πολύ ρεαλιστικών εικόνων. Έπαρουσιάσθηκε στο δικαστήριον και αφού υπεστήριξεν, ότι ή γυναίκα πρέπει σ'αυτ' όλα να είνε γυναίκα και όφείλει να συμμορφώνεται με το καθήκον που της ώρισεν ή φύσις, άθωώθηκε κ' έτσι ή καταγγελία του έχρησίμευσε μόνον για να γνωρίση το βιβλίον του μίαν έπιτυχία μοναδική. Είχε νυμφενθή κάποιαν νέαν από ζωπτα, μα σέ λίγα χρόνια έχώρισαν και ό Στρινδβεργ έξωσε μόνον με τα παιδιά του. Η οικονομική στενωχρία τον άκολουθοῦσε πάντα. Στα 1892 έγραφεν ό ίδιος σ' ένα φίλο του στην Γερμανία, ότι είχε χρέη και ό θανεισάται τον τον κληρονομήσαν, ότι αν και είχαν έλθει το φθινόπωρον έκάθητο άκόμη στην έξοχήν, επειδή δέν ήμπορούσεν από άνέχεια να μετακινήη, ότι τα έργα του δέν τά έπαιξαν στο θέατρο, επειδή πάντα οι έχθροι του θά έφώναζαν πως προσβάλλει την ήθικήν, ότι δέν είχε 200 μαρκα δια να υπάγη στην Γερμανίαν, όπου τον έκαλοῦσεν ό φίλος του. Για να μπορέση να ζήση έξωγράφισεν εικόνες (έπειδή ήταν καλός ζωγράφος) και τας έπαλοῦσεν. Έσκέπτετο να γίνη φωτογράφος δια να σώση το τάλαντον του συγγραφέως. Έγελούσαν οι Σουηδοί με την

δυστυχίαν του και θά άυτόκονοῦσε λέγει ό ίδιος άν δέν είχε τα παιδιά του. Και ή δυστυχία αυτή δέν τον άφισε σ' όλη σχεδόν την ζωή του. Στο τέλος όμως της βασανισμένης αυτής ζωής είδε και ήμέρες καλλίτερες. Ένας έθνικός έρανος του έξωσάλλως κάποιαν άνεσιν και πρό όλίγων μηνών, όταν έστράτε την βζετηρίδα του, όλα τα θέατρα της Σουηδίας έπαιξαν έργα του για ν' αύξήσουν με τας εισπράξεις των τον έθνικόν έρανον. Στο άναμεσαῦν όμως άρρώστια βαρεία τον είχε καταβάλει και τον κρατούσεν άκίνητον στο κρεβάτι. Και όταν όλη ή Στοκχόλμη έπερνούσε κάτω από το στίτι του για να τον ζητακραυγάσουν, τον ήξεραν στο μπαλκόνι επάνω σέ μία πολυθρόνα, περιτοχισμένο από τα παιδιά του. Είχε φθαμβεύσει πλέον ό μεγάλος τεχνίτης και είχεν έπιβληθῃ στη συνείδησιν όλων — μα ή άρρώστια του ήταν άγίαρστική κ' έτσι απέθανεν άναγνωρισμένος τώρα από την πατρίδα του.

Τα έργα του Στρινδβεργ όλων των ειδών της δημοεργικής φιλολογίας είνε πολλά. Το πρώτο του δράμα «Α. Rome» έπαιχθηκε στα 1870. Ύστερα έγραψε την «Ερμιόνην», τραγωδίαν σέ 5 πράξεις, τον «Προγεγραμμένον», τραγωδίαν, τον «Άρνησθήσοκον» δράμα (1872). Στα 1879 εξέδωκε το «Εουθρόν Δωμίοιον», το μυθιστόρημα όπου έκαυτηρίασε την κοινωνία με πρωτοφανή βιασότητα, και που άποκατέστησεν όριστικά τον ρεαλισμόν στην Σουηδικήν φιλολογίαν. Η κριτική το έκτύπησεν άγρια — ένφ' όλιγοι το έθαύμασαν άνεπιφύλακτα — άλλ' οι συνομηλικοί του λόγιοι το άνεγνώρισαν και άνεκείφραξαν τον Στρινδβεργ διδάσκων τον τους και όδηγόν.

Κατόπιν έδημοσίευσε τον «Μαίτρ Όλόφ», δηλαδή τον Άρνησθήσοκον διασκευασμένο και με νέον όνομα. Στα 1880 «Το Μυστικόν του Ζιλλέ» και στα 1882 έπαίχθη «Η Γυναίκα του κ. Bengt». Τον ίδιον χρόνον έδημοσίευσε «το Νέον Βασιλείον», στα 1884 «Τους Πανδρεμένους», και ύστερα το Μυθιστόρημα «Τύψεις Συνειδότης», όπου χτυπάει τον πόλεμον και τον όνομάζει άπαισιον, την συλλογήν διηγημάτων «Οι Κάτοικοι του Hemsö», το μυθιστόρημα «Tshandalas», όπου ντυσείζει και στα 1887 το πρώτον από τα δυνατά και χαρακτηριστικώτερα δράματά του, «τον Πατέρα». Στα 1888 «τους Συντρόφους», και την «Δεσποινίδα Τζούλια», που το θεωρεί και ό ίδιος το άριστοεργήμα του, στα 1889 «Τους Δανειστές», τριμυκομωμώδιον. Ύστερα δύο φαντασμαγορίες: «Το Ταξίδι του Πέτρου Μπονέρ» και «Τα Κλειδιά του Ουρανοῦ». Άκόμη,

Τον «Παρία», διάλογο ντυσεικής μορφής τον «Σιμόν», κάτι σαν δραματικόν διάλογον και διήγημα άλά Πόε, την δραματική σκηνη «Η δυνατώτερη από τους δύο» και άλλα. Άπο τα τελευταία έργα του είνε τα «Αδεντ το Medsommar», το «Πάσχα», ό «Νεκρικός Χορός», που τα όνομάζει δράματα έρωσαστικά και όπου θέλει να όρση την θέσιν του άνθρώπου μεταῦ του ιδανικού και πραγματικού κόσμου.

Ο Στρινδβεργ είνε συγγραφές νατουραλιστής, της σχολής του Ζολά, και ρομαντικός μαζι. Έρευνήτης της κοινωνίας, κωμησιαστής της, άλλα και διδασκαλός της, πότε σοσιαλιστής και πότε ντυσειτής. Άπό το θεαμα των κοινωνικών παθών, των πολέμων, του ψεύδους που βασίλευει στην κοινωνικήν ζωήν, σαράεται ή ψυχή του και γι' αυτό τα περισσότερα μέρη του έργου του σπαράζουν και την ψυχήν του άναγνώστου. Είνε ό δυνατός πολεμιστής της ιδέας, που την ένκηρυγούσε παντού, όπου ενόμιεν ότι ήμπορούσε να την συναντήση και να την λατρεύση, είνε ό όνειροπόλος που έφαντάσθηκε την άναστήλωσι της βασιλείας της δικαιοσύνης και της αλήθειας. Οι τύποι του οι δραμα-

τικοί είνε πολυσύνθετοι στον χαρακτήρα, επειδή έτσι βλέπει τον άνθρωπο. Φαίνονται κάπως συμβολικοί μα είνε αληθινώτατοι, πραγματικοί.

Έκείνο που ξεχωρίζει περισσότερο από όλον το έργο του είνε ό μωσαϊσμός του. Ένόμιε την γυναίκα έπιπόδιον στην άνήρωσι και την πρόοδο του άνδρος και έπολέμησε την τάσιν της δια την χειραφεσίαν όσον ήμπορούσεν άγριώτερα και δηκτικώτερα. Άπό το πλήθος των έργων των βγαίνει μία φιλοσοφία, που πραγματικώς θαμπώνει με το φώς της. Είνε ή φιλοσοφία του έλεγκτου, που έφαντάσθηκε να γίνη άναμορφωτής της κοινωνίας για το καλό της. Και γι' αυτό ό Στρινβεργ είνε σχεδόν πάντοτε σκληρός και πικρός.

Άπό τα έργα του είνε μεταφρασμένα έλληνικά. «Η Δε Τζούλια», το «Πάσχα», οι «Τύψεις Συνειδότης» και λίγα διηγήματά του.

ΜΟΥΣΙΚΗ

Ώδειον Λότνερ — Συναυλία Μπετόβεν

ΔΕΝ είνε ή πρώτη φορά που το Ώδειον Λότνερ μάς καλεί σέ τέτοιες μουσικές άπολούσεις, χωρίς να ζητήση την εντύπωσιν με μίαν ποικιλίαν προεργασμάτων. Έτσι και προχθές, — άμείρωσε δυό όρες για την έρμηνεία του Μπετόβεν. Δυό όρες εύμορφες, γεμάτες από καλλιτεχνικές στιγμές, στο συναπάντημα θαυμασίας έκτελέσεως τριών όργάνων που έπαιξαν με εύλάβειαν και με θέρημη. Ήταν το πιάνο της κ. Λότνερ, ή βάρβιτος του κ. Μπέμερ και το τετραχορδον του κ. Σέφερ, — στα έργα Sonate op. 69 (la - majeur), Romance op. 50 (la - majeur), Romance op. 40 (sol - majeur), και Trio op. 70 N° 2 (mi p' - majeur).

Δέν ξεύρω άν για τα έργα αυτού του μάγου και άπλουστάτου συνθέτου, όσα έχουν στενόν κύκλον θέματος, και άπαιτούν δυό, τρία, τέσσερα όργανα, — χρειάζεται άπαραίτητα το βιολι. Οι διδασκαλικοί θά ελποῦν ότι χρειάζεται. Κι' ό ίδιος ό Μπετόβεν, για να το ζητήση, θά έλεγε ότι χρειάζεται. Έγώ σαν άκροατής του και σαν μελετητής του είδους της έμπνευσής του, δέν το θέλω το βιολι, δέν μου άρσσει να το άκούω. Είνε σκληρό, σαν παίζη μονοχό του, είνε όξύ, άφίνει έναν ήχο γωνιάδη, που δέν έχει καμιάν θέσιν μέσα στις αίσθήσεις και άλλήλθεντες και άλυσιδωτές καμπύλες των έργων του Μπετόβεν. Κάθε τον ουχορδία, το βλέπει κανείς, κυλά και στάζει γλυκά και άπάλότατα σαν ένα φώς πλούσιον, που μάς παρουσιάζει στους ούρανούς και στις κοιλάδες το φαινόμενον πολλών χρωμάτων, μα όχι και την έξήγησι της ένώσεως των χρωμάτων αυτών. Άς προσπαθήσασμε λοιπόν να έρμηνεύσουμε την ήχητικήν ένωσι, που δέν διαφέρει καθόλου από την ένωσι του φωτός και του χρώματος, με όσο μπορούμε τελειώτερα μέσα. Το άκουσμα του βιολιού, είνε όρασιό σαν ξεχεται από ένα μεγάλο σύνολο τέτοιων όργάνων. Ένφ' αντίθετα θά έλεγα για το πιάνο και την γλυκειάν βάρβιτον, — που έχει ένα ήχον πλατύν και παχύν και κάπως σαν άοριστώτερον και πειό μετριόφρονα.

Τα δυό αυτά όργανα είνε τόσο κατάλληλα για έργα βαθεία, που έχουν έννοιαν πόνου είτε κόπυσης. Κι' άν στο μέλλον θά έπρεπε να γίνωνται τομχώτερες τροποποιήσεις στα μέσα που διαθέτει ή τέχνη για να την φέρνουν πλησιέστερα στην αλήθειαν της ζωής, το βιολι θά έπρεπε να τελειοποιηθῃ, είτε να έμφανίζεται με μεγαλύτερον αριθμόν, άνάμεσα σέ πολυόργανων όρχήστραν.

Ύστερα από αυτά όλα, καταλήγω εις το να ειπώ ότι:

τό βιολι του κ. Σέφερ, αν δεν αφήσε στην έφημερία του Μπετόβεν, δεν προσέθεσε όμως τίποτε με τις σκληρές ήχητικές πινελιές που έχαραζε μέσα στους άπαλους πίνακάς του. Γι' αυτό είχε και μεγαλύτεραν επιτυχία η πρώτη Sonate, που έχρησίσθη μόνο ένα πιάνο και μιάν βάρβιτον, καθώς και το allegretto ma non troppo του τριτο, γλυκύτατο μελαγχολικό μέρος του δλον, εικόνα ενός χαμού εθγενικού, σαν ξεφύλλισμα λουλουδιών σ' ένα σάβανο ακίνητο και πέθαμένο, κάτω από ίσκιους διαβατικών μαύρων πουλιών.

Τέτοιες φαντασίες και τέτοια δράματα ξεδιπλώνονται μπροστά στα μάτια του ανθρώπου, σαν άκουη Μπετόβεν. Είνε ψυχικός και πνευματικός, συνδυάζει όσο λίγοι, — στην άκτινα της πνευματικής και της παρούσης ζωής, — τις δυο ισχυρότερες δυνάμεις. Σε κάνει να φαντάζεσαι και να όνειρεύεσαι, ν' ανεβαίνης σε ύψη ακολουθώντας το σοφό του πέταγμα, και ύστερα, σαν ξυπνός, να αισθάνεσαι τον βαθύτερον πόνο.

Η κ. Λότνερ έπαιξε με συγκέντρωση και με δύναμιν και με πολλήν πνευματικήν ένταση. Ένα τέτοιο χάρδεμα πλήκτρων ταπεινό και εύλαβικό έφραξε στο ήχοποιημένο αισθημα του Μπετόβεν, από έναν αισθαντικόν μαθητήν του.

Και ο κ. Μπέμερ, βαθύς, βαθύς, εκόκρηξε ένα τόσο ταιριαστό περίνευμα πυκνότερας μελωδίας, που άφινε σαν γλυκύν αντίλαλον γύρω από την καλήν εμφάνισιν της ψυχής του έργου.

Η Έλπις Καλογεροπούλου στο Λονδίον — Η Γρηγόρη Ζωή του Καλομοίρη.

ΣΤΗΝ συναυλία του Λονδίνου που προηγουμένως, η Έλπις Καλογεροπούλου είχε από τις περὶ μεγάλης της επιτυχίας του χειμῶνος. Οι Άγγλοι έσυγκινήθηκαν βαθύτατα από την ψυχικήν τέχνην της θεατρικής Έλληνίδος. Ανταποκριτής απ' εκεί γράφει αυτά τα λόγια στον «Μουσικόν Κόσμον» Παρισίων της 15ης Μαΐου. «Ξαναήλθε η Δις Καλό για να μάς δείξη τί αληθινή καλλιτέχνης ξέρει να είνε στα περὶ διαφορετικά έργα. Πάντα είνε μία νέα ευχαρίστησις να την άκούη κανείς. Έλπειτα όλος ο τύπος έγραψε τόσο έξαιρετικά γι' αυτήν». «Όμοια πλατύτερα και με όδες τις λεπτομέρειες εκείνης της καλλιτεχνικής βραδυάς, γράφει φίλος ποιητής των «Παναθηναίων» σ' ένα γράμμα του γεμάτο ένθουσιασμόν.

«Η συναυλία εδόθη στο Bechstein Hall. Ήταν ένα μεγάλο πρόγραμμα με παλιά Ιταλικά, γαλλικά, γερμανικά κομμάτια και με ένα Έλληνικό, — που έπρόκειτο να τό εκτελέση ολόκληρο η Δις Καλό.

Ο κόσμος του Λονδίνου, από τον περασμένον χειμῶνα είχε λάβη μιάν έξαιρετικά βαθειάν έντύπωσιν από την έλληνίδα Καλλιτέχνηδα, και μόλις ξαναείδε πρόγραμμά της, άφθονος έτρεξε να την ξανακούση. Η Δις Καλό άρχισε να τραγουδή με πάθος και με κάποιο μυστήριο παράξενο και άσυνείδητο, ώσάν να έξουσε στην μακρινήν εποχήν των παλαιών Ιταλικών συνθέσεων. Ήταν σαν ένα όνειρο, γλυκιά και άπαρτίγραφα έκφραστική. Στο πρώτο της διάλειμμα τό χαμαρινί της έγμισε από πλήθος θαυμαστών, δημοσιογράφων, καλλιτεχνών και κυριών. Όλοι ζητούσαν να της μιλήσουν να την θαυμάσουν από κοντά. Η διδασκαλία των έργων εξακολούθησε μέσα σε μιάν ιεράν σιωπήν. Στο τέλος κάθε τραγουδιού η αίθουσα έβούιζε από χειροκροτήματα ένθουσιασμού. Όταν ψυχροί άνθρωποι, όπως οι Λονδινάιοι, ένθουσιασθούν, είνε δραμητικώτατοι στην έκδήλωσιν τους.

Έρχεται και η σειρά της «Γρηγόρης-Ζωής» του Έλληνος συνθέτου Μανώλη Καλομοίρη, και πριν τελειώση η εκτέλεσις, νέο πλήθος όρμησ' στο άναπαυτήριο της Καλλιτέχνης. Εκφράζονται με θαυμασμόν για την άπλότητα και τό βάθος της συνθέσεώς του, και οι διάφοροι δημοσιογράφοι και ανταποκριταί παίρνουν σημειώσεις για τό όνομα ενός νέου και δυνατού συνθέτου.

Η Σπεράντα Καλό αισθάνεται διπλήν έντυχία. Έκείνο τό βράδυ έχρηκοροτούσεν ο κόσμος του Λονδίνου άπροκαίλυτα και με όλην την ελκρινειαν τους δύο πρώτους στο είδος τους Έλληνας καλλιτέχνας. Στο ξενοδοχείον, τό σαλόνι της έγμισε από λουλουδένια καλάθια, από άνθοδέμερες.

ΚΑΙ ένα επεισόδιον που έδημοσιεύθη εις την «Έλλ. Επιδέωρησιν».

Σάν εταξείδευαν, η Έλπις Καλογεροπούλου με τον συνεργάτην της Άλφρέδον Κορτό για τό Τουρ, συναντούν στο ίδιο βαγόνι τον τραπεζίτην κ. Φορτέν με την σύγγον του, από τό Άντζε. Ο Κορτό έγνώριζε τον τραπεζίτην και τους έάσθησε την Έλπίδα Καλογεροπούλου με πολλά εγκώμια.

Τότε η κ. Φορτέν της λέγει, συλλογισμένη, σαν να ένθυμειτο θαυμασίων έντύπωσιν: Να μάθετε, σεΐς που τραγουδήτε, τον Σώσια του Σοφμπερι. Τό άκουσα πρό μηνών στο Άντζε από μιάν περιφημον αοιδόν και δεν θά ξεχάσω ποτέ την άίσθησιν που μου έικμε. Ήμουν εύτυχης εκείνο τό βράδυ. Τι ψυχή και τί πάθος είχε τό τραγούδι εκείνης της Καλλιτέχνης. Είχε μιάν παράξενην μελαγχολικήν όμορφιά. Ήτο Έλληνίς η Ίσπανίς. Σπεράντα, θαρρώ, την έλεγαν.

Ο Κορτό ένθουσιάζεται και κιντάζοντας την άπαθη καλλιτέχνηδα της τεινει τα χέρια.

— Σπεράντα, λοιπόν...

Η Καλογεροπούλου άπαντά στην κυρίαν Φορτέν με φαιτεινό χαμόγελο.

— Ήμουν εγώ, κυρία μου. Έτραγουδήσα στο Άντζε τον Σωσιαν του Σοφμπερι πρό τριών μηνών. Τό όνομά μου — Σπεράντα Καλό.

Η κ. Φορτέν με δάκρυα στα μάτια χύνεται στην άγκαλιά της, την φιλεί, την σφίγγει, την κιντάζει με τόση αγάπη. Λέγει όλην την ώραν.

— Είσαυτε τόσο ώραία έκείνο τό βράδυ με τό τραγικό ύφος σας.

Ο Κορτό που είχε γνώριση βαθύτερα την καλλιτέχνηδα:

— Μα είνε πάντα ώραία...

Η Καλογεροπούλου δεν μιλούσε. Έμπροσ' στην συγγήν της περὶ αληθινής εκτιμήσεως, που έτσι άπρόοπτα ήλθε να της έπισχύση άκόμη περισσότερο την αυτοπεποίθησιν, έστρεψε συγκινημένη, γοητευμένη βλεπιά...

ΕΙ. Π. Δ'

ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ — ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ

ΕΙΣ την «Μελέτην» (τεύχος Άπριλίου) ο καθηγητής του Πανεπιστημίου κ. Ν. Χ. Άποστολίδης δημοσιεύει ώρισμώτατον άρθρον με τον τίτλον «Τέτιξ και Μύρμηξ», όπου έκτετάζει την ζωήν των δύο αυτών έντόμων διά ν' άποδείξη, ότι ο περιφημος μύθος του Αισώπου, που έχει ως ήρωας τά δυο έντομα, είνε κρυφής επιστημονικός και κάκιστος ήθικός». Προτού όμως προχωρήση ο κ. Άποστολίδης εις την άποδείξειν του, κάμνει μιάν άλλην παρατήρησιν, που αξίζει να την προσέξουμε:

«Ο μύθος ούτος κατέστη παγκόσμιος, ούχι ένεκα της αλήθειάς του, άλλ' ένεκα του σκοπούμένου. Ο

Λαφονταίν τον μετεγλώτισεν εις την γαλλικήν, καταστήσας τοΐτον έτσι γνωστότερον, και παρ' ήμιν δ' έτσι ο μύθος εκ του γαλλικού μεταφρασθείς έγένετο δημοτικώτατος. Μόνον ο Έλλην ποιητής χάριν του μετρού υπέπεσεν εις έν σπουδαιώτατον λάθος. — Τό ποιήμα του άρχίζει:

Καλοκαίρι κ' άνοιξι,
Όταν ήσαν τα λουλουδία,
Ο τρελλός ο τζιτζικας
έπερνούσε με τραγούδια.

«Διδάσκει δηλαδή εις τά παιδια ο ποιητής, ότι ο τέτιξ φάλλει την άνοιξιν, ένφ και ο τελευταίος των χειρικιών γνωρίζει ότι άναφάνεται, μόνον διαν άρχισή το θέρος...»

Η παρατήρησις αυτή του κ. Άποστολίδου δίνει άφορμήν να συλλογισθί κανείς, ότι τέτοια λάθη αποτελούν ένα από τά κυριώτερα συστατικά των έργων των νεωτέρων Έλλήνων ποιητών και λογίων, που συχνά — πικρά δείχνουν τρομεράν άγνοιαν και των πιο κοινών φυσικών φαινομένων ή πραγμάτων, έπειδή πολύ λίγο — όχι βέβαια όλοι — προσέχουν και μελετούν την φύσιν. Η άπροσεξία αυτή και τό ταίρι της, η άκυριολεξία, όργιάζουν, αλήθεια, εις την Νεοελληνικήν φιλολογίαν τόσο, που να κατανοών χαρακτηρηστικά γνωρισμάτα της.

Καθώς άποδεικνύει ο κ. Άποστολίδης ο μύθος του Αισώπου είνε «κάκιστος ήθικός», επειδή είνε «κρυφής επιστημονικός», δηλαδή άλλωθώς φέρονται στην ζωήν ο τέτιξ και ο μύρμηξ κ' άλλωθώς τους παρουσιάζει ο μύθος. Και πολύ δικαίως τζιτζι ο κ. Άποστολίδης να «διαγραφή» ο μύθος αυτός εκ του διδακτικού προγράμματος, άφου τό επιστημονικόν ψέμα γεννίει την ήθικην ζημίαν.

ΕΙΣ την «Ακρόνα» (1ης Μαΐου), την μηνιαίαν κωμικήν επιδέωρησιν, ο άνθυποφροντιστής του Β. Ναυτικού κ. Σ. Γοργορίνης δημοσιεύει τό Β' άρθρον του — με άρκετον χιούμορ γραμμένον — της σειράς «Έφευρέται επί Όθωνος». Η μανία των έφευρέσεων, των πλέον παραδόξων και άπραγματοποιήτων, κατεΐχε φανταί τον Έλληνας κατά την βασιλείαν του Όθωνος εις βαθμόν μεγαλύτερον από σήμερον. Ο έφευρέτης με τον όποιον άσχολείται ο κ. Γοργορίνης είνε ο Χριστόδουλος Γεωργίου Κεσανειός — πύρρυστοκάμενος εις τό καφενέιον του Κυριακού Γεωργοπούλου, Σμυρναίου» καθώς έγραφεν ο ίδιος κάτω από την υπογραφήν του. Η έφευρέσις η πιο σωστά αι έφευρέσεις του Κεσανειός περιγράφονται πληρέστατα εις την άναφοράν που υπέβαλεν εις τον Όθωνα και που εύτυχώς περιεσώθη έως σήμερον διά να την δημοσιεύση ολόκληρον ο κ. Γοργορίνης. Παίρνομεν τό πιο ούσιαστικόν μέρος της:

«... Η μὲν μία είνε μύλος τις μηχανικός, με όλίγα εργαλεία, με τέσσαρα, η με δυο μόνον άλογα ζώα, με δικώ η με δώδεκα πέτρας, και με την δύναμιν αυτών των ζώων να γυρίζουν όλοι αι πέτρας, και να άλέθουν εις ένα νυχθίμερον, αν με δικώ πέτρας κοιλιά της Κωνσταντινουπόλεως έκάτοιν, αν δε δώδεκα έκάτοιν πενήκοντα, περὶ της οποίας έλλίψω εις όλίγον διάστημα καιρού να κατανήση να γίνη και αυτοκίνητος και της οποίας τά εργαλεία τά χρεωδέστερά τά είχαν κατασκευασμένα διά να τά φέρω μαζί μου, πλην κακῆ μου τύχης, σήμερον στεκόμια εις Κωνσταντινούπολιν, διότι ο τεχνίτης αυτών δούλος της Κραταιότητας σου Βασιλείας, κατατρεχθείς δι' αυτά παρὰ τό τυραννίτην καλετάν πασιά, και δενοπαθήσας, έβλήθη εις

τό κάτεργον κακώς έχων σιδηροδέσιμος, όπου και εκάθησα ήμέρας τριάκοντα τρεις είνε η πλέον άσειοτέρα (!) διήγησις των συμβεβηκότων του δούλου της: η δε άλλη είνε μηχανή τις, ήτις θέλει κινει έν πλοτον τόσο, όσον κινείται έλαίω τό βαπόρι, όμως χωρίς φωτιάν και σπρίτζ, άνεξόδως, με δύναμιν όλίγων ανθρώπων άκοινάσιτος: η πρώτη μηχανή του μόλου θέλει φανή ικανή διά να άποδείξη την εκτέλεσιν της δευτέρας τρανώτατα: τοΐτο υπάρχει τό δουλικόν μου ζήτημα, Κραταιώτατε Βασιλεύ κιλ. 1835 Άπριλίου 10.»

«Περὶ της τύχης της άναφοράς του Κεσανειός — προσδέτει ο κ. Γοργορίνης — ταύτην μόνον την πληροφορίαν δυνάμεθα να μεταδώσωμεν ότι η Άντιβασιλεία, συντάξασα γεγραμνάσι περίληψιν αυτής, κατεχώρησε την περίληψιν ταύτην όπισθογράφως, βεβαίως διά να λάβη γνώσιν ο Βασιλεύς, άλλ' όχι και διά να συμμορφωθί.»

ΕΙΣ τάς «Αθήνας» (9 Μαΐου) ο κ. Θεόδ. Βελλιανίτης, παίρνοντας άφορμήν από την γνώμην, που έφριξεν η ίδια αυτή έφημερίς, να στηθούν εις τό Ζάππειον «προτομαί και άνδριάντες των έπιφανεστέρων άνδρών της νεωτέρας Ελλάδος» προτείνει να στηθί η προτομή του Άχιλ. Παράσχου, που είνε «ποιητής κατ' έξοχήν Αθηναίος», άφου η προτομή του Σολωμού θ' άνεγερθί με τον έρανον που έπροκήρυξεν έν περιόδικόν. (Δηλαδή τά «Παναθηναία». Τό ποσόν όμως που χρεώζεται δυστυχώς δεν συνεπληρώθη άκόμη). Κανείς δεν άντικρούει την γνώμην του κ. Βελλιανίτου να στηθί άνδριάντες και στον Παράσχο, άν και μπορούσαν να προηγηθούν ο Βαλιωρίτης, ο Ζαλοκώστας, ο Τυπάλδος, ο Μακροκάς, ο Τερτσέτης, κ' ο Παπαρηγόπουλος άκόμη. Για να υποστηρίξη όμως τη γνώμην του ο κ. Βελλιανίτης λέγει άρκετά θαυμάσια πράγματα:

«Τά εθνικά ιδεώδη, τά όποια σκοπόν είχαν την συμπλήρωσιν του έργου της άπανάστασεως και την άποκατάστασιν της έλληνικής φυλής, ήτις τότε έσειε την σημαίαν της μεγάλης ιδέας, εδρον τον περιπαθέστερον ψάλην των εις τον Άχιλλέα Παράσχον. Οτι ήσθάνετο η φυλή ανέδιδεν εις έλεγεία, εις ποιήματα, εις θρήνους, εις άρμονικούς κλαυθμούς, εις φλογεράς άόδους, εις μικρούς σαρκασμούς η λύρα του Αθηναίου ψάλτου. Πάσα εθνική χαρά και πάσα εθνική όδύνη θά έβρισκε την άπήχησιν εις την ψυχήν αυτού... Είνε οι σίχτοι του η εικών μιάς ολόκληρου έποχής, η όποία έζησε με έν μεγάλο όνειρον και η όποία εΐδε μαρνανθείσαν κάθε έλλίδα αυτής. Διά τοΐτο φέρει την μελαγχολίαν και την θλίψιν, ήτις ήτο η μελαγχολία και η θλίψις της έποχής.»

Αυτά λέγει ο κ. Βελλιανίτης: άλλ' η προσεκτική μελέτη του έργου του Παράσχου και της έποχής του οδηγεί στο συμπέρασμα ότι ο ψευτορομαντισμός του ποιητού δεν ήταν σε άναλογία με την ζωή του έθνους. Και εξακολουθεΐ ο κ. Βελλιανίτης:

«Την μελαγχολίαν και την θλίψιν φέρουσιν επίσης και τά άσματα εκείνα, αινα ένέπνευσαν αυτώ έρωτα (Σημ. φαντασθίτε έρωτα, που έμπνέουν στον ποιητήν έρωτα, και όχι από τά έμπνέει στον ποιητήν ο έρωας) άλλά την ποιητικήν και άβραν εκείνην μελαγχολίαν, ήτις είνε σύμφωνος με τον Έλληνα κινδ χαρακτηρηστικά και η όποία καλύπτει την ψυχήν παντός, όστις ήσθάνθη τους στεναγμούς και τους πόνους του πρώτου έρωτος. Τους έρωτικούς αυτους στεναγμούς και τους έρωτικούς αυτους πόνους τους έψάλλαμεν όλοι ότε ήνθει άκόμη η νεότης ήμών.»

Ο κ. Βελλιανίτης όρισμένως έμπνέεται άκόμη, διαν γράφει, από τον Παράσχο και μόνον και δεν μελετά

καθόλου τὸν Ἑλληνικὸν χειρῶν. Τὸ ἄρθρον τοῦ αὐτοῦ φαίνεται ὡς καθυστερηθὲν ἀπὸ τὴν ἐποχὴν τοῦ Παράσχου, καὶ θὰ ἦταν κρίμα ἂν δὲν ἐδημοσιεύετο.

ΕΙΣ τὴν «*Ἐστία*» (12 Μαΐου) δὲ διδάκτωρ τῆς Φιλολογίας κ. Θ. Χατζηαράπη καθηγητῆς, ἐκδότης «τῶν καθ' Ἡρῶ καὶ Λεάνδρον καὶ τῆς Θεοκρατείας Βουρίνης» δημοσιεύει μετὸν τίτλον «*ἡ Φρόνη*» τὴν δὴλοσι αὐτῆ:

«Σχετικῶς μετὸ δοκιμαζόμενον ἐπὶ σκηνῆς δράμα τοῦ κ. Πολέμη «*ἡ Φρόνη*» δηλῶ δὲι πρῶτος ἐν Ἑλλάδι ἐπραγματεύθη τὴν ὑπόθεσιν ταύτην ἐν τῷ Ἡμερολογίῳ τῆς ἀδελφῆς μου θεοποινίδος Ἀναστασίας Χατζηαράπη τοῦ ἔτους 1906 ἐν διαρκείῳ δράματι μου, ἐν ᾧ παραλαύνοισι ἐπὶ σκηνῆς ὅλοι οἱ μεγάλοι ἄνδρες τῆς τότε ἐποχῆς, καὶ αὐτῆ ἡ ἐποχῆ των, ἀνάγκη δ' εἶναι ἡ κρίσις τὰ ἔχη ὑπ' ἑαίρε τοῦτο. Ἴδου καὶ τῶν στίχων μου τινές:

Ὑπερεΐδης (ὁ ρήτωρ)

Τῆς Βοιωτίας κόρη γλυκεία
Σειρῆν καὶ Μούσα ἐρωτική,
τοῦ Πραξιτέλους χροῦθι Κνιδία,
τετάρτη χίρις μου θελκτική

Κρίνα σοὶ φέρω, γλυκεῖς ναρκίσσους
καὶ ῥόδα, φύλλα χλωροῦ κισσοῦ
συλλέξας ταῦτα εἰς παραδείσους
τοῦ καλλιγρόου μας Κηφισσοῦ κτλ.

Μενάνδρος (ὁ κωμικός)

Ἔρωσ, Ἔρωσ ἀνίκητ' ἐν μάχῃ
εἰς παρθένου σεμνῆς παρθεῖς
μαλκάς ἐνεδρεῖων τοξέβεις
πρὸς καρδίας τῶν νέων χροῦσας...
Σὺ τὸν πόντον περᾶς τροπαιοῦχος
κραταιὸς βασιλευεῖς τῆς γῆς
καὶ εἰς τὸν Ἄδην κατῆλθες ἀκόμη
τὸν ἀγέλαστον σὺ νικητῆς! κτλ.

Ἐλπίζομεν ὅτι «*Φρόνη*» τοῦ κ. Πολέμη δὲν θὰ εἶναι οὔτε τετάρτη ἐξαδέλφη τῆς Φρόνης τοῦ κ. Χατζηαράπη, πού ἀδικεῖ καὶ τὸν Σοφοκλῆ, ἀφοῦ τοὺς στίχους αὐτοῦ γιὰ τὸν Ἔρωτα τοὺς βάνει στὸ στόμα τοῦ Μενάνδρου τοῦ.

ΕΙΣ τὸν «*Μορεῶν*» (6 Μαΐου) δημοσιεύεται περίληψις τῆς διαλέξεως πού ἔκαμεν δ κ. Λαμπάκης, ὁ Γεν. Γραμματεὺς τῆς Χριστιαν. Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας, στὴν Τρίπολι γιὰ τὰς «Χριστιανικὰς Ἀρχαιοτήτας τῆς Τριπόλεως καὶ τῶν πέριξ.» Ὁ Χριστιανικὸς ἀρχαιολογικὸς θησαυρὸς πού ὑπάρχει στὰ μέρη αὐτὰ κατὰ τὸν κ. Λαμπάκην εἶναι ὁ ἑξῆς:

Εἰς τὸ διάσημον Δεοντάριον, τὴν ἔδραν τοῦ Δεσπότου τῆς Πελοποννήσου Θωμᾶ τοῦ Παλαιολόγου, ἀδελφοῦ τοῦ τελευταίου αυτοκράτορος τῆς Κωνσταντινουπόλεως Κωνσταντίνου τοῦ Παλαιολόγου, ὁ περιήρημος Βυζαντινὸς Νεὸς τῶν Ἀγ. Ἀποστόλων μετ' τὸν σφραγισμένον κομψότατον αὐτοῦ κοσμητῆρι τῶν διαστύλων, ἄφ' οὗ ναοῦ ἀνέπεμψε ποτὲ εὐχὰς ἡ ἐπέραστος ἡγεμονίς Σοφία, κόρη ἀκριβῆ τοῦ Δεσπότου Θωμᾶ, Ἀυτοκράτειρα κατόπι τῆς Ρωσσίας καὶ σύζυγος τοῦ Τσάρου Ἰβάν τοῦ Τρομεροῦ.

Εἰς τὸ Πιάλιον αἱ χριστιανικαὶ ἀρχαιοτήτες τῆς Τεγέας μετ' τὸ περιήρημον εἶρημα τοῦ οὐρανικοῦ συμβόλου τῆς Ἀποκαλύψεως.

Εἰς τὴν μονὴν τῶν Τσιπιανῶν τὸ πολῦτιμον ἱερὸν διάστῦλον τῶν πρώτων χριστιανικῶν χρόνων.

Εἰς τὴν σταυροπηγιακὴν Μονὴν τῶν Βαρσῶν τὰ κομψότερα ἀνάγλυφα κοσμήματα τοῦ Ἡ' αἰῶνος καὶ τὰ ἐν σταυρῷ γράμματα.

Εἰς τὴν Μονὴν τῆς ἐπάνω Χρέπας αἱ περιέρχοι δι' ἀκίδος ἐπιγραφαὶ τοῦ ΙΣ' αἰῶνος καὶ αἱ ἐν χειρογράφῳ κώδικι ἀπλαι, ἀλλὰ πολῦτιμοι, συμβολαὶ εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς ἐθνικῆς ἡμῶν καλλιγενεσίας.

Αἰεζοῦν νὰ διαβασθῶν:

«*Ἀλλή*» (τεῦχος Μαΐου): Σονέττο, Γιάννη Περγιαλίτη. — Σ. Σιμπούρν, Madonna mia.

«*Ἀλευὼν*» (τεῦχος 195 Μαΐου): Π. Ρεδιάδη, Ἐφεδρεία Ἀξιωματικῶν τοῦ Β. Ναυτικοῦ ἐκ τοῦ Ἐμπόρ. Ναυτικοῦ. — Η. Κανελλοπούλου, Ἐκθεσις τοῦ περὶ τὴν γῆν περίπλου τοῦ «*Ναυαρίνου*».

«*Ἀσλίον τῆς Βιομηχανικῆς καὶ Ἐμπορικῆς Ἀκαδημαίας*»: Θ. Βαρούνη, τὸ ἐπιτελεσθὲν ἔργον τῆς Χημείας.

«*Ὁ Καλλιτέχνης*». (Τεῦχος Μαΐου): Χάρη Ἐπαχτίτη, Μῆης (ποίημα μετὰ πολλὰς ἰδιωτικὰς λέξεις). — Α. Παπαδιαμάντη, Δύο ἀνέκδοτα διηγήματα, πού δὲν προσθέτουν ἀπολύτως τίποτε στὸ ἔργο τοῦ.

«*Μελέτη*» (τεῦχος Ἀπριλίου): Γ. Σωτηριάδη, Ἡ ἀρχαιολογία ἐν Ἑλλάδι κατὰ τὸ 1911.

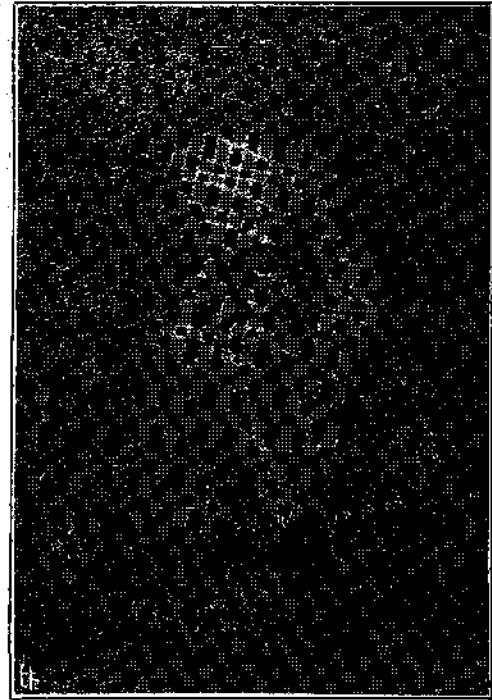
«*Ὁ Νουμάς*» (5 τοῦ Μᾶη): Κ. Ι. Φριλλέγγου, Ἀσμία Ἀσμάτων, μετὰφρασις, πού μοροῦσε νὰ ἦταν καλύτερη καὶ μετὰ δίχως παραλείψεις στίχων τοῦ ἀρχαίου κειμένου. — Edgar Poe, ἡ Δεωνόρα (μετὰφρασις).

«*Νέα Ζιὼν*» (τεῦχος Μαρτίου — Ἀπριλίου): Ἀρχιμ. Ἀρχιερατικῆς, ἡ Ἠθικὴ τῶν Ἑλλήνων φιλοσόφων καὶ ἡ χριστιανικὴ ἠθικὴ. — Ἰωάν. Φωκυλίδου, Ἡ Τερισχὸ ὑπὸ τοπογραφικῆν καὶ ἱστορικῆν ἐποχῆν.

«*Χαραυγὴ*» (30 Ἀπριλίου): Ἡλ. Σκαῦρον Παιδαγωγικὰ Ζητήματα. — Δημ. Βουτουρᾶ, ὁ γέρο-Ἀτσιγγανός, διήγημα. — ΣΤΑΥΡΟΣ ΛΑΜΠΕΤΗΣ

ΧΡΟΝΙΚΑ

Ο φιλόσοφος κληρικὸς, πού ἡ ἀνεργεῖς τοῦ ἀνδριάντος του εἰς τὴν γεννέθειάν του ἔγινεν ἀφορμὴ τόσοσ θυρόβου κατὰ τὰς ἡμέρας αὐτὰς, γεννήθη εἰς τὴν Ἄνδρον τὴν 19 Ὀκτωβρίου 1784. Ἡ οἰκογενεὶά του ἦτον ἀρχαία καὶ ἐπίσημος. Ἐμαθῆτευσεν εἰς τὰς Κυνδωνίας 18 ἐτῶν χειροτονήθη διάκονος καὶ ἐστάλη εἰς τὴν Πίζαν, ὅπου ἐπορεύσασε φιλοσοφίαν καὶ φυσικομαθηματικὰς ἐπιστήμας καὶ κατόπι εἰς τὸ Παρίσι θεολογίαν. Τὸ 1810 ἐπῆγεν εἰς τὴν Σμύρνην ὡς καθηγητῆς τῆς Ἐθαγγελικῆς Σχολῆς καὶ ἔπειτα εἰς τὰς Κυνδωνίας. Ἐγινε μέλος τῆς Φιλικῆς Ἐταιρείας καὶ εἰργάσθη πολὺ κατὰ τὴν Ἐκανάστασιν. Τὸ 1835 ἴδουσεν εἰς τὴν Ἄνδρον οἰκοτροφειὸν καὶ εἰς τοὺς 600 μαθητὰς του ἐδίδασκεν ὁ ἴδιος φιλολογίαν καὶ φυσικομαθηματικά. Τοῦ προσεφέρθη καθηγητικὴ ἔδρα εἰς τὸ Πανεπιστήμιον, ἀλλὰ δὲν τὴν ἐδέχθη. Μερικαὶ ἰδιαιτερεὶαι θεοσεβειαν, ἐχωρευτηρίσθησαν ὡς ἀθεϊστικαὶ καὶ διὰ τοῦτο καθηρέθη ἀπὸ τὴν Ἱ. Σύνοδον καὶ ἐξωρίσθη εἰς τὴν Σκιάθον καὶ ἐκεῖθεν εἰς τὴν Θῆραν. Μετ' ὀλίγον ἐφυγε διὰ τὴν Ἀγγλίαν, ὅπου ἔμεινε μέχρι τοῦ 1844. Ἐπέστρεψεν εἰς τὴν πατρίδα του, ἀλλὰ τὸ 1852 κατηγορήθη καὶ πάλιν ὡς ἀθεϊστικῆς καὶ καταδικάσθη εἰς 25 μηνῶν φυλάκισιν. Ἀπέθανεν εἰς τὴν φυλακὴν τῆς Σύρου τὴν 12 Ἰανουαρίου 1853. Ὁ Καίρης ἦτον εὐλαττικὸς ρήτωρ καὶ συνέγραψε πολλὰ βιβλία, ἐκ τῶν ὁποίων ἐξεδόθησαν «*Στοιχεῖα Φιλοσοφίας*», «*Θεοσεβεία*» «*Προσευχαὶ*» καὶ κατὰ τὸ 1875 ἐκ χειρογράφων του «*Φιλοσοφικὰ καὶ Φιλολογικά*». Πολλὰ ἔργα του

Θεοφιλοσ Καίρης
Παλαιὰ εἰκονογραφία ἀνήκουσα εἰς τὴν κ. Ἑλένην Πετρίτου

εὐρίσκονται χειρογράφα εἰς χεῖρας διαφόρων. Οἱ Ἄνδριοι τὸν θεωροῦν εὐεργετὴν τῆς χώρας των καὶ διὰ τοῦτο ἤθελαν νὰ στήσουν τὸν ἀνδριάντα του. Νομίζομεν δὲι ἀδίκως ἐσηκώθη τόσοσ θυρόβος, τοῦλάχιστον ἀπὸ μερικὰς ἑφημερίδας.

ΕΙΣ τὴν Ἀγγλίαν ἐωρτάσθη ἡ ἐκατοναετηρίς τῆς γεννήσεως τοῦ ποιητοῦ Ροβέρτου Μπράουνινγκ, πού ἐγεννήθη τὴν 7 Μαΐου 1812 καὶ ἀπέθανεν εἰς τὴν Βενετιαν τὴν 16 Δεκεμβρίου 1889. Ὅλα τὰ φιλολογικὰ περιοδικὰ ἀφιερώνουν ἄρθρα καὶ μελέτας εἰδικὰς διὰ τὸ ἔργον τοῦ ποιητοῦ αὐτοῦ, πού τὸ ὄνομά του εἶναι γνωστὸν εἰς τὸ Ἀγγλικὸν κοινὸν ὅσον καὶ τοῦ Τέννyson. Ἐνας ἐκδοτικὸς ὄμιλος δημοσιεύει εἰς ὠραίαν δεκάτομον ἐκδοσίαν ὅλα τὰ ἔργα του, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ μερικὰ ποιήματα, πού δὲν ὑπῆρχον εἰς τὰς προηγουμένας ἐκδόσεις. Ὁ Μπράουνινγκ, καθὼς λέγει ὁ ἔξοχος Ἀγγλος κριτικὸς Edmund Gosse, εἶναι κατ' εὐθείαν ἀπόγονος τῶν ρομαντικῶν συγγραφέων τῆς ἀρχῆς τοῦ 19ου αἰῶνος, ὅπως καὶ ὁ Τέννyson. Ὅταν κατὰ τὸ 1832 ἐδημοσίευσε τὸ πρῶτον του ἔργον τὴν «*Παυλίαν*», προσεέλιπεσ ἀριθμὸν θαυμαστῶν μικρῶν μὲν, ἀλλὰ μεγάλης ἀξίας. Ὁ Κάραυιλ, ὁ Λαίβ Χιούιτ, ὁ Βόρτσφορθ, ὁ Δίκενς καὶ ἄλλοι ἐχαιρέτισαν κατόπι μ' ἐνθουσιασμὸν τὴν δημοσίευσιν τοῦ «*Παρακῆλου*». Ἡ μεγάλη ὄμιος φήμη τοῦ Μπράουνινγκ ἤρχισε μόνον κατὰ τὸ 1868-69, ὅταν ἐδημοσίευσε τὸ βιβλίον του «*The Ring and the Book*». Ἀπὸ τότε ἔως τὸν θάνατόν του, λέγει ὁ Gosse, ἔμεινε «*διανοητικὴ δύναμις* πρώτης τάξεως». Ἄν καὶ προέτρεξε πολὺ τῆς ἐποχῆς του ὁ Μπράουνινγκ, ἐγγώρισε μολταταῦτα δημοτικότητα σχεδόν ἴσην μετὰ τοῦ Τέννyson. Κατὰ τὰ

τελευταία πενήτηντα ἔτη τὸ ὄνομά του, δταν γίνεται λόγος διὰ τὴν ἀγγλικὴν ποίησιν, εὐρίσκειται εἰς τὴν πρώτην γραμμὴν, καὶ ἡ φήμη του ἀξάνει ἀδιακόπως. ἔχει σήμερον θαυμαστὰς φανατικούς. Εἰς τὰ 1846 ἐνωμφύθη τὴν Ἑλισσάβετ Μάρετ, πού τὰ περιήρημα ποιήματά της «*Σονέττα ἀπὸ τὰ Πορτογαλλικά*» τὴν ἀνέδειξαν μίαν ἀπὸ τὰς μεγαλυτέρας ποιητριάς τοῦ περασμένου αἰῶνος.

Η Γαλλικὴ Ἀκαδημία, τὸ μέγα βραβεῖον τῆς Φιλολογίας ἐκ 10,000 φρ. τὸ ἀπένευεν ἐφέτος εἰς τὸν κ. Ἀνδρέαν Λαφόν διὰ τὸ μυθιστόρημά του «*Ὁ μαθητῆς Ζιλ*». Ὁ Λαφόν, πού ἐκτός τοῦ βραβευθέντος ἔργου του εἶχεν ἐκδόσει προηγουμένως καὶ δύο ποιητικὰς συλλογὰς «*τὰ Ἐπαρχιωτικά τραγούδια*» καὶ «*τὸ Φτωχὸ σπίτι*», ἦτον ἐντελὸς ἀγνωστὸς εἰς τοὺς φιλολογικοὺς κύκλους. Καθηγητῆς εἰς ἓνα σχολεῖον τοῦ Νεϊλλύ, ὅπου μένει καὶ ὁ Ἀκαδημαϊκὸς Μαυρίκιος Μπαρρῆς, ἔλαβε τὸ θάρος μίαν ἡμέραν καὶ ἐπεσκέφθη τὸν Μπαρρῆς διὰ νὰ τοῦ ζητήσῃ τὴν προστασίαν του ὑπὲρ τοῦ βιβλίου του εἰς τὴν Ἀκαδημίαν. Ὁ Μπαρρῆς ἔλαβεν ἐνδιαφέρον διὰ τὸν Λαφόν, τὸ βιβλίον τοῦ ἤρρεσεν. Ἐτυχε νὰ τὸν γνωρίσῃ καὶ ὁ Μπουρζέ, πού ἐχορημάτισε καθηγητῆς του. Ἡ προστασία αὐτῆ τοῦ ἐξησφάλισε τὸ βραβεῖον, πού τὸ διεφιλονέικησεν εἰς τὴν συνείδησιν τῶν Ἀκαδημαϊκῶν καὶ ὁ Φρανσις Ζάμ. Ὁ Λαφόν εἶναι 29 ἐτῶν καὶ τὸ βιβλίον του «*Ὁ μαθητῆς Ζιλ*» μία διήγησις, αὐτοβιογραφία σχεδόν, ὅπου ἐξιστορεῖται ἡ ζωὴ ἐνὸς παιδιοῦ ἔνδεκα-δέκα ἐτῶν. Εἶναι γραμμῆνον μετὰ πολλὴν χάριν.

ΕΙΣ τὸ μουσεῖον τοῦ Λούβρου ἐγκαινιάσθησαν αἱ νέαι αἰθούσαι διὰ τὴν ἐγκατάστασιν ἔργων προερχομένων ἀπὸ τὴν Ἄνω Ἀνατολήν. Εἰς τὰς δύο πρώτας αἰθούσας ἐποποθετήθησαν ἔργα, πού ἠμποροῦν νὰ διομασθοῦν ὁ πρόλογος τῆς κινεζικῆς καὶ ἰαπωνέζικῆς τέχνης: δηλαδὴ ἔργα τῆς ἑλληνοβουδαϊκῆς τέχνης πού τὴν κατέστησαν γνωστὴν κυρίως ἀπὸ στωλοὶ τοῦ Φουσεῖ εἰς τὴν Gandhara κατὰ τὸ 1897, τοῦ Πεγιδ εἰς τὸ σινικὸν Τουρκεστάν κατὰ τὸ 1906 — 1908. Τὰ περιέρχο γλυκτὰ — κομμάτια ἐπὶ φρεῖς, ἀγαλμάτια ἀπὸ ὀκτὴν γῆν — πού τὰ ἔφεραν ὁ Φουσεῖ ἀπὸ τὴν κοιλιάδα τοῦ Ἰνδοῦ ποταμοῦ δειχνοῦν τὴν κατάστασιν εἰς τὸ διαμερίσμα αὐτὸ κατὰ τὸν 1ον αἰῶνα π. Χ. τῆς βουδιστικῆς τέχνης ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῶν παραδόσεων καὶ τῶν καλλιτεχνῶν πού ἦλθαν ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα. Τὰ γλυκτὰ καὶ τὰ ἔργα τῆς ζωγραφικῆς πού ἀνευρέθησαν ἀπὸ τὸν Πεγιδὸ χρονολογεῦνται τὰ περισσότερα ἀπὸ τὸν 8ον ἔως τὸν 1ον αἰῶνα καὶ δειχνοῦν τὴν ἀνάπτυξιν τῆς τέχνης αὐτῆς κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ μεσαῖου αἰῶνος.

Τὸ τμήμα τῆς ζωγραφικῆς τοῦ μουσεῖου τοῦ Λούβρου ἀπέκτησε τελευταίως μίαν θαυμασίαν εἰκόνα τοῦ μεγάλου ζωγράφου Τζοβάννι Μπελλίνι. Ἡ εἰκὼν παριστᾷ τὸν Χριστὸν ἐπιλόγοντα καὶ εἶναι ἔργον τῆς νεότητος τοῦ Μπελλίνι. Ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν καμία δημοσία συλλογὴ δὲν εἶχεν ἀποκτήσει ἔργον τόσοσ ἐνδιαφέρον, πού τὸ χαρακτηρίζει μὰ βαθεῖα ὠραιότης καὶ πού γεννᾷ εἰς τὸν θεατῆν δυνατὴν συγκλίησιν. Ἡ εἰκὼν αὐτῆ ἠγοράσθη 75000 φρ.

Η ΜΟΔΑ

Η πληθώρα ἐπικαιρῶν πραγμάτων μᾶς ἀναγκάζει ν' ἀναβάλλομεν τὴν στήλην αὐτὴν διὰ τὸ ἐρχόμενον τεῦχος.

ΠΟΛΙΤΙΚΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ

1-15 Μαΐου

ΓΕΓΟΝΟΣ θλιβερόν, ὃ αἰφνίδιος θάνατος τοῦ βασιλέως τῆς Δανίας Φρειδερίκου, ἀδελφοῦ τοῦ βασιλέως μας, πού εἶχεν ὡς ἐπακόλουθον τὴν βιαστικὴν ἀναχώρησιν τοῦ βασιλέως Γεωργίου εἰς Κοπεναγὴν διὰ τὰ παρασταθῆ εἰς τὴν κηδεῖαν τοῦ ἀδελφοῦ Του, ἐπέβρεγεν ἀναγκαστικῶς καὶ τὴν ἀναβολὴν τῆς ὑπουργικῆς μεταρρυθμίσεως, πού ἡ πραγματοποίησις τῆς ἐθεωρεῖτο πλέον ὡς βεβαία. Ἡ ἀναβολὴ αὕτη, πού δίδει πάλιν ἐλευθερίαν εἰς τὴν δημιουργίαν διαδόσεων, ὅσον ἀφορᾷ τὴν προτίμησιν τῶν διαφόρων προσώπων διὰ τὴν συμπλήρωσιν τοῦ Ὑπουργείου, δὲν ἀλλάζει καθόλου τὴν πολιτικὴν μας κατάστασιν ὑπὸ τὴν στενωπὴν ἐσωτερικῆν ἐποπὴν ἀναγκάζει ὅμως ὅλους ἀδιακρίτως νὰ ἀπασχολοῦνται μόνον μὲ τὸ Κρητικὸν ζήτημα καὶ νὰ προσπαθοῦν νὰ μαντεύσουν τί εἶναι πιθανότερον νὰ γίνῃ κατὰ τὴν 19ῃν Μαΐου, ὅτε θὰ ἀνοίξῃ ἡ Βουλὴ.

Ἐφ' ὅσον πλησιάζει ἡ ἡμέρα αὕτη, τόσον κάποια βαθεῖα ἀγωνία συνεχεῖ τὰς ψυχὰς ὄλων. Κανεὶς δὲν ἤμπορεῖ ν' ἀρνηθῇ ὅτι ἡ 19ῃ Μαΐου θὰ εἶναι ἡμέρα κρίσιμος. Ἰκανοὶ Κρητῆς πληρεξούσιοι ἐφορῶνται εἰς τὰς Ἀθήνας διὰ νὰ εἰσέλθουν εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Βουλὴν, ὡς Ἕλληνας πλέον βουλευταὶ καὶ ἐκτελεσταὶ τῶν ρητῶν ὁδηγῶν πού ἔλαβον ἀπὸ τὴν Κρητικὴν Συνέλευσιν, νὰ μὴ ὑποχωρήσουν πρὸ οὐδενὸς μέσου παρεμποδίσεως τῆς εἰσόδου τῶν.

Μία ἐπιστολὴ τῶν, πού ἐδημοσιεύθη εἰς Ἀθηναϊκὰς ἐφημερίδας εἶναι πολὺ ἐκφραστικὴ καὶ δίδει καθαρὰν τὴν ιδεάν τῆς μελλούσης ἐνεργείας τῶν Κρητῶν πληρεξουσίων εἰς τὸ ζήτημα τοῦτο. Ἐξ ἄλλου ἡ Κυβέρνησις διὰ στόματος τοῦ κ. Πρωθυπουργοῦ δὲν ἔλαυσε νὰ βεβαιώσῃ, ὅτι ἐννοεῖ νὰ ἐμμεῖνῃ εἰς τὴν ληφθεῖσαν ἀποφασίῃ τῆς νὰ μὴ ἐπιτρέψῃ τὴν εἰς τὴν Βουλὴν εἰσόδον τῶν Κρητῶν, καταφεύγουσα, ἂν παρουσιασθῇ ἀνάγκη, καὶ εἰς τὰ πλέον βίαια μέτρα. Τὴν ἀπειρῶς ἐπικίνδυνον σύγκρουσιν τῶν δύο ἀποφάσεων καὶ θελήσεων ἀναλογιζόμενοι ὅλοι δικαίως ἀνησυχῶν, διότι κανεὶς δὲν ἤμπορεῖ νὰ προῖθῃ ποῖον ἀκριβὲς θὰ εἶναι τὸ ἀποτέλεσμα. Ὅσονδήποτε καὶ ἂν συμμερίζεται ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς τὴν γνώμην τῆς Κυβερνήσεως, ὅτι δὲν εἶναι κατάλληλος ἡ στιγμή πρὸς ἀποδοχὴν τῶν Κρητῶν Βουλευτῶν καὶ ἀποδεχεται μὲ ἐμπιστοσύνην καθὲ σκέψιν καὶ ἐνεργείαν αὐτῆς εἰς τὸ ζήτημα τοῦτο, δὲν δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς βέβαιον καὶ τὸ ὅτι ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς θὰ ἴδῃ μὲ ἀπάθειαν τὴν τυχόν βίαιαν ἐκδίωξιν τῶν ἀντιπροσώπων τῆς Κρήτης ἀπὸ τὸ Ἑλληνικὸν Κοινοβούλιον. Εἰς τὸ σημεῖον πού ἐφθασαν τὰ πράγματα δύο μόνον λύσεις εἶναι πιθαναί: ἡ ἀναβολὴ τῶν ἐργασιῶν τῆς Βουλῆς ἢ ἀποδοχὴ τῶν Κρητῶν βουλευτῶν. Ἡ μία σημαίνει ἀναστολὴν τοῦ πολιτεύματος, ἡ ἄλλη ἀπειλεῖ σύρραξιν μὲ τὴν Τουρκίαν. Μέση λύσις δὲν ὑπάρχει, διότι δὲν φαίνεται καθόλου πιθανόν, ὅτι κατὰ τὴν τελευταίαν στιγμήν οἱ Κρητῆς θ' ἀλλάξουν γνώμην καὶ θὰ ὑποχωρήσουν· ἀλλὰ καὶ ἂν εὐρεθῇ καμία μέση λύσις καὶ αὕτη θὰ εἶναι πρόσκαιρος καὶ δὲν θὰ μεριάζῃ καθόλου τὴν ἐκνευρικότητα τῆς καταστάσεως.

Ἐμπρὸς εἰς τὸ ἀδύηλον αὐτό, πού περιμένει τὴν 19ῃν Μαΐου, δικαίως ἡ ἀγωνία συνεχεῖ καθὲ Ἑλληνα καὶ ἡ ἡμέρα ἐκείνη ἀναμένεται μὲ ἀνησυχίαν.

***

Τὴν πικρίαν, πού σιωπηρῶς πλέον δοκιμάζει ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς ἀπὸ τὴν αἰνιγματώδη αὐτὴν πορείαν τοῦ Κρητικοῦ ζητήματος, τὴν μετριάει κάπως ἡ συναίσθησις τῆς βελτιώσεως τῶν στρατιωτικῶν μας πραγ-

μάτων, πού μιά ζωηρὰ ἀπόδειξις τῆς εἶναι ἡ ἐκτέλεσις τῶν μεγάλων γυμνασίων καὶ ἡ ἐπιτυχία τῶν ἀκόμη δὲ καὶ αἱ εὐμενεῖς κρίσεις ξένων διπλωματῶν καὶ εἰδικῶν διὰ τὴν τελουμένην ἀναδιοργάνωσιν μας, πρὸ πάντων τὴν στρατιωτικὴν, πού καθιστᾷ πλέον τὴν Ἑλλάδα μονάδα ἀξίαν προσοχῆς εἰς τὴν Ἀνατολήν. Εἶναι ἀλήθεια, ὅτι σήμερον ἡ Ἑλλὰς ἔχει μεγάλην ἀνάγκην εἰρήνης ἐσωτερικῆς καὶ ἐξωτερικῆς καὶ πρὸ πάντων ἀγαθῶν σχέσεων μὲ τὴν Τουρκίαν, πρῶτα πού ἐτόνισεν εἰς μίαν συνέντευξιν του πρὸς Βιενναίαν ἐφημερίδα ὁ μεταβὰς ἦδη εἰς τὴν Κωνσταντινουπόλιν πρεσβευτῆς μας κ. Γουτάρης. Διὰ νὰ συντελεσθῇ ὀλοκλήρωτικῶς ἡ ἀνασυντάξις ὄλων τῶν ὀλικῶν καὶ ἠθικῶν δυνάμεων τῆς χρειάζεται ἡσυχία. Ἀλλὰ δὲν πρέπει νὰ προσέχωμεν, μήπως, ἐνῶ προσπαθοῦμεν νὰ ἐξασφαλίσωμεν τὴν εἰρήνην αὐτὴν καὶ ἡσυχίαν, ἀφίνομεν νὰ καθαινώμεν ἄλλας ἀνεπανορθώτους ἠθικὰς ζημίας καὶ χάσομεν εὐκαιρίας, πού δὲν θὰ παρουσιασθοῦν ἴσως εἰς τὸ μέλλον, ὅτε, καὶ ἂν ἔχωμεν ἀνασυνταχθῇ, δὲν θὰ ἤμποροῦμεν ἀπὸ διαφόρους αἰτίας νὰ χρησιμοποιήσωμεν τὰς δυνάμεις μας; Εἶναι καὶ αὐτὸ ἐν προβλήμα πού ἡ λύσις του δὲν πρέπει νὰ μᾶς εἶναι ἀδιάφορος· ἀπ' ἐναντίας μάλιστα ἀνάγκη, νὰ τὴν μελετῶμεν σοβαρῶς καὶ νὰ τὴν εὐρώμεν ταχύτατα.

***

Ἡ τύχη τῶν πληθυσμῶν τῶν Ἑλληνικῶν νήσων πού καταλαμβάνει σήμερον ἡ Ἰταλία δὲν πρέπει οὐδ' ἐπὶ στιγμήν νὰ μᾶς ἀφίγη ἀσυγκινήτους καὶ νὰ μὴ γίνεταί τῶρα ἀδιάκοπον μέλημα μας. Τὰ ἀπρόοπτα, πού δημιουργεῖ καθημερινῶς καὶ θὰ δημιουργήσῃ ἀσφαλῶς εἰς μεγαλύτερον βαθμὸν κατὰ τὴν προόδον του ὁ Ἰταλοτουρκικὸς πόλεμος, εἶναι ἀπρόοπτα πού ἐνδιαφέρουν πρωτίστως τὸν Ἑλληνισμόν. Αἱ καταλαμβανόμενα νῆσοι ἔχουν πληθυσμούς ἀμιγῶς Ἑλληνικούς, ἔχουν προνόμια, πού οἱ γὰρ οἱ γὰρ τὴν Τουρκία τὰ κατεπάτε. Οἱ Ἰταλοὶ ἐπαναφέρουν εἰς τὴν ζωὴν τὰ προνόμια καὶ βεβαιῶνουν τοὺς κατοίκους, ὅτι θὰ ἔχουν πλέον αὐτοδιοίκησιν. Ἰταλικοὶ σοβαροὶ ἐφημερίδες ἐξετάζουσι τὸ ζήτημα τῆς τύχης τῶν νήσων αὐτῶν μετὰ τὸ πέρας τοῦ πολέμου, κηρύσσονται ὑπὲρ τοῦ δικαίου τῶν ἐθνοτήτων καὶ τονίζουσι ὅτι δὲν πρέπει νὰ ἐπανεέλθουν εἰς τὴν Τουρκικὴν κυριαρχίαν, χωρὶς νὰ διαστάνουν ταῦτοχρόνως νὰ ὁμολογῶν, ὅτι τὸ δικαίον ἔπαιται νὰ δοθῶν εἰς τὴν Ἑλλάδα. Ἄν καὶ δὲν εἶναι βέβαιον, ὅτι θὰ ὑπερισχθῇ μετὰ τὴν λήξιν τοῦ πολέμου τὸ δόγμα: «ὅτι ἀφαιρεῖται ἀπαξ ἀπὸ τὴν Τουρκίαν, δὲν ἐπιστρέφεται εἰς αὐτήν», μολαταῦτα τὰ συμβαίνοντα δὲν παύουν ν' ἀποτελοῦν εὐκαιρίαν, ὅπως ὁ Ἑλληνισμὸς ἐπωφεληθῇ τοῦ δόγματος αὐτοῦ. Ἡ Σάμος εἶχε τὴν δευδερκίαν νὰ μὴ χάσῃ τὴν εὐκαιρίαν καὶ ἀπηύθυνεν ἔντονον διαμαρτυρίαν πρὸς τὴν Πύλιν καὶ τὰς Προστάτιδας τῆς Δυνάμεως διὰ τὴν καταπάτησιν τῶν προνομίων τῆς μὲ τὴν ἀποστολὴν στρατοῦ κατὰ τὰ τελευταία τέσσαρα ἔτη πλέον τοῦ καθωρισμένου ὑπὸ τοῦ δευτέρου τῆς συνθήκης, πού τὴν ἀνεκήρυξεν αὐτόνομον. Εἰς τὴν κρίσιν αὐτὴν στιγμήν, πού δημιουργεῖται τῶρα διὰ νὰ διαρκῆσῃ ἀγνωστον πόσον, καὶ πού συνταράσσει βαθεῖα τὸν Ἑλληνισμόν, ἡ Ἑλλὰς βεβαίως δὲν εἶναι δυνατόν νὰ λησμονήσῃ τί ὀφείλει νὰ πράξῃ. Ὅταν αὐτὰ τὰ πράγματα καὶ αἱ περιστάσεις τὴν ἀναγκάζουν ν' ἀναμειχθῇ εἰς τὴν γενικὴν ταραχὴν, δὲν ὑπάρχει φόβος νὰ θεωρηθῇ προκλητικὴ. Μία συνετὴ καὶ ἀνδρική ἐνεργεία τῆς θὰ καταστήσῃ σεβαστὸν τὸ δικαίον τῆς καὶ εἰς αὐτοὺς ἀκόμη τοὺς μὴ ἀγανακτοῦντας μὲ τὴν συμφορολογικὴν πολιτικὴν τῶν τῆν ἀρχὴν τῶν ἐθνοτήτων.

ΤΡΙΦΙΛΟΣ